รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ห้วยทราย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

คำนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็น **"ต้นแบบของความสำเร็จ"** ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ โดยทรงจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริรวม 6 แห่ง กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นองค์กรในการกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามพระราชดำริอย่างถูกต้องเหมาะสม มีการใช้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 ได้ใช้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2565 เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินงาน สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาในระยะต่อไป

สำนักงาน กปร. ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทำให้การประเมินผลผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ จึงขอขอบคุณทุกภาคส่วน อาทิ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ ที่ได้ให้การสนับสนุนในครั้งนี้สำนักงาน กปร. หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ สามารถนำไปใช้เพื่อการกำหนดนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินงานพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป

สำนักงาน กปร.
กันยายน 2566

บทสรุปผู้บริหาร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยเป็น "ต้นแบบของความสำเร็จ" ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศรวม 6 แห่ง โดยมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 ต่อมา ได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในทุกภูมิภาคอีก 5 แห่ง โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี จัดตั้งเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีองคมนตรีเป็นประธาน มีเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นเลขานุการทำหน้าที่กำกับ ดูแล โดยมีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 ใน 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา

2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

3) ด้านการบริหารจัดการ

สำนักงาน กปร. ได้มอบหมายให้ กองติดตามประเมินผล (กตผ.) ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง

สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1) รวบรวมจากเอกสารการศึกษา (Documentary Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการประเมินผล ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย และรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล จากประชาชนผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่ให้บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงาน โดยนำข้อมูลมาแปลความหมายเพื่ออธิบายผล รวมถึงการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีและการศึกษาภาคสนาม (Field Work Study) เก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อทราบถึงการได้รับประโยชน์และผลกระทบจากโครงการฯ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 ตัวอย่าง และนำมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ได้นำค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และนำข้อมูลมาแปลความหมายให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยอธิบายและพรรณนาประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริภายใต้แนวทาง “ฟื้นดิน คืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต” โดยมีการดำเนินงานสนองพระราชดำริในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และรับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยปี พ.ศ. 2564 มีหมู่บ้านจำนวนรวม 29 หมู่บ้าน 7,598 ครัวเรือน มีประชากรรวม 19,778 คน การดำเนินงานมีกิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วย

- **ฟื้นดิน** มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน วางแผนการใช้ประโยชน์และวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทดลองปลูกหญ้าแฝกรูปแบบต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงดินดาน การปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก เป็นต้น รวมทั้งเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก ต้นไม้ การเพิ่มขึ้นของหน้าดิน ความสมบูรณ์และความชุ่มชื้นของดิน

- **คืนป่า** ดำเนินการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้ทำการปลูกฟื้นฟูและบำรุงรักษาป่าไม้ ปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำรูปแบบต่าง ๆ พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทาน สร้างฝายชะลอน้ำในร่องเขา (Check Dam) เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งจัดทำคันดินเบนน้ำ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน พัฒนาแหล่งน้ำโดยสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด อ่างเก็บน้ำเขากระปุก และอ่างเก็บน้ำห้วยทราย พร้อมระบบส่งน้ำ

สร้างความชุ่มชื้นพร้อมกับฟื้นฟูป่าแบบภูเขาป่าบริเวณเขาเสวยกะปิและเขากระปุก โดยการสูบน้ำโดยใช้พลังแสงอาทิตย์ขึ้นไปเก็บไว้บนยอดเขาแล้วค่อยๆ ปล่อยน้ำลงมาสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ป่าไม้ รวมทั้งขุดลอกลำห้วยต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำ ดำเนินการพัฒนาป่าไม้ ได้แก่ ศึกษาทดลองปลูกพันธุ์ไม้ดั้งเดิมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า เช่น เนื้อทราย ละอง ละมั่ง เก้ง นกยูง ไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ ซึ่งสัตว์ป่าสามารถขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น

- **พัฒนาคุณภาพชีวิต** เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมให้กับราษฎรในพื้นที่เป้าหมายให้มีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยดำเนินการตามแนวพระราชดำริเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นอยู่และอาชีพของราษฎรให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีการขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยนำผลการศึกษาทดลองที่ประสบผลสำเร็จถ่ายทอดออกสู่ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน 29 หมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป ด้วยการส่งเสริมปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งเสริมการเลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ การส่งเสริมการเลี้ยงกบ การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเยาวชน ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น โคนม ซึ่งสามารถรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์เลี้ยงโคนมที่เข้มแข็ง มีตลาดที่แน่นอน ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ แพะ แกะ สุกร ไก่พื้นเมือง ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ด และกระต่าย ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ การทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก สารไล่แมลง ฮอร์โมนพืช ด้านเกษตรผสมผสาน แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การขยายพันธุ์และใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ส่งเสริมพันธุ์ไม้ผลพันธุ์ดีแก่เกษตรกร และส่งเสริมอาชีพเจียระไนพลอย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรดินและป่าไม้ รวมถึงเป็นสถานที่ถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามภูมิสังคม คือในพื้นที่ดินดาน ดินทรายในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตให้แก่ประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีอาชีพ รายได้ และมีความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ

การดำเนินงานตามแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560 – 2565 ประกอบด้วย

- **ยุทธศาสตร์การศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา** อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษา วิจัย จำนวน 3 เรื่อง ทั้งนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีงานศึกษา ทดลอง และวิจัย ที่ดำเนินการเสร็จแล้วจำนวน 87 เรื่อง โดยงานศึกษาทดลองวิจัยเกี่ยวกับการฟื้นฟูป่า การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

- **ยุทธศาสตร์การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้** มีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 495,796 คน ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ชาวต่างประเทศ เกษตรกร/กลุ่มอาสา ตามลำดับ

- การเข้ารับการอบรม และหลักสูตรการอบรม มีผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เช่น การเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น รวมทั้งสิ้น 11,205 คน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร/กลุ่มอาสา, ประชาชนทั่วไป, ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ, นักเรียน/นักศึกษา ตามลำดับ

- เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในพื้นที่สาธิต และถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุ เว็บไซด์ Facebook

- ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากเกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองจนประสบผลสำเร็จ และมีความพร้อมที่จะให้ผู้ที่สนใจได้เข้าไปศึกษา เรียนรู้ ตามแนวพระราชดำริได้ โดยปัจจุบันมีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทั้งสิ้น 8 แห่ง

- **ยุทธศาสตร์การบริหารองค์กร** มีงบประมาณดำเนินการประกอบด้วยงบประมาณ กปร. และงบประมาณปกติของหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งสิ้น จำนวน 454,829,176 บาท โดยแบ่งเป็นงบประมาณ กปร. จำนวน 371,091,663 บาท และงบประมาณปกติของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 83,737,513 บาท มีการจัดบุคลากรให้เป็นไปตามแผนแม่บท ประกอบด้วยข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง

ผลการศึกษาวิจัย

(1) ข้อมูลทั่วไป

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้รับประโยชน์จากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีอายุเฉลี่ย 40 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบันเฉลี่ย 4 คน สำหรับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 21 ปี โดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา ตามลำดับ ในส่วนของอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และเป็นเจ้าของธุรกิจ ในส่วนของอาชีพรองประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง เป็นเจ้าของธุรกิจ โดยสถานะบ้านพักอาศัย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านพักของตนเองหรือของสมาชิกในครอบครัว สำหรับสถานะที่ดินทำกิน ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เฉลี่ยจำนวน 20 ไร่ รองลงมามีที่ดินทำกินอื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุข้อมูลเฉลี่ยจำนวน 4 ไร่ และมีที่ดินทำกินโดยเช่าผู้อื่น เฉลี่ยจำนวน 5 ไร่ และมีบางส่วนที่ยังไม่มีที่ดินทำกิน

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ โดยในส่วนที่เป็นสมาชิก ได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มผู้ใช้น้ำ สมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกกลุ่มจัดการป่าไม้ สมาชิกกลุ่มสตรี และสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มอาสาพัฒนา และกลุ่มเซรามิค สำหรับการมีตำแหน่งในชุมชน ได้แก่ ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน ประธานกลุ่มเลี้ยงแพะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหาร ส่วนตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยในส่วนของรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมามีรายได้รวมเฉลี่ย 118,404.76 บาทต่อปี โดยมีรายได้ต่ำที่สุด 5,000 บาทต่อปี และมีรายได้สูงสุด 300,000 บาทต่อปี ในส่วนของรายจ่ายรวมเฉลี่ยคือ 87,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายต่ำที่สุด 3,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด 270,000 บาทต่อปี อนึ่ง รายได้รวมหลังหักรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา พบว่ารายได้รวมเฉลี่ยคือ 31,404.76 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายต่ำที่สุด 2,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายสูงสุด 30,000 บาทต่อปี

(2) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มาแล้ว โดยได้รับการบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านการเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ได้รับบริการในด้านการอบรม, ได้รับบริการในด้านการรับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ ได้รับบริการในด้านการรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้ ได้รับบริการในด้านการรับปัจจัยการผลิต เป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ รวมทั้งได้รับบริการ

ในด้านอื่น ๆ เช่น การซื้อต้นไม้และการเป็นนักศึกษาสหกิจ ตามลำดับ ซึ่งมีรูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ รองลงมาเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง มีการโทรศัพท์ติดต่อมายังศูนย์ฯ ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์และติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ระบุ ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มากกว่า 5 กิโลเมตร แต่ไม่เกิน 10 กิโลเมตร

(3) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมมีการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการถ่ายทอดความรู้ตามแนวพระราชดำริรวมทั้ง มีการอำนวยความสะดวกและให้บริการได้อย่างเหมาะสม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่ ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลายครบวงจร รวมทั้งเห็นว่าสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว ตามลำดับ

ความคิดเห็นในด้านการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน การได้รับความรู้ตามแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ ตามลำดับ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยลำดับแรก ประชาชนเห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเองหรือครัวเรือนให้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปในทางที่ดีขึ้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้น และเห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของตนเองหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลง ตามลำดับ

สำหรับความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยลำดับแรก ประชาชนมีความพอใจการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ประชาชนมีความพอใจที่ได้เข้ามาเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ประชาชนพอใจที่ได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และเห็นว่าการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีส่วนช่วยพัฒนาชุมชน และทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะของประชาชน

จากการสำรวจข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ รักษาการบริการที่ดีและดูแลสถานที่ให้มีความสะอาดแบบนี้ต่อไป นอกจากนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดำเนินการตามแนวพระราชดำริต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อเกษตรกร และประชาชนจะได้มีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ตั้งแต่ปี 2562 – 2565 เห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยชุดขยายผลฯ ไม่มีการเข้าถึงเกษตรกรและไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ขอให้มีการติดตั้งป้ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ หรือเชิญชวนประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนก่อนถึงทางเข้า ต้องการให้มีบริการอย่างทั่วถึงและบริเวณร้านจำหน่ายต้นไม้ควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามากยิ่งขึ้น ขอให้มีการรวมกลุ่มให้มั่นคงมากยิ่งขึ้นและท้ายสุดเห็นว่าเจ้าหน้าที่ใจดีและมีความเป็นกันเองกับประชาชน

(2) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(2.1) ควรให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง

(2.2) แผนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในระยะต่อไป ควรเพิ่มแนวทางช่วยเหลือราษฎร โดยเน้นด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพิ่มรายได้ให้ราษฎรหลังจากทำการเกษตร อาทิ ส่งเสริมอาชีพ การรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ตลาดต้องการ

(2.3) ควรจะมีข้อมูลผลสัมฤทธิ์ในเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับผลผลิตต่าง ๆ ของราษฎร เช่น ปลูกข้าวได้กี่ถังต่อไร่ต่อปี / ราษฎรในพื้นที่นิยมปลูกพืชอะไร

(2.4) ควรมีการรวบรวมผลการศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งงานขยายผลองค์ความรู้ที่มีจำนวนมาก และมีเรื่องไหนบ้างที่ราษฎรสนใจและได้นำไปใช้ประโยชน์

(2.5) ควรมีการรวบรวมและติดตามข้อมูลการเข้ามาศึกษาดูงานของเกษตรกรในศูนย์ฯ ว่าเกษตรกรสามารถนำกลับไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง และมีการต่อยอดขยายผลได้อีกหรือไม่อย่างไร

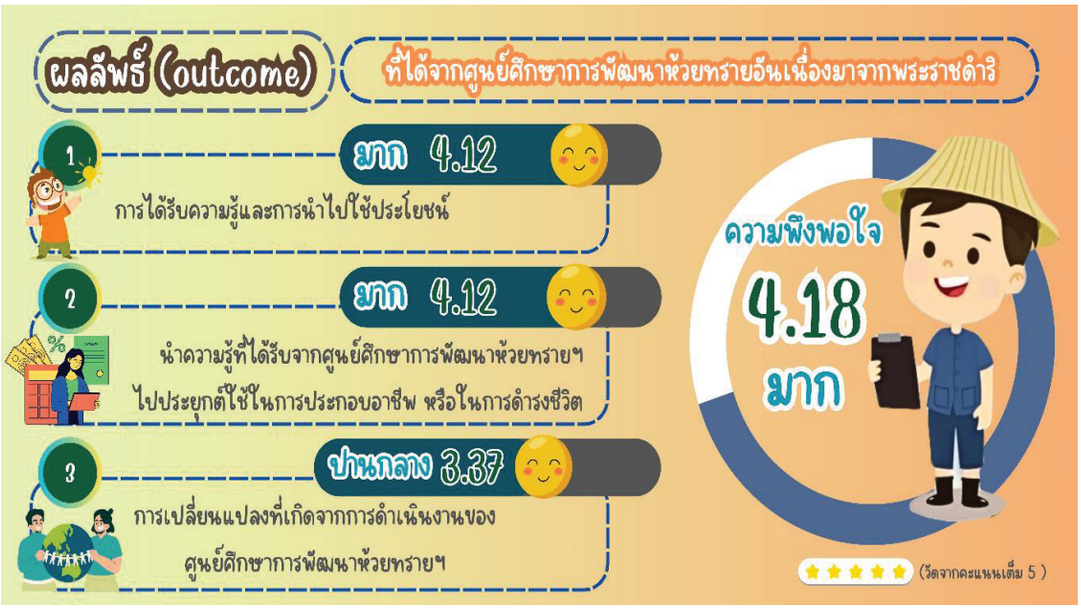

ผลลัพธ์ที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	**ก**
บทสรุปผู้บริหาร	**ข-ฌ**
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล	2
1.3 วิธีการและขั้นตอนการประเมินผล	2
1.4 ขอบเขตและระยะเวลาของการประเมินผล	3
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	3
1.6 กรอบแนวคิดในการประเมิน	4
บทที่ 2 พระราชดำริและการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี	
2.1 พระราชดำริ	5
(1) พระราชดำริภาพรวมศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	5
(2) พระราชดำริศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	14
2.2 การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	21
(1) แนวทางและผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวม	21
(2) ผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในช่วงแผนแม่บท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560 – 2565	26
(2.1) การศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา	27
(2.2) ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน	29
(2.3) ผู้เข้ารับการอบรมและหลักสูตรการอบรม	30
(2.4) ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	34
(2.5) การบริหารองค์กร	35
(3) สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ผลการประเมิน	
3.1 วิธีการและขอบเขตการประเมิน	87
(1) ขอบเขตของการประเมิน	87
(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้	87
(3) การประมวลผล	88
3.2 ผลการประเมิน	89
(1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	89
(2) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	97
(3) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	103
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
4.1 สรุปผลการศึกษา	113
(1) สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	113
(2) สรุปผลการวิจัย	113
(3) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	116
(4) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	117
4.2 ข้อเสนอแนะ	119
(1) ข้อเสนอแนะของประชาชน	119
(2) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	119
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
- แบบสอบถามประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	
คณะผู้จัดทำ	

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยเป็น "ต้นแบบของความสำเร็จ" ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวม 6 แห่ง

โดยมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 และต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั่วทุกภูมิภาคอีก 5 แห่ง ตามลำดับ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2524 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2524 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2525 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2525 และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีองคมนตรีเป็นประธาน มีเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นเลขานุการ เป็นกลไกในการกำกับ ดูแล มีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง โดยแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา 2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ และ 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

สำนักงาน กปร. ได้มอบหมายให้ กองติดตามประเมินผล (กตผ.) ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง ดังกล่าวข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

(1) เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯที่ดำเนินการตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565

(2) เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

(3) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในระยะต่อไป

1.3 วิธีการและขั้นตอนการประเมินผล

การประเมินผลผลสัมฤทธิ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ ดังนี้

(1) การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินผล

(2) การศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากประชาชนผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่ให้บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงาน โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบของข้อมูลเชิงปริมาณและนำข้อมูลมาแปลความหมาย เพื่ออธิบายผล รวมถึงการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตและระยะเวลาของการประเมินผล

กรอบระยะเวลาในการประเมินผลนั้น ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 ที่ดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 และผลการดำเนินงานบางส่วนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

(1) มีข้อมูล ผลการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่ดำเนินการตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565

(2) สามารถนำแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปพัฒนาการดำเนินงานในระยะต่อไป

(3) สามารถเผยแพร่ผลการดำเนินงานและผลสำเร็จของการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ให้กับผู้ที่สนใจ

1.6 กรอบแนวคิดในการประเมิน

กรอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

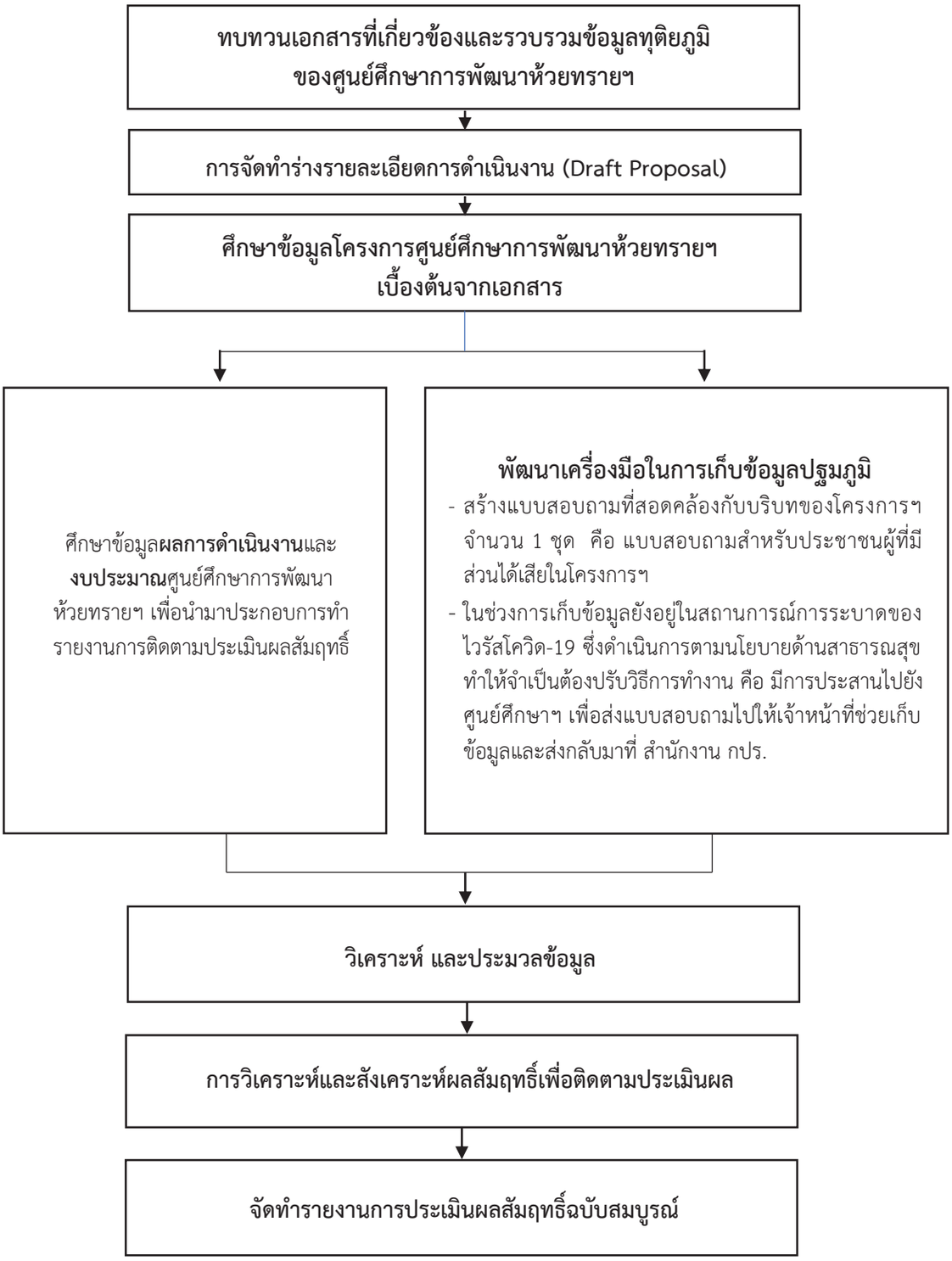

บทที่ 2
พระราชดำริและการดำเนินงาน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดเพชรบุรี

2.1 พระราชดำริ

(1) พระราชดำริภาพรวมศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำนวน 6 แห่ง ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศเพื่อเป็นตัวแทนตามภูมิสังคมที่ทำหน้าที่เสมือน "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต" ที่รวบรวมความรู้ในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย วิธีการแก้ปัญหาด้านเกษตรกรรมที่ครอบคลุมปัญหาเรื่องน้ำ ดิน ป่าไม้ และการพัฒนาด้านอาชีพ จุดมุ่งหมายของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือการพัฒนา คนให้พออยู่ พอกิน และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มต้นจากการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเสียก่อน แล้วจึงพัฒนาต่อไปให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ขณะเดียวกันก็จะต้องพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมความรู้เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเห็นตัวอย่างของความสำเร็จและนำไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ และสังคมวิทยาของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันด้วยเสมอ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่ง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2539 : 15) ความว่า

"การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมวิทยา ภูมิประเทศทางสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างคนอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วอธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง"

ด้วยหลักการดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งแนวทางและวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ นี้ ปรากฏดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2526 (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2539 : 39) ความว่า

"เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่ง ทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ

ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้า วิจัยในท้องที่เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝน ฟ้า อากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน

กรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรองดองกัน ประสานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ฯ ของตน แต่ว่าอาจจะมีงานถือว่าเป็นศูนย์ของตนเอง คนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหางานการส่งเสริมการศึกษาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่า ประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทางคือประชาชนจะได้รับประโยชน์และต้นทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์"

จากพระราชดำรัสดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีแนวทางและวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำหน้าที่เสมือน "ต้นแบบ" ของความสำเร็จ ที่จะเป็นแนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

- แลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติและประชาชนในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยต่าง ๆ ที่ได้รับผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษาฯ จะเป็นแหล่งผสมผสานทางวิชาการและการปฏิบัติเพื่อนำความรู้สู่ราษฎรรวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่าง 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริมและราษฎร

- การพัฒนาแบบผสมผสานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองและตัวอย่างของการพัฒนาในพื้นที่ลักษณะหนึ่ง ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่โดยพยายามใช้ความรู้ให้มากสาขาที่สุด แต่ละสาขาจะเป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการพัฒนาสาขาอื่น ๆ เป็นการผสมผสานกันทั้งด้านความรู้ การดำเนินงาน และการบริหารอย่างเป็นระบบ

- การประสานงานระหว่างส่วนราชการ เป็นการประสานงาน ประสานแผน และการจัดการระหว่างกรม กองและส่วนราชการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เป็นศูนย์รวมของการศึกษา ทดลอง และสาธิต ที่ได้รับผลสำเร็จ ทั้งด้านการเกษตร แหล่งน้ำ ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาด้านสังคม ศีลปาชีพ ในลักษณะของ "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต" เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาดูงานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อันนำไปสู่ประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างสมบูรณ์สูงสุด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละแห่งล้วนมีลักษณะปัญหา "เฉพาะ" แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับสภาพปัญหาของพื้นที่แต่ละแห่งไว้ สรุปได้ดังนี้

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา**

ปัญหาเกิดจากสภาพพื้นที่เป็นดินทรายมีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืดกลายเป็นทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัดและในฤดูฝนเกิดการชะล้างพังทลายของดินส่งผลให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำรัสในโอกาสที่ประธานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นำผู้เข้าร่วมสัมมนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในช่วงต่อไป เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2531 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2531 : 4)

"ประวัติว่าตอนแรกมีที่ดิน 264 ไร่ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ "เพื่อสร้างตำหนัก" ในปี 2520 ที่เชิงเขาหินซ้อนใกล้วัดเขาหินซ้อน ตอนแรกก็ต้องค้นคว้าว่าที่ตรงนั้นคือตรงไหน ก็พยายามสืบ ก็ปรากฏว่าพบอยู่ในแผนที่ที่เขาหินซ้อนนั้น (แผนที่ 1 : 50,000 ระวาง 5236 I, II, 5336 III, IV) เมื่อได้ที่อย่างนั้น ได้คิดมา 2 ปี พยายามหาบนแผนที่ว่า สถานที่นี้เป็นอย่างไร ก็ได้พบบนแผนที่พอดี อยู่มุมบนของระวางของแผนที่ จึงต้องต่อแผนที่ 4 ระวางสำหรับให้ได้ทราบว่า สถานที่ตรงนั้นอยู่ตรงไหน แล้วก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั้นนะ ถ้าหากไม่สร้างพระตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกว่ายินดี ก็เลยเริ่มทำในที่นั้น

อย่างศูนย์ศึกษาที่เขาหินซ้อนก็เป็นศูนย์ศึกษาแรก ผลที่ศูนย์เขาหินซ้อนนั้น อาจมีน้อยเพราะว่าเป็นภูมิประเทศที่จำกัด แต่ต่อมาความคิดของศูนย์ศึกษาก็ได้แผ่ขยายออกไป ได้ไปทำที่ภาคใต้พิกุลทอง ซึ่งที่มาของดินที่นี่นั้นก็เป็นคนละลักษณะ ทางราชการได้ใช้ที่ที่เป็นสาธารณะส่วนหนึ่ง และที่เป็นที่ที่ประชาชนได้ไปอยู่ โดยที่ไปซื้อที่ ส่วนศูนย์ศึกษาที่ดอยสะเก็ดที่เชียงใหม่นั้น เป็นที่ที่ทำอะไรไม่ได้ ไม่เคยมีใครไปทำการเพาะปลูกใด ๆ ไม่มีเลย มีแต่คนไปตัดต้นไม้แลไปตักดินที่อยู่ในเขตนั้น ผู้ตักดินนั้นก็ทางราชการนี้เองไปสร้างถนนบ้างอะไรบ้าง ก็เป็นที่ที่เรียกว่าไม่มีหวังที่จะพัฒนา ตอนแรกบอกว่าถ้าได้ที่ตรงนี้ไปพัฒนาเขาบอกว่าไม่ไหว บอกจะไปเลี้ยงวัว วัวก็จะอยู่ไม่ได้ในทั้งหมดนั่นเขาบอกว่าจะเลี้ยงวัวได้สักสองตัวได้ แต่เดี๋ยวนี้ก็มี 50 ตัว ขึ้นไปเลี้ยงได้จริง ๆ แล้วประมาณ 100 ตัว นอกจากนั้นก็ใช้ประโยชน์ในด้านอื่นได้ คือ การศึกษาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า สร้างป่าขึ้นมา”

พระราชดำริพระราชทานแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2540 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2540 : 25)

“ที่เขาหินซ้อนหลายฝ่ายช่วยกันใช้เวลา 15 ปี ที่นี้จึงเป็นแบบช่วยชาวบ้านได้ที่อื่นเลยทำง่ายขึ้น ต้องอดทน แล้วเป็นไง ก็ได้ประโยชน์ ชาวบ้านมีความสุข เราก็สุข ที่นี้เมื่อก่อนปลูกมันสำปะหลังยังไม่ขึ้นเลย เดี๋ยวนี้ดีขึ้น แต่ก็เย็น สบายดี เปลี่ยนแปลงไปมาก”

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส**

เนื่องจากเป็นสภาพป่าพรุเก่า ดินประกอบด้วยพืชที่ทับถมลงมาเป็นเวลานานผสมกับน้ำทะเล ทำให้ดินที่มีแร่กำมะถันเมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นออกไซด์ และผสมกับน้ำก็กลายเป็นกรดกำมะถัน (Sulfuric Acid) เมื่อดินแห้งจึงทำให้ดินเปรี้ยวยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ระหว่างวันที่ 8 สิงหาคม – 3 ตุลาคม 2524 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2524 : 23) ความว่า

“ด้วยพื้นที่จำนวนมากในจังหวัดนราธิวาสเป็นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำขังตลอดปี ดินมีคุณภาพต่ำซึ่งพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3 แสนไร่ เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ทำกิน แม้เมื่อระบายน้ำออกจากพื้นที่หมดแล้ว ยังยากที่จะใช้ประโยชน์ทางเกษตรให้ได้ผล ทั้งนี้ เนื่องจากดินมีสารประกอบไพไรท์ทำให้เกิดกรดกำมะถัน เมื่อดินแห้งทำให้ดินเปรี้ยว ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น

ดังนั้น เห็นสมควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนา โดยให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการศึกษา และพัฒนาพื้นที่พรุร่วมกันแบบผสมผสาน และนำผลสำเร็จของโครงการไปเป็นแบบอย่างในการที่จะพัฒนาพื้นที่ดินพรุในโอกาสต่อไป”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำรัส เมื่อเสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2526 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ , 2526 : 23)

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่มาอยู่ในจังหวัดนราธิวาส เป็นศูนย์ศึกษาที่เน้นหนักไปทางด้านค้นคว้าวิจัยและบริการในชีวิตความเป็นอยู่ในภาคใต้ หนักไปในทางดินที่เป็นพรุ ซึ่งเป็นปัญหามาก เพราะว่ายังไม่ได้ศึกษาพอและเกี่ยวข้องกับกรมกองหลายกรมกอง ซึ่งอาจจะยังไม่ปรองดองกันคือไม่เข้าใจกัน ก็มาวิจัยพร้อมกันทีเดียว จะได้มีความเข้าใจกันได้”

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี**

เกิดปัญหาทรัพยากรชายฝั่งถูกทำลายมีสภาพเสื่อมโทรมและปริมาณลดลงอย่างน่าวิตก นอกจากนี้การเพาะปลูกบนฝั่งได้รับความเสียหายจากน้ำทะเลที่เอ่อล้นถึงป่าชายเลน สร้างความเสียหายต่อชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎร พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริกับนายบุญนาค สายสว่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี (ในขณะนั้น) ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2524 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2534 : 2)

“ให้พิจารณาพื้นที่เหมาะสมจัดทำโครงการพัฒนาด้านอาชีพการประมง และการเกษตรในเขตพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรี”

หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ประทานสัมภาษณ์ รายการจากฟ้าสู่ดินทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2526 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2534 : 31) ความว่า

โครงการอ่าวคุ้งกระเบนนี้ จะมีประโยชน์มากมายตรงที่ว่าจะมีการพัฒนาการประมงแผนใหม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการสาธิตและเป็นการฝึกที่ทำให้ประชาชนได้มีวิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถจะทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นดีขึ้นมาก แล้วสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำนั้น เช่น หอยนางรม ทำที่อื่นมาแล้วนำมาทำที่นี้ก็เกิดมีทำกันขึ้น ซึ่งก็เป็นรายได้ที่ดีเหมือนกัน แล้ววิธีการเลี้ยง

หอยนางรมที่ดีก็ได้เกิดขึ้น นอกจากนั้น จังหวัดใกล้เคียงก็อาจมาดูวิธีเลี้ยงหอยนางรมได้ที่นี่ เป็นการสาธิตไปในตัว และเป็นการฝึกอบรมให้ด้วย สำหรับที่จะให้เขาได้เจริญรุ่งเรืองต่อไป ส่วนทางด้านการเกษตรก็จะนำควบคู่กันไป

พระราชดำริพระราชทานแก่นายโฆษิต ปั้นเปี่ยมรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพระราชพิธีแรกนาขวัญ หว่านข้าวในบริเวณสวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2534 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2534 : 22)

"ป่าชายเลนมีประโยชน์ต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและอ่าวไทย แต่ปัจจุบันป่าชายเลนของประเทศเรากำลังถูกบุกรุก และถูกทำลายลงไปโดยผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว จึงควรหาทางป้องกันและขยายพันธุ์เพิ่ม โดยเฉพาะต้นโกงกางเป็นไม้ชายเลนที่แปลกและขยายพันธุ์ค่อนข้างมาก เพราะต้องอาศัยระบบน้ำขึ้นลงในการเติบโตด้วย จึงขอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กรมป่าไม้ กรมประมง กรมชลประทาน และกรมอุทกศาสตร์ ร่วมกันหาพื้นที่เหมาะสมในการทดลองขยายพันธุ์โกงกางและปลูกสร้างป่าชายเลนกันต่อไป"

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร**

ต้นเหตุเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายเป็นจำนวนมากจึงขาดความชุ่มชื้น ส่งผลให้น้ำในหน้าแล้งไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกและเมื่อถึงฤดูฝนน้ำไหลแรงชะล้างหน้าดินบางลง เกิดเกลือใต้ดิน จึงทำให้ดินมีคุณภาพต่ำเป็นทรายอุ้มน้ำได้น้อยและมีความเค็ม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริแก่ หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องคมนตรี นายสุนทร เรือเล็ก อธิบดีกรมชลประทาน พร้อมด้วย นายเล็ก จินดาสงวน ณ กรมราชองครักษ์ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2525 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2525 : 3)

"ทรงให้พิจารณาวางโครงการจัดหารน้ำสนับสนุนโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทดลองงานพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ อันได้แก่ การพัฒนาป่าไม้ การเกษตรต่าง ๆ ตามความเหมาะสม รวมทั้งการดำเนินงานด้านเกษตรอุตสาหกรรม สำหรับเป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองได้ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ต่อไป"

ในคราวเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ และโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยเดียกตามพระราชดำริ ในพื้นที่ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2527 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2525 : 2)

"สำหรับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น เป็นการดำเนินงานในลักษณะย่อส่วนภูมิประเทศให้เล็กลง เพื่อที่จะมีการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านมารวมอยู่ในศูนย์ฯ นี้ โดยจะมีการศึกษา ทดลอง เผยแพร่การพัฒนาและเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เชี่ยวชาญข้าราชการและประชาชน สามารถดูงานศึกษาและพัฒนาไปใช้ปฏิบัติได้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันเป็น พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตชีวา โดยจะมีการศึกษาและพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นการเพาะกล้าการปลูกการใช้ที่ดินให้เหมาะสมตลอดจนการแปรสภาพผลผลิตทางการเกษตรเป็นสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม"

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่**

ปัญหาจากการแผ้วถางป่าซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารเมื่อถึงฤดูฝนเกิดการชะล้างพังทลาย ดินไม่สามารถรักษาความชุ่มชื้นหรือเก็บกักน้ำได้เนื่องจากน้ำกัดเซาะอย่างรุนแรง ทำให้เหลือแต่หิน กรวด ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริ ณ บริเวณป่าขุนกวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2525 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ,2525 : 8)

"เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษา ทดลอง หารูปแบบการพัฒนาต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ และเผยแพร่ให้ความรู้ความเข้าใจด้านเกษตรกรรมอย่างถูกต้องให้แก่ราษฎร และหยุดยั้งการขยายวงกว้างของการทำลายป่าและสภาพแวดล้อม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ มุ่งเน้นกิจกรรมด้านการพัฒนาป่าไม้ พื้นที่ต้นน้ำลำธารให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์เป็นหลัก โดยต้นทางเป็นการศึกษาด้านป่าไม้ และปลายทางเป็นการศึกษาการประมงตามอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ผสมกับการศึกษาด้านการเกษตรกรรม ด้านปศุสัตว์และโคนม และด้านเกษตรอุตสาหกรรม กิจกรรมที่สำคัญของศูนย์ฯ ได้แก่ งานศึกษาพัฒนาแหล่งน้ำ งานศึกษาพัฒนาป่าไม้รวมงานด้านป้องกันพื้นที่และป้องกันด้านไฟป่า งานพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร งานศึกษาและพัฒนาที่ดิน งานศึกษาและทดสอบการปลูกพืชประเภทไม้ผล งานศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรมแบบประณีต งานศึกษาและพัฒนาปศุสัตว์ งานศึกษาและพัฒนาประมง งานอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพเลี้ยงกบครบวงจรผสมผสานกับการอนุรักษ์ งานศึกษาและทดลองปลูกหญ้าแฝก งานพัฒนาหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมระดับพื้นบ้าน"

ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขา ในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2525 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2525 : 9)

"ได้ขอใช้บริเวณลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ทั้งลุ่มเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนา ซึ่งมีประมาณ 8,500 ไร่ เป็นพื้นที่เสื่อมโทรม เนื่องจากการลักลอบตัดไม้และจากไฟไหม้ป่าและดินนั้นถูกชะล้างเป็นส่วนใหญ่เหลือเป็นหินลูกรังและกรวด"

ณ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2527 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2527 : 11) ความว่า

"ควรพิจารณาจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งในเขตพื้นที่พัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทานให้เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาการพัฒนาเบ็ดเสร็จ นอกเหนือจากกิจกรรมพัฒนาป่าไม้ด้วยน้ำชลประทานเพียงกิจกรรมเดียว

เป้าหมายหลักของโครงการฯ แห่งนี้ คือการฟื้นฟูและอนุรักษ์บริเวณต้นน้ำห้วยฮ่องไคร้ซึ่งมีสภาพแห้งแล้งโดยเร่งด่วน โดยทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ เช่น การผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำในระดับบนลงไปตามแนวร่องน้ำต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ความชุ่มชื้นค่อย ๆ แผ่ขยายตัวออกไป สำหรับน้ำส่วนที่เหลือก็จะไหลลงอ่างเก็บน้ำในระดับต่ำลงไป เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านงานเกษตรกรรมต่อไป ในการนี้ ควรเริ่มปลูกป่าทดแทนตามแนวร่องน้ำ ซึ่งมีความชุ่มชื้นมากกว่าบริเวณสันเขา จึงจะทำให้เห็นผลโดยเร็ว นอกจากนั้นยังเป็นการประหยัดกล้าไม้และปลอดภัยจากไฟป่าด้วย เมื่อร่องน้ำดังกล่าวมีความชุ่มชื้นเพิ่มขึ้น ลำดับต่อไปก็ควรสร้างฝายต้นน้ำเป็นระยะ ๆ เพื่อค่อย ๆ เก็บกักน้ำไว้ แล้วต่อท่อไม้ไผ่ส่งน้ำออกทั้งสองฝั่งร่องน้ำ อันจะเป็นการช่วยแผ่ขยายแนวความชุ่มชื้นออกไปตลอดแนวร่องน้ำ สำหรับด้านประมง ก็ควรจะเริ่มควบคุมบริหารการรักษาพันธุ์ปลา และจับปลาให้เป็นระเบียบ โดยให้ราษฎรส่วนรวมได้รับประโยชน์เท่าเทียมกัน ส่วนเรื่องการกสิกรรม เกษตรกรรม และการปศุสัตว์ เช่นเรื่องการปลูกพืชเศรษฐกิจและการเลี้ยงโคนม ก็น่าจะพิจารณาจัดตั้งกลุ่มโดยอาจค่อย ๆ ขยายกิจการเป็นลักษณะสหกรณ์หรือสหพันธ์ ทั้งนี้ จะต้องศึกษาเรื่องการเกษตรอุตสาหกรรมควบคู่ไปด้วย เพราะเมื่อประสบภาวะผลผลิตไม่ว่าประเภทใดล้นตลาด จะได้สามารถแปรสภาพให้สามารถถนอมรักษาไว้ได้นาน โดยสามารถทยอยส่งไปจำหน่ายภายหลังได้"

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจกรรมต่าง ๆ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2528 (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2528 : 4)

"การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ มีกิจกรรมหลายด้านรวมกันอยู่ในบริเวณศูนย์ฯ การปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการต่าง ๆ ตามที่ได้ดำเนินการในช่วงระยะเวลา 2 ปี มีความรุดหน้าและร่วมมือร่วมใจกันดี ซึ่งต่อไปจะได้ใช้สถานที่สำหรับศึกษาทดสอบถึงวิธีการพัฒนาต่าง ๆ เมื่อได้ผลเป็นประการใดแล้ว ก็จะสาธิตและเผยแพร่ให้เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ เกษตรกร และประชาชนทั่วไปเข้าไปศึกษาหรือโดยการเผยแพร่ออกไปจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการศึกษาและให้เห็นวิธีการพัฒนาว่าควรกระทำอย่างไร สำหรับเป็นแบบอย่างในการนำไปปฏิบัติคล้ายกันว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต"

- **ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี**

สาเหตุจากการที่ราษฎรอพยพเข้ามาอาศัยทำกินโดยแผ้วถางป่าทำการเกษตรอย่างผิดธรรมชาติและผิดวิธี ใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก หน้าดินถูกชะล้างความอุดมสมบูรณ์ไปหมดสิ้น จนกลายเป็นดินทรายและดินแข็งเป็นดาน ไม่มีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อพืชและพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ความสมดุลทางธรรมชาติถูกทำลายโดยสิ้นเชิง

ในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีสภาพภูมิสังคมที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน โดยทำการศึกษา วิจัย และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนั้นให้มีสภาพสมบูรณ์สามารถทำการเกษตร เมื่อผลการศึกษาวิจัย ได้รับผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะทำการขยายผลไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่เรียกว่า "หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ" เป็นหมู่บ้านเป้าหมายอันดับแรกโดยการส่งเสริมในทุก ๆ ด้าน อาทิ การเพาะปลูก การขยาย พันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรม จัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้าน หรือเกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้เอง เมื่อการส่งเสริมให้กับหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ จนได้รับผลขั้นหนึ่งแล้วจะขยายผลไปยังเกษตรกรในพื้นที่แห่งอื่นต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ถือว่าเป็นลักษณะพิเศษที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การมุ่งเน้นให้ผลของการดำเนินงานนั้นตกถึงมือประชาชนโดยตรงเป็นเบื้องแรก เพื่อบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้า คือ การพออยู่พอกิน ขณะเดียวกันก็ปูพื้นฐานไว้สำหรับความอยู่ดีกินดีต่อไปในอนาคตด้วย ดังนั้นจึงมีลักษณะ

ของการมองผลสำเร็จที่เป็นการคุ้มค่า มากกว่าคุ้มทุน นอกจากนี้แนวคิดและทฤษฎียังมีลักษณะไม่ติดตำรา คือเป็นการพัฒนาที่อนุโลมและรอมชอมกับสภาพธรรมชาติ และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชนและต้องไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่แข็งตัว และไม่เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของคนไทยอันจะทำให้การดำเนินงานในโครงการไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เห็นควรยกขึ้นมากล่าวไว้อีกประการหนึ่ง คือ การสร้างความรู้ รัก สามัคคีและการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันทำโดยปรับลดอัตตาวิสัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มักจะต่างคนต่างทำและยึดติดการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญให้เป็นการร่วมมือกันโดยไม่มีเจ้าของเป็นสำคัญ และสามารถอำนวยประโยชน์สูงสุดให้กับประชาชนและเกษตรกร ดังเช่นในกรณีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารที่เป็นการบริการรวมจุดเดียว และการบริการเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop service for the farmers ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยอย่างแท้จริง

ดังนั้น โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องของการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ ที่ทำกิน ทุน และความรู้ด้านเกษตรกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น และดังได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็นแนวคิดและทฤษฎีในงานสาขาใดที่ได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาไว้ หลักสำคัญของทุกเรื่องก็คือความเรียบง่ายดังที่ได้ทรงใช้คำว่า simplify หรือ simplicity จะต้องเรียบง่ายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนทั้งในแนวความคิดและด้านเทคนิควิชาการจะต้องสมเหตุสมผล ทำได้รวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหาให้ก่อประโยชน์ได้จริง ตลอดจนต้องมุ่งไปสู่วิถีแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , 2540 : 16-19)

(2) พระราชดำริศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในโอกาสต่าง ๆ โดยสรุปพระราชดำริที่สำคัญ ดังนี้

พระราชดำริครั้งแรก

วันที่ 5 เมษายน 2526 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

ให้พัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม โดยเน้นการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าไม้ให้กลับอุดมสมบูรณ์ดังเดิม สามารถทำการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

ควบคู่ไปกับการปลูกป่า จัดหาแหล่งน้ำสนับสนุน การปลูกป่าและการเพาะปลูกพืช จัดระเบียบให้ราษฎรในพื้นที่โครงการให้เข้าอยู่อาศัย และทำกินอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับธรรมชาติ ให้ราษฎรเข้าร่วมดูแลรักษา ตลอดจนได้อาศัยผลผลิตจากป่าและเพาะปลูกพืชต่าง ๆ โดยไม่ต้องเข้าไปบุกรุกทำลายป่าไม้อีกต่อไป

พระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพป่าไม้

วันที่ 9 มกราคม 2528 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

ป่าธรรมชาติที่อนุรักษ์ไว้นั้น ควรทยอยปลูกป่าเท่าที่จะทำได้คือปลูกเฉพาะในที่ดินซึ่งไม่มีปัญหา สำหรับส่วนที่เป็นไร่สับปะรด ควรรอให้เก็บเกี่ยวเสียก่อนเพื่อเป็นการประหยัดค่าชดเชย

วันที่ 17 พฤษภาคม 2528 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ฯ)

พื้นที่ปลูกป่าซึ่งประกอบด้วยพื้นที่รอบ ๆ อ่างเก็บน้ำทั้งหมด พื้นที่ป่าสงวนเหนือที่ดินของสวนสมเด็จพระศรีฯ พื้นที่บนเขาเหนือระบบส่งน้ำ

1. ปลูกป่าไม้ผล เช่น มะม่วงหิมพานต์ บริเวณเนินเขาต่าง ๆ หากได้ผลดี อาจพิจารณาตั้งโรงงานกะเทาะเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ที่บริเวณศูนย์ฯ หรือหุบกะพง

2. ปลูกไม้สามอย่างบริเวณรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำ เพื่อประโยชน์ในการเผาถ่านและทำฟืน รวมทั้งอนุรักษ์ไว้ด้วย ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่ต้องการน้ำน้อยเป็นหลัก

3. ปลูกป่าอนุรักษ์ในเขตป่าสงวน เหนือที่ดินของสมเด็จพระศรีฯ

วันที่ 3 มิถุนายน 2529 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

1. ร่องน้ำตามช่องภูเขาต่าง ๆ ในเขตโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และภูเขาบริเวณใกล้เคียง ซึ่งกรมป่าไม้มีแผนงานจะปลูกสร้างเป็นภูเขาป่า โดยเฉพาะเขาเสวยกะปิ เขารังแร้ง เขากระปุก เขาน้อย เขาทอง เขาบ่อขิง เขาเตาปูน เขาหนอกว้า เขาหุบสบู่ และเขาพุหวาย ควรสร้างฝายเก็บกักน้ำในร่องน้ำตามช่องเขาต่าง ๆ เป็นขั้น ๆ ตามความเหมาะสม โดยใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น หิน เพื่อให้น้ำได้มีโอกาสขังอยู่ในร่องน้ำและซึมเข้าไปในดินเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้นของดินสองฝั่งร่องน้ำให้นานขึ้น และใช้ท่อไม้ไผ่เจาะรู เพื่อรับน้ำจากเหนือฝายเก็บน้ำดังกล่าว กระจายน้ำไปตามสันเนินสองฝั่งร่องน้ำต่าง ๆ ทำให้สภาพป่าเป็นป่าเปียกอยู่เสมอป้องกันไฟป่าได้ และสนับสนุนโครงการปลูกสร้างภูเขาป่าให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์

2. การปลูกป่าบนภูเขาต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ควรดำเนินการโดยวิธีที่เรียกว่า "ป่าเปียก" หรืออาจเรียกว่า "ภูเขาป่า" ก็ได้ แต่ในปัจจุบันฝนตกน้อย จึงจำเป็นต้องจัดสร้างระบบส่งน้ำด้วยวิธีสูบน้ำขึ้นไปพักในบ่อพักน้ำบนภูเขา แล้วทำระบบกระจายน้ำช่วยการปลูกป่าแบบกึ่งถาวร คือประมาณ 3-4 ปี เมื่อไม้โตพอสมควรก็จะมีความชุ่มชื้นและจะช่วยดูดความชื้นจากธรรมชาติด้วย จากนั้นจึงย้ายระบบส่งน้ำดังกล่าวไปช่วยพื้นที่ใหม่ต่อไปอีก

3. พื้นที่ที่ควรปลูกป่าเป็นการเร่งด่วนควรเป็นพื้นที่บนภูเขา เพราะถ้าปลูกในที่ราบก็ต้องแย่งชิงกับชาวบ้านและอาจจะถูกตัดทิ้งหรือเผา ดังนั้น ควรวางแผนนำชาวบ้านเข้ามาร่วมปลูกป่าด้วย ป่าที่จะให้ชาวบ้านปลูกก็ควรเป็นไม้ใช้สอยที่ให้ชาวบ้านสามารถตัดไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น ไม้ไผ่ ฯลฯ พันธุ์ไม้ที่ควรปลูกควรเป็นไม้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น มะค่า เต็ง รัง ไม้ไผ่ เป็นต้น สำหรับต้นยูคาลิปตัส ถ้าดินพอปลูกไม้ชนิดอื่นได้ก็ไม่ควรปลูกยูคาลิปตัส ถ้าดินเลวมากก็ปลูกยูคาลิปตัสได้

วันที่ 3 เมษายน 2540 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ฯ)

1. งานอนุรักษ์ดินและน้ำบริเวณลุ่มน้ำเขาบ่อขิง เพื่อดำเนินการฟื้นฟูระบบนิเวศบริเวณลุ่มน้ำเขาบ่อขิง โดยทำคันดินเบนน้ำ (Diversion) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างคันดินเก็บกักน้ำ (Check Dam) กับคันดินกั้นน้ำ (Terracing) สามารถเก็บกักน้ำเพื่อสร้างความชุ่มชื้นแก่ดิน และป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

2. ให้ปลูกป่าและหญ้าแฝกตามแนว contour เมื่อเวลาฝนตกลงมาจะพัดพาเศษไม้ใบไม้มาติดอยู่ที่แนวหญ้าแฝก เป็นการทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ โดยกรมป่าไม้มีหน้าที่ปลูกป่า และกรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่ปลูกหญ้าแฝก ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะเป็นหน่วยงานกลางที่ให้ทั้ง 2 หน่วยงาน ร่วมกันประสานดำเนินการ

พระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำ

วันที่ 9 มกราคม 2528 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

การพัฒนาแหล่งน้ำ ควรพิจารณาจัดวางระบบส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่จะสร้างตามแผนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ที่จะจัดสรรให้ราษฎร เพื่อให้มีน้ำใช้ในการบริโภคและการเพาะปลูกอย่างไม่ขาดแคลน โดยในระยะแรกน่าจะพิจารณาทำบ่อและฝายขนาดเล็ก ๆ แบบชั่วคราว เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเฉพาะหน้าไปพลางก่อนจนกว่าระบบใหญ่จะสร้างเสร็จ

วันที่ 22 กรกฎาคม 2535 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

การจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม เนื่องจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยทรายมีน้อย แต่อ่างฯ นี้สามารถเก็บกักน้ำได้มาก จึงควรพิจารณาจัดหาน้ำจากแหล่งอื่น ๆ มาเก็บไว้ในอ่างห้วยทราย โดยให้กรมชลประทานร่วมกับกรมแผนที่ทหาร เพื่อพิจารณาวางแนวท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดมายังอ่างเก็บน้ำห้วยทราย ในกรณีที่ระดับความสูงไม่พอที่น้ำจะไหลมาเองได้ ก็ควรพิจารณาติดตั้งเครื่องสูบน้ำตามความเหมาะสมซึ่งถ้าทำได้จะเป็นตัวอย่างที่น่าดูมาก

วันที่ 17 กรกฎาคม 2541

ระบบการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม มาเติมในอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด หากยังมีน้ำอยู่ในอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดพอสมควร ก็ไม่จำเป็นจะต้องนำมาเติม หากน้ำมีน้อยจึงนำน้ำมาเติม แต่ไม่ควรจะให้เต็มอ่าง เพราะต้องเผื่อไว้ในกรณีที่ฝนตกด้วย

พระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาฟื้นฟูสภาพดินและหญ้าแฝก

วันที่ 29 มิถุนายน 2534 (ณ วังไกลกังวล)

1. ให้ศึกษาทดลองการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน.

2. การดำเนินการศึกษาทดลองการปลูกหญ้าแฝก ให้พิจารณาตามลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะของพื้นที่ ดังนี้

2.1 การปลูกหญ้าแฝกบนพื้นที่ภูเขา ให้ปลูกหญ้าตามแนวขวางของความลาดชัน และในร่องน้ำของภูเขา เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน และช่วยเก็บความชื้นในดินไว้ด้วย

2.2 การปลูกหญ้าแฝกบนพื้นที่ราบ ให้ดำเนินการในลักษณะ ดังนี้

- ปลูกโดยรอบแปลง
- ปลูกในแปลง แปลงละ 1 หรือ 2 แนว
- สำหรับแปลงพืชไร่ให้ปลูกตามร่องสลับกับพืชไร่

3. ผลของการศึกษาทดลอง ควรเก็บข้อมูลทั้งทางด้านการเจริญเติบโตของลำต้นและราก ความสามารถในการอนุรักษ์ความสมบูรณ์ของดิน และการเก็บความชื้นในดินและเรื่องพันธุ์หญ้าต่าง ๆ

วันที่ 6 สิงหาคม 2539

1. การปลูกหญ้าแฝกรอบโคนไม้ผลแบบวงกลม ถ้าปลูกใกล้ต้นไม้มากเกินไปจะทำให้ต้นไม้ขาดน้ำ เพราะรากหญ้าแฝกจะดูดซับน้ำไปหมด ส่วนที่ปลูกแบบครึ่งวงกลมและกอชิดกันนั้นถูกต้องแล้ว

2. ให้เร่งรัดปลูกหญ้าแฝกเพิ่มเติมในแนวหญ้าแฝกที่เป็นช่องว่าง เพื่อให้แฝกมีประสิทธิภาพจะช่วยทำให้ดินดียิ่งขึ้น ซึ่งถ้าดินดีและมีน้ำจะสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจและพืชผักซึ่งจะเป็นรายได้แก่เกษตรกรต่อไป

3. ศึกษา ทดลองการปลูกหญ้าแฝกในหลุมที่เจาะลงไปในดินดานที่เป็นวัตถุต้นกำเนิดดินในระดับที่ความลึกที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลกระทบของรากหญ้าแฝกกับการสลายตัวของวัตถุต้นกำเนิดดิน

4. ปลูกแฝกให้เต็มที่และต่อขยายแนวแฝกออกไป ตามแนว contour เพื่อเป็นการพัฒนาดินให้ปลูกต้นไม้

วันที่ 3 เมษายน 2540 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

งานศึกษาทดลองการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อพัฒนาดินดานท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยทราย เพื่อดำเนินการศึกษาทดลองการสลายโครงสร้างของดินดานแต่ละประเภทในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาทดลองการปลูกหญ้าแฝกเพื่อพัฒนาดินดานในรูปแบบต่าง ๆ

1. ให้หาวิธีเจาะลงไปในชั้นดินดาน แล้วนำดินที่มีความร่วนซุยใส่ลงไปในหลุมสำหรับปลูกหญ้าแฝก เพื่อให้รากหญ้าแฝกสามารถทะลุชั้นดินดานไปได้ หญ้าแฝกจะนำความชื้นไปประเบิดดินให้ร่วนซุยมากขึ้น

2. ให้ทดลองปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนว contour ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 5 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการชะล้างของหน้าดิน และช่วยทำให้เกิดหน้าดินมาทับถมกันบริเวณแนวรั้วหญ้าแฝก ซึ่งต่อไปจะใช้ดินทำการเพาะปลูกได้

3.การปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบต้นไม้ควรปลูกแบบฮวงซุ้ย (ครึ่งวงกลม) เพื่อช่วยเก็บกักความชื้นให้แก่ต้นไม้

พระราชดำริเกี่ยวกับด้านการเกษตร

วันที่ 9 มกราคม 2528 (ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ)

ในระยะแรกควรส่งเสริมให้ราษฎรปลูกข้าวเพื่อเก็บไว้บริโภค และอาจจะสร้างโรงสีขนาดเล็ก ๆ แบบง่าย ๆ ไว้สีกินเอง โดยเป็นโรงสีแบบชาวบ้านทั่วไปที่สีข้าวแล้วมีเศษรำกระเด็นออกมาให้ไก่จิกกินได้

พระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่

วันที่ 6 สิงหาคม 2539

1. การทำการเกษตรในรูปแบบทฤษฎีใหม่จะให้ดีควรมีแหล่งน้ำไว้เติมได้เผื่อน้ำไม่พอใช้ แต่รูปแบบที่ทำที่สวนสมเด็จฯ ไม่มีน้ำเติม แต่ก็ควรทำเอาไว้เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง

2. ให้ทำการศึกษาปริมาณน้ำมันในเม็ดมะกอกป่าและมะกอกน้ำ

3. ให้สร้างสวนผลไม้พืชผักและพันธุ์ไม้ที่นกชอบตามป่าและชายเขา

4. ให้ตั้งร้านค้าจำหน่ายผลผลิตการเกษตรและทำเป็นนิคมอุตสาหกรรมเกษตร

พระราชดำริเกี่ยวกับด้านการประมง

วันที่ 26 มิถุนายน 2532

ให้กรมประมงหาพันธุ์ปลาซึ่งอาจเป็นปลานิลก็ได้ไปเลี้ยงในบ่อน้ำ (แปลง) ที่ใช้เลี้ยงกุ้งกุลาดำ เพื่อให้ปลากินของเสียในบ่อกุ้งอันเป็นการขจัดมลพิษในน้ำให้ดีขึ้น โดยไม่ให้อาหารอื่นแก่ปลาอีก และเมื่อสภาพน้ำดีขึ้นแล้วก็ใช้หมุนเวียนไปเลี้ยงกุ้งต่อไป ส่วนปลาที่ได้ไม่ควรทำเป็นอาหารของคน แต่ให้ไปทำเป็นปลาป่นแทน ก็จะเป็นการเพิ่มผลผลิต และเป็นการลดต้นทุนการเลี้ยงกุ้งกุลาดำได้ ซึ่งขอให้ทดลองศึกษาเรื่องนี้ด้วย เอาปลานิลไปขจัดของเสียในบ่อเลี้ยงกุ้ง

วันที่ 26 มิถุนายน 2533

ในการทำการประมงนั้น ให้ราษฎรมารวมกันเป็นกลุ่มสหกรณ์การเลี้ยงปลา

พระราชดำริด้านอื่น ๆ

วันที่ 26 มิถุนายน 2532

การสร้างสวนสัตว์เปิดควรใช้พื้นที่บริเวณเขาเสวยกะปิ เนื่องจากมีความเหมาะสมเพราะสามารถแยกพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนเฉพาะได้

พระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เกี่ยวกับการขยายผลการพัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

พระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน

วันที่ 14 สิงหาคม 2537

ให้จัดหาพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อทดลองปลูกและฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน เพื่อให้นิเวศวิทยาป่าชายเลนกลับคืนสู่ธรรมชาติ

วันที่ 17 สิงหาคม 2537

1. ให้ดำเนินการศึกษาหาวิธีที่จะดูแลรักษาให้ต้นไม้ชายเลนที่ปลูกไว้นี้ให้อยู่รอด และดำเนินการปลูกเพิ่มเติมต่อไป

2. ปลูกป่าชายเลนต่อไปในพื้นที่ที่เหลืออยู่และให้ทำป้ายติดไว้ทั้งสองแห่ง คือ บางตราน้อยและบางตราใหญ่

วันที่ 23 สิงหาคม 2538

ให้เพิ่มชนิดพันธุ์กล้าไม้ที่ปลูกในพื้นที่ป่าชายเลนที่บริเวณคลองบางตราน้อยให้มากกว่านี้

พระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาฟื้นฟูสภาพดินและหญ้าแฝก

วันที่ 28 มีนาคม 2538

การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ นั้น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชกระแสว่า ระยะระหว่างต้นแฝกห่างกันเกินไปและทรงแนะนำให้ปลูกระยะถี่กว่าเดิม เพื่อให้หญ้าแฝกขยายกอชนกันได้รวดเร็วขึ้น จะได้ทำหน้าที่ป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้ดียิ่งขึ้น

พระราชดำริเกี่ยวกับด้านการเกษตร

วันที่ 23 มีนาคม 2538

โครงการสร้างพันธุ์ลูกผสมสองชั้นเป็นที่ศึกษาดูงานและฝึกงานของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมเพชรบุรีและสถาบันอื่น ๆ เพื่อที่จะให้วิชาการทางด้านการผสมพันธุ์พืช และปรับปรุงพันธุ์พืชเป็นที่แพร่หลายสืบต่อไป อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์งานผสมพันธุ์พืชให้เป็นที่รู้จักของเกษตรกรและบุคคลทั่วไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เดิมเป็นป่าโปร่ง คนไปตัดไม้สำหรับเป็นฟืนและเผาถ่าน ต่อจากนั้นมีการปลูกพืชไร่และสับปะรดจนดินจืดกลายเป็นทราย ถูกลมและน้ำชะล้างไปหมดจนเหลือแต่ดินดาน ซึ่งเป็นดินที่แข็งตัวเมื่อถูกอากาศ ดินนี้ก็ไม่มีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์

สำหรับผลการศึกษาของแต่ละศูนย์ฯ นั้นจะเป็นความรู้ที่นำไปส่งเสริมให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายและมีการสาธิตไว้ในพื้นที่ศูนย์ฯ ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ศูนย์ศึกษาฯ จะเป็นประชาชนเป้าหมายกลุ่มแรกที่จะได้รับประโยชน์ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องงานส่งเสริมจะนำผลการศึกษาที่ได้ผลดีไปแนะนำให้กับเกษตรกรเป้าหมาย ซึ่งก่อนนี้เรียกว่า หมู่บ้านบริวาร แต่ปัจจุบันเรียกว่า หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ แต่ละศูนย์ศึกษาฯ จะมีเกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ อยู่ประมาณ 10 – 25 หมู่บ้าน ในการส่งเสริมนั้นทำได้หลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้ แล้วแต่สภาพสังคม วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เช่น การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมออกไปแนะนำส่งเสริมในหมู่บ้าน หรือเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาฯ ด้วยตนเองหรือเข้ามาเป็นหมู่คณะ เมื่อการส่งเสริมในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ ได้ผลในระดับหนึ่งแล้ว หมู่บ้านเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้เกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ ที่ห่างออกไปได้เข้ามาศึกษาและดูงาน ทำให้การขยายผลตลอดจนการส่งเสริมของศูนย์ศึกษาฯ สามารถขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตามแต่ละภูมิภาคอาจจะมีเรื่องปลีกย่อยที่ควรจะได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม และพื้นที่เหมาะสมอยู่แยกออกไปในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเหล่านั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อทำการศึกษาเฉพาะเรื่องเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ และจะได้นำผลการศึกษามาส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ในการประกอบอาชีพเช่นกัน

2.2 การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(1) แนวทางและผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวม

แต่เดิมสภาพภูมิประเทศในเขตพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก แต่ภายหลังราษฎรเข้ามาบุกรุกแผ้วถางป่า ทำการเกษตรอย่างผิดวิธี และใช้สารเคมีที่ส่งผลเสียต่อดินและน้ำ ขาดการบำรุงรักษาดิน ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หน้าดินถูกชะล้างความอุดมสมบูรณ์ไปหมดสิ้น ดินกลายเป็นดินทรายจัดและดินดานไม่มีแร่ธาตุ ความสมดุลทางธรรมชาติถูกทำลายโดยสิ้นเชิง เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ความแห้งแล้งของพื้นที่แผ่ขยายเป็นวงกว้าง

เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น ให้เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านป่าไม้อเนกประสงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมที่เหมาะสม ควบคู่กับการอนุรักษ์และปลูกป่าจัดหาแหล่งน้ำ โดยเน้นปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าไม้ให้มีความ

อุดมสมบูรณ์ดังเดิม ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริ ภายใต้แนวทาง คือ **"ฟื้นดิน คืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต"** โดยมีการดำเนินงานสนองพระราชดำริในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และรับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยปี พ.ศ. 2564 มีหมู่บ้านจำนวนรวม 29 หมู่บ้าน 7,598 ครัวเรือน มีประชากรรวม 19,778 คน

การดำเนินงานมีกิจกรรมที่สำคัญ ประกอบด้วย

- **ฟื้นดิน** โดยมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน โดยวางแผนการใช้ประโยชน์ วางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยทดลองปลูกหญ้าแฝกรูปแบบต่าง ๆ การสาธิตปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก เป็นต้น รวมทั้งเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก ต้นไม้ การเพิ่มขึ้นของหน้าดิน ความสมบูรณ์และความชุ่มชื้นของดิน

- **คืนป่า** โดยดำเนินการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้ทำการปลูกฟื้นฟูและบำรุงรักษาป่าไม้ ปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำรูปแบบต่าง ๆ พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทาน สร้างฝายชะลอน้ำในร่องเขา (Check Dam) เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งจัดทำคันดินเบนน้ำ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในดินมากยิ่งขึ้น พัฒนาแหล่งน้ำโดยสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด อ่างเก็บน้ำเขากระปุก และอ่างเก็บน้ำห้วยทราย พร้อมระบบส่งน้ำ สร้างความชุ่มชื้นพร้อมกับฟื้นฟูป่าแบบภูเขาป่าบริเวณเขาเสวยกะปิและเขากระปุก โดยการสูบน้ำโดยใช้พลังแสงอาทิตย์ขึ้นไปเก็บไว้บนยอดเขาแล้วค่อยๆ ปล่อยน้ำลงมาสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ป่าไม้ รวมทั้งขุดลอกลำห้วยต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำ นอกจากนี้ยังดำเนินการพัฒนาป่าไม้ ได้แก่ ศึกษาทดลองปลูกพันธุ์ไม้ดั้งเดิม สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า เช่น เนื้อทราย ละอง ละมั่ง เก้ง นกยูง ไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ ซึ่งสัตว์ป่าสามารถขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น

- **พัฒนาคุณภาพชีวิต** มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมให้กับราษฎรในพื้นที่เป้าหมายให้มีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยจะดำเนินการตามแนวพระราชดำริเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นอยู่และอาชีพของราษฎรให้สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งมีการขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยนำผลการศึกษาทดลองที่ประสบผลสำเร็จถ่ายทอดออกสู่ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ จำนวน 22 หมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป โดยการส่งเสริมปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งเสริมการเลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ การส่งเสริมการเลี้ยงกบ การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเยาวชน ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น โคนม ซึ่งสามารถรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์เลี้ยงโคนมที่เข้มแข็ง มีตลาดที่แน่นอน นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ แพะ สุกร ไก่พื้นเมือง ไก่เนื้อ ไก่ไข่ ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ การทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก สารไล่แมลง ฮอร์โมนพืช ด้านเกษตรผสมผสาน

แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การขยายพันธุ์และใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก ส่งเสริมพันธุ์ไม้ผล พันธุ์ดีแก่เกษตรกร

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมานั้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรดินและป่าไม้ รวมถึงเป็นสถานที่ถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามภูมิสังคมให้แก่ประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีอาชีพ รายได้ และมีความสุขอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

การศึกษา ทดลอง และวิจัย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้รวมถึงแนวทางการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

- ด้านการพัฒนาเกษตรกรรม จำนวน 5 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาปศุสัตว์และโคนม จำนวน 17 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล จำนวน 19 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาอนุรักษ์สัตว์ป่า จำนวน 12 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน 8 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน จำนวน 17 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำนวน 4 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาพลังงานทดแทน จำนวน 1 เรื่อง
- ด้านการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 4 เรื่อง

(1.1) การพัฒนาฟื้นฟูสภาพดินและหญ้าแฝก

ดำเนินการพัฒนาฟื้นฟูสภาพดินที่เสื่อมโทรมจากการทำลายป่าไม้และทำไร่สับปะรด จนทำให้หน้าดินถูกชะล้างจนแข็งเป็นดาน ไม่สามารถทำการเพาะปลูกใด ๆ ได้ โดยต่อยอดองค์ความรู้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย ในการปรับปรุงบำรุงดินโดยการจัดทำและใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และน้ำหมักชีวภาพจากผลิตภัณฑ์สารเร่ง พด. และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อพัฒนาดินที่แข็งเป็นดาน โดยได้จัดทำแปลงสาธิตการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช และแปลงเรียนรู้แฝก 28 สายพันธุ์ รวมทั้งการทำคันดินเบนน้ำ (Diversion) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างคันดินเก็บกักน้ำ (Check Dam) กับคันดินกั้นน้ำ (Terracing) สามารถเก็บกักน้ำเพื่อสร้างความชุ่มชื้นแก่ดิน และป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(1.2) การพัฒนาแหล่งน้ำ

เนื่องจากบริเวณโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และบริเวณใกล้เคียงมีปริมาณฝนรายปีน้อยและเกิดภัยแล้งเป็นประจำ กรมชลประทานจึงได้ดำเนินการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสนับสนุนกิจกรรมของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ตลอดจนการเกษตรของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง ในลักษณะของเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

- โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ก่อสร้างเมื่อ 2527 มีความจุที่ระดับน้ำเก็บกักประมาณ 1.950 ล้านลูกบาศก์เมตร
- โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ก่อสร้างเมื่อปี 2529 มีความจุที่ระดับน้ำเก็บกักประมาณ 4.000 ล้านลูกบาศก์เมตร
- โครงการอ่างเก็บน้ำเขากระปุกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ก่อสร้างเมื่อปี 2529 มีความจุที่ระดับน้ำเก็บกักประมาณ 0.321 ล้านลูกบาศก์เมตร

ทั้งนี้ อ่างเก็บน้ำทั้งสามแห่ง ได้รับน้ำต้นทุนผ่านระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) โดยผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไทรงามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำต้นทุนของระบบอ่างพวง เข้าสู่อ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ่างเก็บน้ำทุ่งขามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มาสู่อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด แล้วส่งน้ำต่อมายังอ่างเก็บน้ำเขากระปุกตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่อ่างเก็บน้ำทั้งสามแห่งมีระดับน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จะดำเนินการผันน้ำจากคลองส่งน้ำสาย 1 ขวา - สายใหญ่ 1 ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี มายังอ่างเก็บน้ำเขากระปุก เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้ในกิจกรรมของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ การอุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรมของราษฎรในเขตพื้นที่โครงการฯ จำนวน 135 ครัวเรือน ราษฎรจำนวน 500 คน สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก 1,200 ไร่ ได้ตลอดทั้งปี

(1.3) การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนและผู้ที่สนใจ โดยมีตัวอย่างโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- โครงการศึกษาทดลองด้านพืชเพื่อส่งเสริมอาชีพ (แปลง 146 ไร่)
- โครงการศึกษาทดลองการใช้หญ้าแฝกปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช
- โครงการตัวชี้วัดด้านพัฒนาป่าไม้
- โครงการตัวชี้วัดด้านการพัฒนาดิน
- โครงการตัวชี้วัดด้านการพัฒนาคุณภาพน้ำ
- โครงการขยายผลการฟื้นฟูดินเสื่อมคุณภาพ
- โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัด
- โครงการปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ
- โครงการส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน (งานส่งเสริมการเกษตร)
- โครงการส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน (งานขยายผลทำการเกษตรผสมผสาน)
- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ (งานปศุสัตว์)
- โครงการส่งเสริมด้านประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- โครงการส่งเสริมงานเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ
- โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (แปลง 5 ไร่)
- โครงการฝึกอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- โครงการจัดหาน้ำให้พื้นที่ขยายผล (งานชลประทาน)
- โครงการส่งเสริมการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
- โครงการพัฒนาป่าไม้
- โครงการปลูกสร้างเสริมป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า
- โครงการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และอนุรักษ์สัตว์ป่า
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช
- โครงการสวนพฤกษศาสตร์พรรณไม้ม่วงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- โครงการรวบรวมพันธุ์ไม้มงคลประจำจังหวัด 77 จังหวัด

- โครงการถ่านชีวภาพ
- โครงการทดลองปลูกกาแฟโรบัสต้าในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ
- โครงการสถานีตรวจวัดอากาศ
- โครงการศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกรศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ
- โครงการแปลงสาธิตทางการเกษตรทั้งไม้ผลและไม้ดอกไม้ประดับ
- โครงการเสริมสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

(1.4) การบริหารจัดการองค์กร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดำเนินการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดขยายผลความรู้และเทคโนโลยี และปรับปรุงเอกสารองค์ความรู้เพื่อแจกจ่าย รวมถึงปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านทางเว็บไซต์ www.huaysaicenter.org นอกจากนี้ ยังร่วมจัดรายการวิทยุ “ศูนย์ฯ ห้วยทราย...ห่วงใยประชาชน” คลื่นความถี่ 91.75 MHz. เป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เพื่อบริการข่าวสารความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แก่ชุมชนและสังคม เวลา 16.00 – 17.00 น.

(2) ผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในช่วงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560 – 2565

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการดำเนินงานในช่วงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560 – 2564 และขยายถึงปี พ.ศ. 2565 ดังนี้

(2.1) การศึกษา ทดลอง และวิจัย

ดำเนินงานในด้านศึกษา ทดลอง และวิจัย โดยในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 ได้รับงบประมาณจาก กปร. เพื่อดำเนินการศึกษา วิจัย มีจำนวน 20 เรื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจาก กปร. จำนวน 3,274,320 บาท รายละเอียด ดังนี้

ตารางผลการดำเนินงานด้านศึกษาทดลอง และวิจัย ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565

ปีงบประมาณ พ.ศ.	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)	งบประมาณ (บาท)
2560	0	0
2561	3	1,411,480
2562	0	1,062,860
2563	0	623,740
2564	0	0
2565	0	176,240
รวมทั้งสิ้น	**3**	**3,274,320**

โดยมีรายชื่องานศึกษาวิจัย ในแต่ละปี ดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ 2561

1. ชุดโครงการวิจัย การศึกษาการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนฐานทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พรรณพืชในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

3. การฟื้นฟูป่าไม้โดยใช้ไม้พี่เลี้ยงเบิกนำ

4. พลวัตของป่าในแปลงตัวชี้วัดด้านการพัฒนาป่าไม้บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

5. ภูมิอากาศใกล้ผิวดินและสมดุลน้ำ บริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

6. พฤติกรรมทางสรีรวิทยาของกล้าไม้ตอบสนองต่อสภาพแล้งจัด

7. การสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเพื่อการผลิตลูกในระบบปล่อยอิสระ (Free range system) ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

8. การทดสอบเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรคแคงเกอร์ในมะนาว

ปีงบประมาณ พ.ศ 2562

1. ชุดโครงการวิจัย การศึกษาการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาป่าไม้บนฐานทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พรรณพืชในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

3. การฟื้นฟูป่าโดยใช้ไม้พี่เลี้ยงเบิกนำ

4. ภูมิอากาศใกล้ผิวดินและสมดุลน้ำ บริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

5. ความหลากชนิดของเห็ดเอคโตไมคอร์ไรซาและการนำเอคโตไมคอร์ไรซาไปใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกฟื้นฟูป่า

6. พฤติกรรมทางสรีรวิทยาของกล้าไม้ตอบสนองต่อสภาพแล้งจัด

ปีงบประมาณ พ.ศ 2563

1. ชุดโครงการวิจัย การศึกษาการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนฐานทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การฟื้นฟูป่าโดยใช้ไม้พี่เลี้ยงเบิกนำ

3. ความหลากหลายชนิดของเห็ดเอคโตไมคอร์ไรซาและการนำเอคโตไมคอร์ไรซาไปใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกฟื้นฟูป่า

4. การปลูกพืชและจัดการตามหลักวนวัฒน์วิธีเพื่อสร้างแนวกันไฟเปียก (ปี 2563 - 2565)

ปีงบประมาณ พ.ศ 2565

1. ชุดโครงการวิจัย การศึกษาการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนฐานทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การฟื้นฟูป่าโดยใช้ไม้พี่เลี้ยงเบิกนำทั้งนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีงานศึกษา ทดลอง และวิจัยที่ได้ดำเนินการจำนวน 87 เรื่อง

(2.2) ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน

ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 มีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 495,796 คน

ตารางแสดงจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2565

ปีงบประมาณ พ.ศ.	จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน (คน)						รวมทั้งสิ้น
	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	นักเรียน/นักศึกษา	เกษตรกร/กลุ่มอาสา	ประชาชนทั่วไป	ชาวต่างประเทศ	อื่น ๆ	
2560	30,803	43,554	4,102	33,818	6,689	315	119,281
2561	12,315	45,124	1,112	28,411	13,551	60	100,573
2562	11,698	47,989	1,420	25,542	17,323	705	104,677
2563	8,354	19,651	761	23,663	8,789	160	61,378
2564	2,209	11,608	162	26,590	2,587	96	43,252
2565	3,007	10,002	727	51,810	1,009	80	66,635
รวม	**68,386**	**177,928**	**8,284**	**189,834**	**49,948**	**1.416**	**495,796**

(2.3) ผู้เข้ารับการอบรม และหลักสูตรการอบรม

ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 มีผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในหลักสูตรต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 11,205 คน ดังนี้

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้เข้ารับการอบรม (คน)						รวมทั้งสิ้น
	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	นักเรียน/นักศึกษา	เกษตรกร/กลุ่มอาสา	ประชาชนทั่วไป	ชาวต่างประเทศ	อื่น ๆ	
2560	33	297	842	66	-	-	**1,238**
2561	2,039	1,420	2,413	1,429	4	-	**7,305**
2562	1	42	741	469	-	-	**1,253**
2563	-	179	162	400	-	-	**741**
2564	-	100	297	-	-	-	**397**
2565	-	-	271	-	-	-	**271**
รวม	**2,073**	**2,038**	**4,726**	**2,364**	**4**	**0**	**11,205**

หลักสูตรการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2565 มีดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ 2560

- หลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่
- หลักสูตรการผลิตและใช้ถ่านชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
- หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก
- ฝึกอบรมการพัฒนาผู้นำด้านการปศุสัตว์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์

- ฝึกอบรมตามแผนปฏิบัติของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ (งานป่าไม้และงานปศุสัตว์)
- หลักสูตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การทำยาหม่อง และการทำสมุนไพรไล่ยุง
- หลักสูตรการเกษตรที่เหมาะสมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- หลักสูตรการผลิตเชื้อไดโคเดอร์ม่า
- หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก
- หลักสูตรการเลี้ยงปลากินพืชในบ่อดิน
- หลักสูตรการบริหารทรัพยากรน้ำ 4 แหล่ง
- หลักสูตรประมงโรงเรียน
- หลักสูตรเกษตรอินทรีย์
- หลักสูตรการทำเห็ดกองโดยใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
- หลักสูตรการผลิตแก๊สชีวภาพจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

ปีงบประมาณ พ.ศ 2561

- หลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่
- หลักสูตรการเพาะเห็ด
- หลักสูตรการผลิตและใช้ถ่านชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
- หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์
- หลักสูตรการเลี้ยงปลากินพืชในบ่อดิน
- หลักสูตรการปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกและการเกษตรที่เหมาะสม

ปีงบประมาณ พ.ศ 2562

- หลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- หลักสูตรการผลิตและใช้ถ่านชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
- หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด
- หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก

- หลักสูตรการเลี้ยงแพะเนื้อ แพะนม
- หลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ
- การฝึกอบรมเกษตรกรกองทุนอาหารสัตว์หลักสูตรอาหารและการให้อาหารแพะ
- หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- หลักสูตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
- หลักสูตรการใช้และบำรุงรักษาเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น
- หลักสูตรการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง
- หลักสูตรเกษตรผสมผสานและการแปรรูป
- หลักสูตรการออกแบบระบบการให้น้ำพืชเบื้องต้น
- หลักสูตรการแก้ไขและซ่อมแซมเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น
- หลักสูตรการเกษตรดีที่เหมาะสมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- หลักสูตรการผลิตไม้กวาดทางมะพร้าว
- หลักสูตรการผลิตพืชให้ได้มาตรฐาน GAP
- การฝึกอบรมการพัฒนาผู้นำด้านการปศุสัตว์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลักสูตรการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- หลักสูตรการเลี้ยงแพะเนื้อ และแพะนม
- หลักสูตรการทำสบู่และครีมบำรุงผิวจากน้ำนมแพะ
- การฝึกอบรมเกษตรกรกองทุนพัฒนาผลิตภัณฑ์สัตว์

ปีงบประมาณ พ.ศ 2563

- หลักสูตรการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง
- หลักสูตรการใช้และบำรุงรักษาเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น
- หลักสูตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
- หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก

- หลักสูตรเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิต

ปีงบประมาณ พ.ศ 2564

- หลักสูตรแชมพูประคำดีควาย
- หลักสูตรเซรั่มเห็ดเยื่อไผ่
- หลักสูตรอบรมการทำไอศกรีมนมสด
- หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก
- หลักสูตรการเลี้ยงแพะเนื้อ หรือแพะนม
- หลักสูตรการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์
- ฝึกอบรมนักเรียนการเลี้ยงสัตว์ปีก
- ฝึกอบรมการผลิตและการใช้ประโยชน์จากถ่านชีวภาพ
- หลักสูตรการปลูกผักปลอดสารพิษ GAP
- หลักสูตรการเลี้ยงปลากินพืช
- ฝึกอบรมประมงโรงเรียน
- หลักสูตรการพัฒนายกระดับเกษตรกรต้นแบบและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้
- หลักสูตรการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ปีงบประมาณ พ.ศ 2565

- เทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์พืชและชีวภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการทำ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยสั่งตัด และการปลูกหญ้าแฝก
- อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก
- อบรมให้ความรู้ด้านวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- ฝึกอบรมจัดทำแชมพูประคำดีควาย น้ำมันเหลือง น้ำมันเขียว
- อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการประกอบอาหารและฝึกทำอาหาร

(2.4) ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองจนประสบผลสำเร็จและมีความพร้อมที่จะให้ผู้ที่สนใจได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ แนวพระราชดำริได้ โดยในปี 2565 มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริทั้งสิ้น 8 แห่ง ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดังนี้

ชื่อศูนย์เรียนรู้	สถานที่ตั้ง	ประเภท
1. จ่าเอกเขียน สร้อยสม	999/22 ถนนคลองชลประทาน ชุมชนรวมใจพัฒนา ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลชะอำ
2. นายไพรัช ศาสตร์เสงี่ยม	หมู่ 8 บ้านโป่งเก้ง ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	ด้านการเลี้ยงแพะ
3. นายสำรอง แตงพลับ	69/1 หมู่ 4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	การเกษตรผสมผสาน
4. กลุ่มธนาคารหมู่บ้านโป่งเก้งพัฒนา	106 หมู่ 8 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี (บ้านนายช้วน บัวสด เป็นที่ทำการ)	การเงิน การทำบัญชี

ชื่อศูนย์เรียนรู้	สถานที่ตั้ง	ประเภท
5. กลุ่มสัมมาชีพชุมชน บ้านโป่งเก้งพัฒนา	158 หมู่ 8 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี (นายบุญเสริม ทับอุ่น เป็นหัวหน้า)	หัตถกรรม จักสาน
6. นายสว่าง พันธ์วงศ์	28 หมู่ 4 ตำบลห้วยทราย เหนือ อำเภอชะอำ จังหวัด เพชรบุรี	การเลี้ยงโคขุน
7. นายจรูญ นวลพลอย	79 หมู่ 4 ตำบลห้วยทราย เหนือ อำเภอชะอำ จังหวัด เพชรบุรี	เกษตรทฤษฎีใหม่
8. นายนพ สุขสำราญ	306 หมู่ 8 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	การเกษตรผสมผสาน

(2.5) การบริหารองค์กร

ด้านงบประมาณ

ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีงบประมาณดำเนินการประกอบด้วย งบประมาณ กปร. งบประมาณปกติของหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งสิ้นจำนวน 454,829,176 บาท

ตารางแสดงงบประมาณของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 แยกตามปีงบประมาณ

หน่วย : บาท

ที่มา	ปีงบประมาณ พ.ศ.						รวม
	2560	2561	2562	2563	2564	2565	
กปร.	42,589,949	44,513,737	61,113,656	75,371,607	76,628,300	70,874,414	371,091,663
กองบัญชาการ ตชด.	10,267,800	10,017,620	12,201,740	12,265,580	14,638,120	24,346,653	83,737,513
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-
รวม	**52,857,749**	**54,531,357**	**73,315,396**	**87,637,187**	**91,266,420**	**95,221,067**	**454,829,176**

ด้านบุคลากร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีบุคลากรในการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนแม่บทฯ รวมถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามกรอบอัตราศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 441 คน โดยแยกเป็นข้าราชการ 156 คน พนักงานราชการ 26 คน และลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา 259 คน

(3) สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565

สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 แยกเป็นรายปี มีรายละเอียดดังนี้

(3.1) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

- **รวบรวมรายงานการศึกษา ทดลอง และงานวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ** ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จนถึงปัจจุบัน มีผลการศึกษาทดลองวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 83 เรื่อง
- **จัดทำเล่มเอกสารองค์ความรู้** เรื่อง “การใช้ถ่านชีวภาพในดินทรายเพื่อเพิ่มผลผลิตหอมแดง” จำนวน 1,000 เล่ม

- **พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย ที่มีลักษณะต่อยอดจากงานวิจัยขั้นทดลอง** โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้ ได้แก่ “การทดลองใช้ถ่านชีวภาพปรับปรุงบำรุงดินทรายเพื่อการปลูกพืชและไม้ยืนต้น”
- **ดำเนินการด้านตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านป่าไม้** พบว่า สังคมพืชในป่าธรรมชาติ เป็นสังคมป่าเต็งรังมีไม้รัง และตะแบกเลือด เป็นพันธุ์ไม้เด่น รองลงมา ได้แก่ ประดู่ อ้อยช้าง ช้างน้าว และแดง นอกจากนี้ ยังพบว่าพันธุ์ไม้ในป่าธรรมชาติมีอัตราความหนาแน่นและความหลากชนิดพันธุ์ไม้มากกว่าพันธุ์ไม้ในแปลงปลูกป่า
- **สถานีตรวจวัดอากาศ** ดำเนินการร่วมกับกรมอุตุนิยมวิทยาและสำนักงาน กปร. ติดตั้งสถานีตรวจวัดอากาศที่โครงการศึกษาทดลองด้านพืชเพื่อส่งเสริมอาชีพ (146 ไร่) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลด้านอุตุนิยมวิทยาด้านการเกษตร และใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของประชาชน นิสิต นักศึกษา รวมถึงหน่วยงานราชการที่สนใจ

ด้านการขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยี

- **การจัดพื้นที่สาธิตเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้** จัดทำแปลงสาธิตอาทิ แปลงสาธิตการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช แปลงป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง แปลงเรียนรู้แฝก 28 สายพันธุ์ แปลงสาธิตการใช้ปุ๋ย

สั่งตัด แปลงสาธิตการปลูกพืชแบบผสมผสาน แปลงสาธิตการปลูกไม้ผล โรงเรือนสาธิตการเพาะเห็ด สถานที่สาธิตการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง เป็ด แพะ ปลา และกบ

- **การฝึกอบรม** โดยใช้งบกลางของสำนักงาน กปร. และงบประมาณปกติของหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงานสนองพระราชดำริ ในปีงบประมาณ 2560 มีผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งสิ้น 1,180 คน โดยมีตัวอย่างหลักสูตรการอบรม ได้แก่ หลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่ หลักสูตรการผลิตและใช้ถ่านชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์ หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก หลักสูตรการเลี้ยงปลากินพืชในบ่อดิน และการบริหารทรัพยากรน้ำ เป็นต้น

- **การถ่ายทอดองค์ความรู้และส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต** จัดเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนพร้อมแนะนำให้ความช่วยเหลือเกษตรกร และสนับสนุนปัจจัยการผลิต อาทิ สารเร่ง พด. เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยหมัก พ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำ และสัตว์ปีก ให้แก่เกษตรกร หน่วยงานราชการ และประชาชน รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดเพชรบุรี

- **การสร้างเครือข่ายศูนย์เรียนรู้** สนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ในปีงบประมาณ 2560 สามารถสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาเกษตรกรจนสามารถเป็นเกษตรกรตัวอย่างได้ จำนวน 7 คน และสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ จำนวน 10 แห่ง นอกจากนี้ ยังได้ประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8 แห่ง เพื่อขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้กว้างไกลกว่าพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

- **การพัฒนา**ฟื้นฟู**ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ส่งเสริมและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการแจกจ่ายหญ้าแฝกให้แก่เกษตรกร หน่วยงานราชการ และประชาชน จำนวน 378,900 กล้า ปล่อยปลาลงสู่แหล่งน้ำ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด บ่อพักน้ำเขากระปุก อ่างเก็บน้ำทุ่งขาม และอ่างเก็บน้ำหนองจิก จำนวน 785,000 ตัว

ดำเนินการปลูกพันธุ์ไม้ 5 ระดับ พื้นที่ 15 ไร่ บำรุงรักษาแปลงไม้ม่วงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และจัดทำโครงการรวบรวมพันธุ์ไม้มงคลประจำจังหวัด 77 จังหวัด

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

พัฒนาระบบสารสนเทศของศูนย์ฯ โดยจัดเก็บข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ในลักษณะของ file digital และปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ รวมถึงพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยการส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอก จำนวน 24 หลักสูตร รวม 60 คน นอกจากนี้ ยังได้เผยแพร่ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านทาง Social Network ได้แก่ เว็บไซต์ www.huaysaicenter.org และ Facebook รวมมีจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมทั้งหมด 75,025 คน

(3.2) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

- **จัดทำโครงการศึกษา ทดลอง วิจัย และทดสอบสาธิต** ได้จัดทำโครงการศึกษาวิจัยและทดสอบสาธิต จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

  (1) โครงการวิจัย การฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนพื้นฐานทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

(2) โครงการทดสอบสาธิต การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เพื่อการผลิตลูกในระบบปล่อยอิสระ (Free range system) ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

(3) โครงการวิจัย การทดสอบเทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดโรคแคงเกอร์ในมะนาว

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาวิจัยการฟื้นฟูระบบนิเวศและพัฒนาป่าไม้ โดยลงพื้นที่ติดตั้งเครื่องมือและวางแปลงวัดต้นไม้ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

สาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เพื่อการผลิตลูกในระบบปล่อยอิสระ ในพื้นที่บ้านเกษตรกรรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

การทดสอบเทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดโรคแคงเกอร์ในมะนาว ในแปลงเกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

- **พัฒนางานศึกษา ทดลอง วิจัย ที่มีลักษณะต่อยอดจากงานวิจัยขั้นทดลอง** โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้ อาทิ การทดลองใช้ถ่านชีวภาพปรับปรุงบำรุงดินทรายเพื่อการปลูกพืช ได้แก่ ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชสมุนไพร พืชหายาก และพืชเศรษฐกิจ เช่น สับปะรดพันธุ์เพชรบุรี 1

ทดลองใช้ถ่านชีวภาพปรับปรุงดิน
เพื่อปลูกผักบุ้ง และผักกวางตุ้ง

ทำการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชหายาก พืช
เศรษฐกิจ เช่น สับปะรดพันธุ์เพชรบุรี 1

- **เก็บข้อมูลตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** แบ่งเป็น ด้านป่าไม้ โดยเก็บข้อมูลในแปลงทดลอง 12 แปลง ด้านการเกษตร ดำเนินการเก็บข้อมูลในแปลงสาธิตเกษตรผสมผสาน พื้นที่ 15 ไร่ และด้านแหล่งน้ำ โดยการเก็บข้อมูลปริมาณน้ำและคุณภาพน้ำในระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อ่างพวง)

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- **การจัดการพื้นที่สาธิตเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้** โดยจัดทำแปลงสาธิตเพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้ ศึกษา ดูงาน ของเกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยแบ่งเป็นงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ งานศึกษาพัฒนาป่าไม้ งานเกษตรผสมผสาน งานพัฒนาที่ดิน งานปศุสัตว์ งานเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบและงานส่งเสริมการเกษตร

สาธิตการปลูกหญ้าแฝก

สาธิตการปลูกแก้วมังกร

สาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

- **การฝึกอบรม** โดยนำผลสำเร็จจากการศึกษาวิจัย และการถอดบทเรียนองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริมาขยายผลด้วยการจัดการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรและผู้ที่สนใจ ในปีงบประมาณ 2561 มีผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งสิ้น 1,206 คน โดยมีตัวอย่างหลักสูตรการอบรม ได้แก่ หลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่ การเพาะเห็ด การผลิตและใช้ถ่านชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์ การเลี้ยงปลากินพืชในบ่อดิน การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝก และการเกษตรที่เหมาะสม

- **การถ่ายทอดองค์ความรู้และส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต** โดยจัดเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนพร้อมแนะนำให้ความช่วยเหลือเกษตรกร จำนวน 116 ครั้ง และเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน 87 ราย รวมถึงสนับสนุนปัจจัยการผลิต อาทิ สารเร่ง พด. เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยหมัก พ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำและสัตว์ปีก ให้แก่เกษตรกร หน่วยงานราชการ และประชาชนทั่วไป

- **การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน** สนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ รวมถึงปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์กบ หมูป่า ไก่เขียวห้วยทราย พันธุ์มะละกอ พริก มะเขือ คะน้า ก้อนเห็ดนางฟ้า และปุ๋ยหมัก ให้โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดเพชรบุรี รวม 7 โรงเรียน

- **การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** สนับสนุนพันธุ์กล้าหญ้าแฝกให้แก่เกษตรกร หน่วยงานราชการ และประชาชนทั่วไป จำนวน 99 ราย 500,000 กล้า รวมถึงเพาะชำกล้าไม้มีค่าทางเศรษฐกิจและไม้สำคัญประจำจังหวัด เช่น ประดู่ป่า มะค่าโมง มะฮอกกานี หว้า นนทรี อินทนิล ราชพฤกษ์ เป็นต้น เพื่อแจกจ่ายแก่หน่วยงานและประชาชนทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น 50,000 กล้า

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

- **พัฒนาระบบสารสนเทศของศูนย์ฯ** โดยปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านทาง Social Network ได้แก่ เว็บไซต์ www.huaysaicenter.org มีผู้เข้าชมจำนวน 16,497 คน และ Facebook ศูนย์ฯ มีผู้เข้าชมจำนวน 37,115 คน

- **พัฒนาองค์กรเพื่อเตรียมความพร้อมเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและบริการสังคม** โดยการจัดฝึกอบรมบุคลากรและส่งบุคลากรไปอบรมภายนอก รวมถึงปรับปรุงเอกสารองค์ความรู้เพื่อแจกจ่าย จำนวน 2 เรื่อง รวม 10,000 เล่ม นอกจากนี้ ยังได้บริการชุมชนโดยจัดรายการวิทยุ “ศูนย์ฯ ห้วยทราย...ห่วงใยประชาชน” คลื่นความถี่ 91.75 MHz. และจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติร่วมกับหน่วยงานอื่น จำนวน 4 ครั้ง

(3.3) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

- **ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย** ตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ รวมถึงแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เสร็จสิ้นแล้ว จำนวน 82 เรื่อง สามารถนำผลงานวิจัยที่สำเร็จแล้วไปขยายผลสู่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ดังนี้
  - จัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม จำนวน 8 หลักสูตร
  - จัดทำเป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรม จำนวน 11 เรื่อง
  - จัดทำเป็นเอกสารองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ จำนวน 48 เรื่อง

  ปัจจุบันกำลังดำเนินการศึกษาวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนพื้นฐานทรัพยากรชีวภาพบนพื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มอบปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรและโรงเรียนในพื้นที่ศูนย์ฯ

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- **การฝึกอบรม** โดยถอดบทเรียนองค์ความรู้จากการดำเนินงานสนองพระราชดำริที่ได้ศึกษา ทดลอง และพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ รวมถึงผลของโครงการศึกษาวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้ว มาขยายผลสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจโดยการจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม โดยในปีงบประมาณ 2562 มีผู้ได้รับการขยายผลด้วยวิธีการฝึกอบรม รวมทั้งสิ้น 986 คน โดยมีตัวอย่างหลักสูตรการอบรม ได้แก่ หลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการผลิตและใช้ถ่านชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก หลักสูตรการเลี้ยงแพะนม หลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ หลักสูตรการใช้และบำรุงรักษาเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น หลักสูตรการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง หลักสูตรเกษตรผสมผสานและการแปรรูป และหลักสูตรการผลิตพืชให้ได้มาตรฐาน GAP เป็นต้น

ฝึกอบรมในห้องประชุมของศูนย์ฯ

ฝึกอบรมในพื้นที่แปลงงานสาธิต

มอบปัจจัยการผลิตให้ผู้เข้าอบรม

ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

- **การจัดชุดเจ้าหน้าที่ขยายผลประจำตำบล** ดำเนินการจัดชุดเจ้าหน้าที่ขยายผล จำนวน 4 ชุด ชุดละ 5 คน ลงพื้นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ขยายผลหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 4 ตำบล 29 หมู่บ้าน เพื่อให้คำแนะนำในเรื่องการเลี้ยงสัตว์ การทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย การนำผลผลิตที่มีจำนวนมากออกจำหน่าย หรือทำการแปรรูปเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและรายได้ การป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชโดยการใช้สารสกัดจากธรรมชาติและสารชีวภัณฑ์ รวมถึงการปรับแนวความคิดเกษตรกรและแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยในปีงบประมาณ 2562 ชุดเจ้าหน้าที่ขยายผลได้ออกติดตามไปแล้วเป็นจำนวน 83 ครั้ง รวมเกษตรกรที่ได้รับการติดตามขยายผล จำนวน 132 ราย

เจ้าหน้าที่ติดตามขยายผลที่บ้านเกษตรกร เพื่อให้คำแนะนำรวมถึงสนับสนุนปัจจัยการผลิต

- **การสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน** ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเกษตรผสมผสาน การแปรรูปและการถนอมอาหาร การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับโรงเรียนและเกษตรกรรอบ ๆ โรงเรียน อาทิ เมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ยหมัก กล้าหญ้าแฝก กล้าพันธุ์ไม้ผล เป็นต้น เพื่อให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริให้กับชุมชน

ให้คำแนะนำการเลี้ยงกบ ปลาดุก

มอบปัจจัยการผลิตให้โรงเรียน

ให้ความรู้เรื่องการแปรรูปอาหาร

ให้ความรู้เรื่องการถนอมอาหาร

- **การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร** ดำเนินการขยายผลการทำเกษตรแบบผสมผสานไปสู่เกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ผัก กล้าพันธุ์ไม้ผล ก้อนเชื้อเห็ด กล้าหญ้าแฝก ปุ๋ยหมัก และพันธุ์สัตว์ เช่น ไก่ เป็ด สุกร แพะ ปลานิล และปลาดุก

สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักให้เกษตรกร

สนับสนุนกล้าหญ้าแฝก

สนับสนุนปุ๋ยหมักให้เกษตรกรและหน่วยงาน

ประชาชนทั่วไปรับแจกกล้าพันธุ์ไม้มีค่า

- **การสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต**ของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา ทั้งการส่งวิทยากรจิตอาสาและจัดเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

สนับสนุนเครื่องจักรกลขุดสระน้ำ
ให้เกษตรกร

สนับสนุนน้ำอุปโภคบริโภค
ให้ชุมชนรอบศูนย์ฯ

เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

- **การจัดทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่** ดำเนินการจัดทำแปลงตัวอย่างสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ 5 ไร่ เพื่อเป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สมาชิกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และเกษตรกร รวมถึงประชาชนทั่วไปที่สนใจได้มาเรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยในปีงบประมาณ 2562 ได้จัดทำโรงเลี้ยงไก่ไข่ แปลงปลูกผักสวนครัว บ่อเลี้ยงปลา แปลงนาข้าว และบ้านเกษตรกรตัวอย่าง

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

- ดำเนินการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดขยายผลความรู้และเทคโนโลยี และปรับปรุงเอกสารองค์ความรู้เพื่อแจกจ่าย รวมถึงปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านทาง Social Network ได้แก่ เว็บไซต์ www.huaysaicenter.org มีผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์จำนวนรวมทั้งสิ้น 22,153 คน

- ร่วมจัดรายการวิทยุ “ศูนย์ฯ ห้วยทราย...ห่วงใยประชาชน” คลื่นความถี่ 91.75 MHz. เป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เพื่อบริการข่าวสารความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แก่ชุมชนและสังคม เวลา 16.00 – 17.00 น. รวมเป็นจำนวน 168 วัน

เว็บไซต์ศูนย์ฯ www.huaysaicenter.org

ร่วมจัดรายการวิทยุชุมชน

(3.4) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

- ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ รวมถึงแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งได้จัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม จำนวน 8 หลักสูตร จัดทำเป็นเอกสารประกอบการฝึกอบรม จำนวน 11 เรื่อง และจัดทำเป็นเอกสารองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ จำนวน 48 เรื่อง ซึ่งผลงานล่าสุด ได้แก่ เกษตรทันสมัย นวัตกรรมง่าย ๆ ทำเองได้ไม่ยาก การผลิตน้ำส้มควันไม้ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ เทคนิควิธีการปลูกหญ้าแฝกในการปรับปรุงและพัฒนาดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช และถ่านชีวภาพ

- ดำเนินการศึกษาวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และการพัฒนาการป่าไม้บนพื้นฐานทรัพยากรชีวภาพบน

พื้นที่เสื่อมโทรมตามแนวพระราชดำริด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 7 โครงการย่อย ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ พลวัตของป่าในแปลงตัวชี้วัดด้านการพัฒนาป่าไม้บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ภูมิอากาศใกล้ผิวดินและสมดุลน้ำบริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และการตอบสนองทางสรีรวิทยาของกล้าไม้ป่าภายใต้สภาพแห้งแล้ง

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- **การฝึกอบรม** ดำเนินการถอดบทเรียนองค์ความรู้จากการดำเนินงานสนองพระราชดำริที่ได้ศึกษา ทดลอง และพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ รวมถึงผลของโครงการศึกษาวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้ว มาขยายผลสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจโดยการจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม โดยในปีงบประมาณ 2563 มีผู้ได้รับการขยายผลด้วยวิธีการฝึกอบรม รวมทั้งสิ้น 801 คน หลักสูตรการอบรม ได้แก่ หลักสูตรการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ระบบการให้น้ำพืชอย่างถูกต้อง หลักสูตรการใช้และบำรุงรักษาเครื่องยนต์เกษตรเบื้องต้น หลักสูตรการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ปีก และหลักสูตรเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิต

จัดการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร

- **การจัดชุดเจ้าหน้าที่ขยายผลประจำตำบล** ดำเนินการสนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ตามที่ได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อครั้งเสด็จ ฯ ไปติดตามผลการดำเนินงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2563 ด้วยการจัดสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสกและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี แล้วเสร็จเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ต่อมา ได้ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงาน กปร. และศูนย์พัฒนาพันธุ์สัตว์พระราชทานด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ดำเนินการจัดฝึกอบรมให้ความรู้การเลี้ยงไก่และสูตรอาหารไก่ไข่ให้แก่ครู นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสกและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ฯ และเจ้าหน้าที่ของโครงการศึกษาและฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ฯ โดยเป็นการอบรมในลักษณะการให้ความรู้ทางวิชาการ พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติผสมอาหารไก่ไข่ และให้การสนับสนุนยานพาหนะในการขนส่งพันธุ์ไก่ไข่ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งสองโรงเรียน โดยมีการดำเนินการจัดชุดเจ้าหน้าที่ขยายผล จำนวน 4 ชุด ๆ ละ 5 คน ลงพื้นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ขยายผลหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 4 ตำบล 29 หมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้ความรู้ และแนะนำสนับสนุนเกษตรกร ส่งเสริมเกษตรกรให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ การทำวนเกษตร การทำเกษตรอินทรีย์ การปลูกผักหมุนเวียน การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงโคเนื้อ โคนม การเลี้ยงไก่ไข่ การทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย จำนวน 114 ครั้ง 172 คน

จัดสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก

จัดสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสก

การจัดฝึกอบรมให้ความรู้การเลี้ยงและสูตรอาหารไก่ไข่

สนับสนุนยานพาหนะในการขนส่งพันธุ์ไก่ไข่

การส่งเสริมให้ความรู้และแนะนำสนับสนุนให้แก่เกษตรกร

- **การสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน** ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนในโครงการ และโรงเรียนนอกโครงการที่รับการสนับสนุน อาทิ การส่งเสริมการเพาะเห็ดให้แก่นักเรียนของโรงเรียน จำนวน 15 แห่ง และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเพชรบุรี จำนวน 10 โรงเรียน และดำเนินการแจกก้อนเห็ดให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 14 แห่ง รวม 6,600 ก้อน

การส่งเสริมการเพาะเห็ดให้แก่นักเรียน

ดำเนินการแจกก้อนเห็ดให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ

- **การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร** ดำเนินการขยายผลการทำเกษตรแบบผสมผสานไปสู่เกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ผัก กล้าพันธุ์ไม้ผล ก้อนเชื้อเห็ด กล้าหญ้าแฝก ปุ๋ยหมัก และพันธุ์สัตว์ เช่น ไก่ เป็ด สุกร แพะ ปลานิล และปลาดุก รวมทั้งสนับสนุนเกษตรกรและประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid 19) นอกจากนี้ ยังให้การสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ รวมถึงสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา ทั้งการส่งวิทยากรจิตอาสาและจัดเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

การสนับสนุนพันธุ์ปลานิลให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

การให้ความรู้และสนับสนุนวัสดุสำหรับการเลี้ยงไก่ให้แก่เกษตรกร

การสนับสนุนปุ๋ยหมักให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

การสนับสนุนกล้าหญ้าแฝกให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

สนับสนุนเครื่องจักรกลขุดสระน้ำให้เกษตรกร

สนับสนุนกิจกรรมจิตอาสา

- การจัดทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ ดำเนินการจัดทำแปลงตัวอย่างสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในพื้นที่ 5 ไร่ เพื่อเป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกร รวมถึงประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้เรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยได้จัดทำโรงเลี้ยงไก่ไข่ แปลงปลูกผักสวนครัว บ่อเลี้ยงปลา แปลงนาข้าว และบ้านเกษตรกรตัวอย่าง

ภาพถ่ายทางอากาศแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

แปลงนาข้าวในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

แปลงปลูกผักสวนครัวในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

โรงเลี้ยงไก่ไข่ในแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่

- **การจัดสร้างอาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้า** ของเกษตรกรศูนย์ศึกษา**กา**รพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการจัดทำโครงการก่อสร้างอาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร บริเวณพื้นที่ด้านหน้าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยจะเป็นสถานที่รองรับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรทั่วไป รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรและสินค้าอื่น ๆ โดยหลักการ คือ การรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในราคาที่สูงกว่าพ่อค้าคนกลาง และจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาดทั่วไป ส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ทั้งนี้ อาคารทั้งหมดจะประกอบด้วย อาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร อาคารโรงประกอบเลี้ยงและรับประทานอาหาร อาคารร้านค้า ลานขายต้นไม้ และสินค้าเกษตร

อาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกรและภูมิทัศน์โดยรอบ

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

- ดำเนินการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดขยายผลความรู้และเทคโนโลยี และปรับปรุงเอกสารองค์ความรู้เพื่อแจกจ่าย รวมถึงปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านทาง Social Network ได้แก่ เว็บไซต์ www.huaysaicenter.org มีผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์จำนวนรวมทั้งสิ้น 431,926 คน
- ร่วมจัดรายการวิทยุ “ศูนย์ฯ ห้วยทราย...ห่วงใยประชาชน” คลื่นความถี่ 91.75 MHz. เป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เพื่อบริการข่าวสารความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แก่ชุมชนและสังคม เวลา 16.00 – 17.00 น. รวม 168 วัน

(3.5) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

- ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ รวมถึงแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 87 เรื่อง ทำ และงานวิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินการโครงการ จำนวน 1 เรื่อง คือ ลักษณะเชื้อเพลิงและพฤติกรรมไฟ และการปลูกต้นไม้เพื่อการสร้างแนวกันไฟเปียก (งานวิจัยด้านป่าไม้ ของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน) หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.กอบศักดิ์ วันธงชัย ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ.2563 - 2565 รวม 3 ปี อยู่ระหว่างดำเนินการ

เนื่องจากช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- โครงการศึกษาทดลองด้านพืชเพื่อส่งเสริมอาชีพ (แปลง 146 ไร่) มีการฝึกอบรมหลักสูตรการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ผล จำนวน 1 รุ่น ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 40 คน เจ้าหน้าที่จัดการฝึกอบรม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน

- โครงการศึกษาทดลองการใช้หญ้าแฝกปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช มีการดำเนินการ ประกอบด้วย

  (1) แปลง 80 พรรษา มีจุดสาธิต 14 จุด โดยจัดทำเป็นแปลงสาธิต เพื่อการศึกษาดูงานให้กับหน่วยงานราชการ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนและเกษตรกร ในเรื่องของการสูญเสียหน้าดิน การป้องกัน และฟื้นฟูดินด้วยการปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ

  (2) แปลง 84 พรรษา สาธิต 2 ลักษณะ คือ แปลงสาธิตการศึกษาทดลองปลูกพันธุ์ไม้ยืนต้นร่วมกับหญ้าแฝกในรูปแบบต่าง ๆ และแปลงสาธิตปลูกพันธุ์ไม้ผลร่วมกับหญ้าแฝก

  (3) การขยายผลองค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกสู่ประชาชน ในรูปแบบการจัดนิทรรศการในพื้นที่ต่าง ๆ ในช่วงปี 2564 ได้เข้าร่วมจัดนิทรรศการ จำนวน 3 ครั้ง และการใช้หญ้าแฝกในการปรับปรุงและพัฒนาดินในพื้นที่บริเวณที่ลาดเชิงเขา ที่มีลักษณะดินที่แข็งเป็นดาน

- โครงการตัวชี้วัดด้านพัฒนาป่าไม้ มีการดำเนินการ ดังนี้

  (1) จัดทำ ดูแล บันทึกและรวบรวมข้อมูลแปลงศึกษาตัวชี้วัด จำนวน 12 แปลง ผลที่ได้คือ แปลงศึกษาบริเวณแปลงปลูกป่า จำนวน 4 แปลง พบว่า พันธุ์ไม้เด่น ได้แก่ สีเสียดแก่น สาธร ยางนา ขี้เหล็ก เสลา ตะแบก แจง โมกมัน มะกอกป่า และพันธุ์ไม้ในแปลงปลูกป่าบางแปลงเริ่มพบพันธุ์ไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม

เป็นไม้เด่นขึ้นทดแทนพันธุ์ไม้ที่ปลูก แปลงศึกษาบริเวณแปลงป่าธรรมชาติ จำนวน 4 แปลง พบว่า พันธุ์ไม้เด่น ได้แก่ รัง ตะแบกเลือด อ้อยช้าง ประดู่ ช้างน้าว และพันธุ์ไม้ป่าธรรมชาติเป็นพันธุ์ไม้ในสังคมป่าเต็งรัง มีไม้รัง ตะแบกเลือด อ้อยช้าง ประดู่ ช้างน้าว เป็นไม้เด่น ความหนาแน่นและความหลากชนิดของพันธุ์ไม้ มีมากกว่าแปลงป่าปลูก แต่ความโตและความสูงเฉลี่ยน้อยกว่าแปลงป่าปลูกและแปลงศึกษาบริเวณเขาเสวยกะปิ บำรุงรักษาโดยระบบภูเขาป่าเป็นแปลงที่มีระดับความสูงแตกต่างกัน จำนวน 4 แปลง พบว่า พันธุ์ไม้เด่น ได้แก่ ตะแบกเลือด รัง อ้อยช้าง สามพันตา แดง และพันธุ์ไม้บริเวณเขาเสวยกะปิ เป็นพันธุ์ไม้ในสังคมป่าเต็งรัง มีต้นตะแบกเลือด เป็นพันธุ์ไม้เด่นขึ้นอยู่กระจายอยู่ทุกชั้นความสูง พันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่บริเวณชั้นความสูง ตอนบนมีความหนาแน่นและความหลากชนิดของพันธุ์ไม้มากกว่าพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่บริเวณเชิงเขา แต่มีความโตและความสูงของพันธุ์ไม้น้อยกว่า จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สังคมป่าไม้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสังคมพืชของป่าเต็งรัง มีไม้รัง และตะแบกเลือดเป็นพันธุ์ไม้เด่นและกระจายทั่วทั้งพื้นที่ รองลงมา ได้แก่ ประดู่ อ้อยช้าง ช้างน้าว และแดง สำหรับสังคมพืชในแปลงป่าปลูก พบว่า สีเสียดแก่น สาธร ยางนา ขี้เหล็ก เสลา ตะแบกแจง โมกมัน มะกอกป่า เป็นพันธุ์ไม้เด่น และเริ่มพบพันธุ์ไม้ถิ่นดั้งเดิมเข้ามาทดแทน พันธุ์ไม้ในป่าธรรมชาติและเขาเสวยกะปิมีอัตราความหนาแน่นและความหลากชนิดของพันธุ์ไม้มากกว่าพันธุ์ไม้บริเวณแปลงปลูกป่า ดังนั้น เพื่อให้แปลงปลูกป่ามีสภาพความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น สมควรทำการปลูกพันธุ์ไม้เสริมในแปลงปลูกป่า เพื่อเพิ่มอัตราความหนาแน่นและความหลากชนิดของพันธุ์ไม้ การฟื้นฟูป่าไม้ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ต้องคำนึงถึงชนิดพันธุ์ไม้ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ

(2) ทำรั้วลวดหนามรอบแปลงตัวชี้วัด จำนวน 7 แปลง

(3) สำรวจ บันทึก รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลนก และสัตว์ป่า จำนวน 3 ครั้ง พบนกทั้งหมด 93 ชนิด จาก 15 อันดับ 73 วงศ์ วงศ์ที่พบมากที่สุดคือ วงศ์นกยาง (วงศ์ Ardeidae) พบจำนวน 7 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นที่พบได้ทั่วไป 79 ชนิด นกอพยพในฤดูหนาวที่พบได้ทั่วไป 14 ชนิด

- โครงการตัวชี้วัดด้านการพัฒนาดิน ดำเนินการในช่วงเดือนตุลาคม 2563 – กันยายน 2564 เก็บตัวอย่างดินเพื่อวัดความชื้น จำนวน 52 ครั้ง 3,744 ตัวอย่าง พบว่า ความชื้นในเดือนกันยายน มากที่สุด ส่วนความชื้นในแปลงที่พบสูงสุดคือ ปมท 9/1 โดยมีการดำเนินการ ประกอบด้วย เก็บตัวอย่างดินวัดความหนาแน่น 2 ครั้ง 48 ตัวอย่าง เก็บตัวอย่างดินเพื่อตรวจความอุดมสมบูรณ์ 2 ครั้ง 48 ตัวอย่าง ส่งตรวจที่กรมพัฒนาที่ดิน ดูการเพิ่มของหน้าดินบน 12 แปลง 2 ครั้ง และ เก็บดินในบ่อทดสอบเพื่อดูการชะล้างพังทลาย 1 ครั้ง 4 แปลง

เก็บตัวอย่างดินเพื่อวัดความชื้น และตรวจความอุดมสมบูรณ์

- โครงการตัวชี้วัดด้านการพัฒนาคุณภาพน้ำ ดำเนินการการตรวจวัดคุณภาพน้ำในอ่างทั้งหมด 7 อ่าง ที่อยู่ในเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ โดยแสดงค่าตัวชี้วัดคุณภาพน้ำทั้ง 7 ค่า ได้แก่ อุณหภูมิ ความเป็นกรด - ด่าง การนำไฟฟ้า ออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ตะกอน และค่าความเค็มของน้ำ โดยทำการตรวจ

ทุก ๆ เดือน พบว่า ค่าตัวชี้วัดต่าง ๆ ของแต่ละอ่างเก็บน้ำผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดด้านน้ำ และจากปริมาณน้ำในปัจจุบันของแต่ละอ่างมีปริมาณเพียงพอต่อการใช้อุปโภคบริโภค และการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

- โครงการขยายผลการฟื้นฟูดินเสื่อมคุณภาพ ประกอบด้วย
  (1) การจัดพื้นที่สาธิตเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ กิจกรรมการดูแลรักษาพื้นที่สาธิตมีการให้น้ำ กำจัดวัชพืช ตัดแต่งใบแฝกตามวงรอบ ตัดแต่งกิ่ง ทำความสะอาด ให้น้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักเดือนละ 1 ครั้ง

  (2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ งานพัฒนาที่ดินได้ต้อนรับคณะศึกษาดูงานเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ 2 คณะ 22 คน และมีคณะเข้าฝึกปฏิบัติ 2 คณะ 200 คน

  (3) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยสดให้เกษตรกร ประชาชน และหน่วยงานราชการ จำนวน 70 คน 2,881 กิโลกรัม สนับสนุนน้ำหมักชีวภาพ จำนวน 54 คน 870 ลิตร สนับสนุนสารเร่ง พด. จำนวน 19 คน 434 ซอง สนับสนุนปุ๋ยหมัก จำนวน 33 คน 2,020 กระสอบ สนับสนุนขุยมะพร้าว จำนวน 11 คน 457 กระสอบ สนับสนุนโดโลไมท์ จำนวน 13 คน 20 ตัน และสนับสนุนน้ำหมักชีวภาพให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการดูแลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 11 โรง 220 ลิตร
  (4) การพัฒนาฟื้นฟูธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดำเนินการปลูกแฝกในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 250,000 กล้า ในพื้นที่แปลงสาธิตการผสมผสานเทคโนโลยีพัฒนาที่ดินในการจัดการดินทราย ปลูกในพื้นที่ขยายผล หรือพื้นที่ให้บริการ จำนวน 1,500,000 กล้า สนับสนุนกล้าแฝกเปลือยรากให้เกษตรกร ประชาชน และหน่วยงานราชการ จำนวน 86 คน 500,000 กล้า ขุดลอกสระเก็บน้ำ และร่องทางเดินน้ำ 5 จุด และปรับปรุงคันดินกั้นน้ำหรือเส้นทาง

ลำเลียงในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ระยะทาง 5 กิโลเมตร

(5) ถ่ายทอดองค์ความรู้และส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต สนับสนุนการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ หญ้าแฝก และปุ๋ยสั่งตัดเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน ดูแลรักษาแปลงสาธิต อุปกรณ์เครื่องใช้รวมทุกแปลงสาธิต จัดทำระบบน้ำแปลงแฝก ทรงงาน

- โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัด ดำเนินการไถเตรียมดินและดูแลนาข้าว จำนวน 5 แปลง
- โครงการปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ โดย จัดทำปุ๋ยหมัก เพื่อสนับสนุนหน่วยงานและใช้ในพื้นที่โครงการฯ
- โครงการส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน (งานส่งเสริมการเกษตร) โดยปรับปรุงโรงเรือนเพาะชำและขยายพันธุ์ไม้ผล
- โครงการส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน (งานขยายผลทำการเกษตรผสมผสาน) ประกอบด้วย แปลงเกษตรผสมผสาน และโรงเลี้ยงไก่ ปรับปรุงระบบน้ำในแปลงเพาะชำกล้าไม้ สวนครัว ปรับปรุงระบบน้ำในพื้นที่แปลงกล้าไม้ผล และแปลงสาธิตการให้น้ำพืชในแปลงไม้ผล
- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ (งานปศุสัตว์) ประกอบด้วย ฝึกอบรมการเลี้ยงสัตว์ปีก 1 รุ่น 20 คน ได้แก่ ไก่พื้นเมือง เป็ด ไก่ไข่และผลิตลูกเป็ด - ลูกไก่ 2,412 ตัว ฝึกอบรมการเลี้ยงแพะเนื้อและแพะนม 1 รุ่น 10 คน ฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ 1 รุ่น 20 คน และส่งเสริมสัตว์ปีกสู่โรงเรียน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านไร่ใหม่ และโรงเรียนวัดช้างแทงกระจาด พร้อมสนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมือง โรงเรียนละ 30 ตัว และอาหาร จำนวน 3 กระสอบ
- โครงการส่งเสริมด้านประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ดำเนินการฝึกอบรมการเลี้ยงปลากินพืช 1 รุ่น 30 คน และประมงโรงเรียนโดยอบรมครูและนักเรียน รวม 8 โรงเรียน จำนวน

รวม 80 คน โดยสาธิตการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยในบ่อดิน พร้อมสนับสนุนปัจจัยการผลิต

- โครงการส่งเสริมงานเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ ดำเนินการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ
- โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (แปลง 5 ไร่) ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิตการทำนา การปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ปลูกไม้ผสมผสาน จัดทำโรงเรือนผลิตลูกไก่ไข่ ปรับปรุงระบบน้ำในแปลง และอบรมการเลี้ยงไก่ไข่แบบกึ่งปล่อย การเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก และการดูแลแปลงไม้ผล
- โครงการฝึกอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำการฝึกอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่ฯ รุ่นละ 1 วัน จำนวน 1 รุ่น รุ่นละ 50 คน พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- โครงการจัดหาน้ำให้พื้นที่ขยายผล (งานชลประทาน) โดยดูแลโรงสูบน้ำสำหรับพื้นที่ขยายผลของศูนย์ฯ
- โครงการส่งเสริมการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ประกอบด้วย ดำเนินการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฏานและเห็ดหลินจือแดง และส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 9 โรงเรียน 2 ศูนย์เรียนรู้
- โครงการพัฒนาป่าไม้ ประกอบด้วย เพาะชำกล้าไม้มีค่าและไม้ที่มีความสำคัญของจังหวัด เพื่อแจกจ่ายหน่วยงานและประชาชนทั่วไป จำนวน 50,000 กล้า
- โครงการปลูกสร้างเสริมป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ประกอบด้วย การปลูกซ่อมเสริมป่าในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ พื้นที่302 ไร่ 26 ชนิด 30,255 ต้น ปลูกไม้เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณพื้นที่หน้าแปลง 146 ไร่ ไม้มะค่าโมง 50 ต้น ไม้มะค่าแต้ 50 ต้น ไม้สาธร 200 ต้น ปลูกไม้เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณพื้นที่หนองข้าวนก (ท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยทราย)

ไม้สาธร 400 ต้น ไม้มะค่าแต้ 400 ต้น และปลูกไม้เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณพื้นที่เขาบ่อขิง ไม้มะค่าแต้ 400 ต้น ไม้สาธร 400 ต้น

- โครงการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และอนุรักษ์สัตว์ป่า โดยดำเนินการจัดทำป้ายสื่อความหมายติดกรงสัตว์ป่า ปรับปรุงห้องสุขา จัดทำรั้วกันสัตว์ป่า รางกำจัดของเสียสัตว์ป่า รั้วป้องกันเนื้อทราย ซ่อมแซมกรงสัตว์ปีก โรงให้อาหารสัตว์ปีก กรงเลี้ยงชะนี กรงสี่เหลี่ยม จัดทำโรงให้อาหารสัตว์กีบ
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ประกอบด้วย กิจกรรมปกปักทรัพยากร ดำเนินการจัดทำแนวกันไฟ 32 กิโลเมตร รอบบริเวณแปลงปลูกรักษาพันธุกรรมพืช เขาเสวยกะปิ รอบพื้นที่ปกปัก เขาทอง เขาน้อย เขาบ่อขิง สำรวจพันธุ์ไม้บริเวณพื้นที่ปกปักทรัพยากร จัดทำและดูแลแปลงศึกษา บันทึกข้อมูลแปลงเป้าหมาย จำนวน 4 แปลงใหญ่ วางแปลงตัวอย่างพื้นที่ปกปักทรัพยากร และดูแลรักษาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและพันธุ์ไม้ ป่าเต็งรัง เขาบ่อขิง ระยะทาง 600 เมตร กิจกรรมบำรุงรักษาแปลงปลูกรักษาทรัพยากร ดำเนินการบำรุงรักษาแปลงปลูกพันธุกรรมพืช เนื้อที่ 97 ไร่ โดยรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ย ปลูกซ่อม และดูแลรักษา ซ่อมแซม เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและพันธุ์ไม้ ระยะทาง 700 เมตร และกิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร ดำเนินการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ/อบต./เทศบาล/จนท.อสม. เรื่องโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน จำนวน 40 คน
- โครงการสวนพฤกษศาสตร์พรรณไม้ม่วงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ดำเนินการปลูกกล้าพันธุ์ไม้ดอกสีม่วงเพิ่มและปลูกซ่อมเสริม

ทรงติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ทรงเปิดอาคารศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร

เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2564 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- โครงการศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบโครงการ ปรับปรุงอาคารร้านลานขายต้นไม้ และสินค้าเกษตร ติดตั้งผ้าม่านศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตร พร้อมชั้นวางสินค้า
- โครงการรวบรวมพันธุ์ไม้มงคลประจำจังหวัด 77 จังหวัด ทำการรวบรวมพันธุ์ไม้มงคลประจำจังหวัด 77 จังหวัด พร้อมป้ายชื่อพันธุ์ไม้
- โครงการถ่านชีวภาพ ดำเนินการฝึกอบรมการผลิตและการใช้ประโยชน์จากถ่านชีวภาพ จำนวน 27 คน ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้เรื่องการเผาถ่านชีวภาพ การผลิตสบู่จากผงถ่านชีวภาพ และการผลิตตลับดูดกลิ่นจากถ่านชีวภาพ ซ่อมบำรุงระบบน้ำในแปลงงานทดลอง และจัดซื้อเครื่องสับย่อยบดละเอียดอเนกประสงค์ จำนวน 1 เครื่อง
- โครงการทดลองปลูกกาแฟโรบัสต้าในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จัดทำป้ายพาสวูสแสดงแผนผังการปลูกกาแฟในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ
- โครงการสถานีตรวจวัดอากาศ ดำเนินการบำรุงรักษาเครื่องตรวจ วัดอากาศ ภาคแสดงผลเครื่องมือวัดทิศทางและความเร็วลม และจัดซื้อกระดาษกราฟ เครื่องมือวัดความยาวนานแสงแดด ปากกาเทอร์ไฮโกรกราฟ และสเปรย์กำจัดมด
- โครงการปรับปรุงอาคารประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการซ่อมแซมรอยรั่วซึมหลังคาดาดคอนกรีตอาคาร พื้นที่ 53 ตารางเมตร และซ่อมแซมระเบียงไม้เทียม พื้นที่ 153.35 ตารางเมตร และต้นไม้ตกแต่งไม้ดอกไม้ประดับหญ้า อุปกรณ์ตกแต่ง เพื่อใช้ในการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบบริเวณอาคารฯ

- โครงการปรับปรุงอาคารที่พักสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดำเนินการติดตั้งระบบปั๊มน้ำ เตียง และที่นอนขนาด 6 ฟุต พร้อมชุดเครื่องนอนขนาด 6 ฟุต จำนวน 6 ชุด ตู้เสื้อผ้า จำนวน 20 หลัง และปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบบริเวณอาคารฯ

เพาะชำกล้าไม้มีค่าเพื่อแจกจ่ายแก่ประชาชนทั่วไป

- โครงการแปลงสาธิตทางการเกษตรทั้งไม้ผล และไม้ดอกไม้ประดับ ดำเนินการฝึกอบรมการขยายพันธุ์พืชที่ขยายพันธุ์ได้ยากและแปรรูปผลผลิตให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจ จำนวน 1 รุ่น ๆ ละ 20 คน ปรับพื้นที่ 5 ไร่ และขุดสระน้ำขนาด 20 x 10 เมตร พร้อมปัจจัยการผลิต ได้แก่ ต้นกล้าพันธุ์ฝรั่งสายพันธุ์ไต้หวัน กล้วยหอมเตี้ย บัวบกโขด ปุ๋ยเคมี และวางระบบน้ำใช้ในแปลง
- โครงการเสริมสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ดำเนินการฝึกอบรมจัดทำแชมพูมะคำดีควาย จำนวน 1 รุ่น รุ่นละ 15 คน จัดทำน้ำมันเหลือง จำนวน 1 รุ่น ๆ ละ 15 คน จัดทำน้ำมันเขียว จำนวน 1 รุ่น ๆ ละ 15 คน

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

- เผยแพร่ผ่านทางสื่อวิทยุชุมชน ทางศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนห้วยทราย ความถี่ 91.75 MHz. รายการ “ศูนย์ฯ ห้วยทราย....ห่วงใยประชาชน” ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 16.00 - 17.00 น. จำนวน 218 วัน โดยเน้นเรื่อง

ถ่ายทำสารคดีเผยแพร่โครงการพระราชดำริ

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

- จัดทำเอกสาร/แผ่นพับ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ รวมถึงจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายในแปลงงานสาธิตต่าง ๆ ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ
- ให้การสนับสนุนวิทยากร ในการบรรยายให้ความรู้นอกสถานที่เรื่องการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ เช่น การเผาถ่านชีวภาพ การเพาะเห็ด จำนวน 6 ครั้ง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครราชสีมา และกรุงเทพมหานครฯ
- อำนวยความสะดวกให้กับคณะถ่ายทำสารคดีเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 4 ครั้ง เช่น สารคดีชุด “ร้อยไทยด้วยดวงใจ” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
- ดำเนินการจัดทำสารคดีเพื่อถ่ายทอดการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวน 4 เรื่อง เพื่อเผยแพร่ทางช่องยูทูป “HuaiSai Center” และเพจ Face book : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้แก่

การผลิตเมล็ดพันธุ์พืช และการขยายพันธุ์พืช การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่พระราชทานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน การส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน การปลูกผักวันละแปลง เก็บวันละแปลง ขายวันละแปลง ในพื้นที่ 1 งาน สร้างรายได้ 5,000 บาทต่อเดือน

- การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ผ่านทาง Social Network มีผู้เข้าเยี่ยมชมจำนวน 462,084 คน ได้แก่ ช่องทาง เพจ Facebook “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” และเว็บไซต์ www.huaysaicenter.org

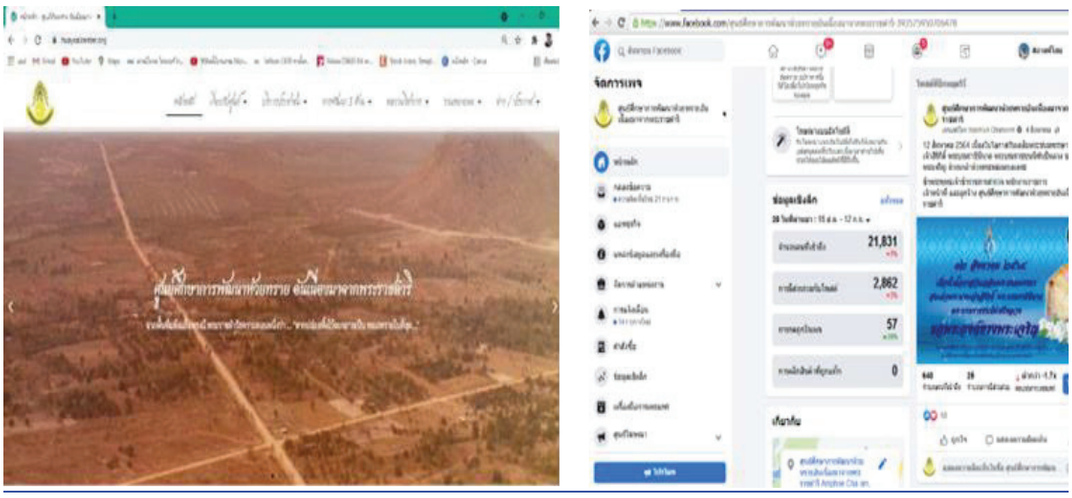

ประชาสัมพันธ์ผ่านทาง Social Network

(3.6) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา

- โครงการศึกษาทดลองการใช้หญ้าแฝกปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดาน ดำเนินการเพาะชำหญ้าแฝก เพื่อใช้ในการปลูกซ่อมและเสริมในพื้นที่ งานศึกษาพัฒนาป่าไม้ และภายในศูนย์ฯ จำนวน 50,000 กล้า และจัดทำโรงเรือนชั่วคราว ขนาด

8x10 เมตร พร้อมติดตั้งระบบ Smart Farm และเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพร้อมอุปกรณ์ (บริเวณแปลงถ่านชีวภาพ)

เพาะชำหญ้าแฝก

ปลูกหญ้าแฝกซ่อมและเสริม
ในพื้นที่โครงการฯ

- โครงการพัฒนาป่าไม้ ดำเนินการเพาะชำกล้าไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ พันธุ์ไม้ที่มีความสำคัญของจังหวัด เพื่อแจกจ่ายแก่หน่วยงาน ประชาชนในพื้นที่และประชาชนทั่วไป จำนวน 50,000 กล้า

เพาะชำกล้าไม้เพื่อแจกจ่ายให้กับราษฎรและหน่วยงานราชการ

- โครงการศึกษาทดลองด้านพืชเพื่อส่งเสริมอาชีพ ทดสอบพันธุ์พืชและระบบการผลิตปลอดภัย โดยการปลูกมะกรูด และมะรุมอินเดียในวงหญ้าแฝก โดยใช้ไตรโคเดอร์ม่า เพื่อเพิ่มความแข็งแรงของรากพืช ความอุดมสมบูรณ์ของดินและผลผลิตพืช เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตรด้วยระบบน้ำหยดในแปลงทับทิม ทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในแปลงสับปะรด ศึกษาทดลองหาพืชพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร โดยรวบรวมพันธุ์พืช จำนวน 12 ชนิด เช่น เพกา ตาลโตนด มะเฟืองหวาน สายพันธุ์บี 17 (B17) เป็นต้น จัดทำแปลงต้นแบบการผลิตมะนาวแป้นรำไพนอกฤดูในวงบ่อซีเมนต์ จัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดด้านพัฒนาการเกษตรในแปลงสาธิตการทำเกษตรผสมผสาน ผลิตเมล็ดพันธุ์ ท่อนพันธุ์ ต้นพันธุ์ และกิ่งพันธุ์ ที่มีคุณภาพดี รวมถึงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อไม้ด่าง พืชสมุนไพร ไม้หายาก และพืชเศรษฐกิจเพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชน และได้ปรับปรุงหลังคาคลุมอาคารโครงการศึกษาทดลองด้านพืชเพื่อส่งเสริมอาชีพ ซ่อมแซมทาสี และจัดทำตาข่ายกันนก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของโครงการฯ นอกจากนี้ ได้มีการฝึกอบรมหลักสูตร “เทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์พืชและชีวภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อป้องกันและกำจัดศัตรูพืช” จำนวน 1 รุ่น 40 คน เพื่อถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีการผลิตและรักษาคุณภาพเมล็ดพันธุ์พืชได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพดี ลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้สารเคมี และมีรายได้เพิ่มขึ้น

- โครงการตัวชี้วัดด้านพัฒนาดิน จัดทำตัวชี้วัดด้านการพัฒนาดิน โดยเก็บตัวอย่างดินเพื่อวัดความชื้น จำนวน 50 ครั้ง 3,600 ตัวอย่าง ตรวจวิเคราะห์ค่าทางเคมีและความอุดมสมบูรณ์ดิน จำนวน 1 ครั้ง 24 ตัวอย่าง เก็บดินในบ่อทดสอบเพื่อดูการชะล้างพังทลาย จำนวน 4 แปลง 1 ครั้ง การเพิ่มขึ้นของหน้าดินบนแปลงป่ารวมธรรมชาติ จำนวน 12 แปลง 1 ครั้ง

เก็บตัวอย่างดิน

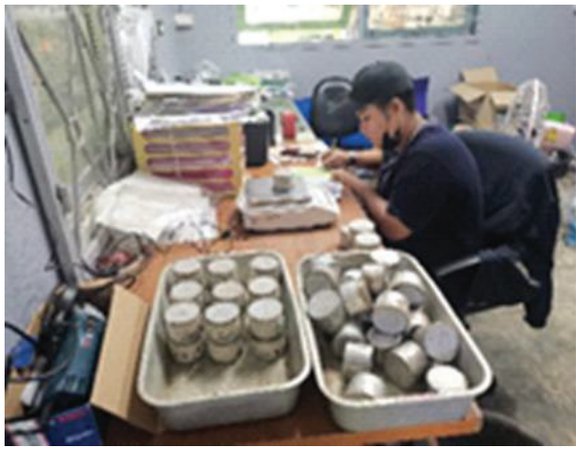

วัดความชื้นดิน

- โครงการตัวชี้วัดด้านพัฒนาป่าไม้ จัดทำและดูแลแปลงศึกษาตัวชี้วัด ด้านป่าไม้ จำนวน 12 แปลง แบ่งเป็น แปลงป่าปลูก จำนวน 4 แปลง พบว่า ในบางแปลงเริ่มพบพันธุ์ไม้ท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นไม้เด่น ขึ้นทดแทนพันธุ์ไม้ที่ปลูกในแปลงป่าธรรมชาติ จำนวน 4 แปลง พบว่า มีไม้รัง ตะแบกเลือด อ้อยช้าง ประดู่ ช้างน้าว เป็นไม้เด่น ความหนาแน่นและความหลากชนิดของพันธุ์ไม้มีมากกว่าแปลงป่าปลูก แต่การเติบโตและความสูงเฉลี่ยน้อยกว่าแปลงป่าปลูก และแปลงบริเวณเขาเสวยกะปิ จำนวน 4 แปลง พบว่า มีต้นตะแบกเลือดเป็นพันธุ์ไม้เด่นขึ้นอยู่กระจายอยู่ทุกชั้นความสูง พันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่บริเวณชั้นความสูงตอนบนมีความหนาแน่นและความหลากชนิดของพันธุ์ไม้มากกว่าพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่บริเวณเชิงเขา แต่มีความโตและความสูงของพันธุ์ไม้น้อยกว่า และสำรวจข้อมูลนกและสัตว์ป่าตามช่วงฤดูกาล จำนวน 3 ครั้ง พบนกทั้งหมด 93 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นที่พบได้ทั่วไป 79 ชนิด นกอพยพในฤดูหนาวที่พบได้ทั่วไป 14 ชนิด วงศ์ที่พบมากที่สุด คือ วงศ์นกยาง (Ardeidae)

นกยางโทนใหญ่ Casmerodius albus

นกขุนแผน Urocissa erythrorhyncha

- โครงการจัดเก็บข้อมูลสภาพอากาศของสถานีตรวจวัดอากาศ รวบรวมข้อมูลและประมวลผลเกี่ยวกับสภาพอากาศ โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน 2565 วัดได้ 33.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม 2565 วัดได้ 21 องศาเซลเซียส แรงลมสูงสุดในเดือนกรกฎาคม 2565 และสิงหาคม 2565 วัดได้ 26 นอต (knot) หรือ 48.152 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ปริมาณน้ำฝนรวม วัดได้ 1,168 มิลลิเมตร และมีความยาวนานของแสงแดดสูงสุดในเดือนมกราคม 2565 วัดได้ 9.1 ชั่วโมง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

การตรวจวัดอากาศ

แนะนำให้ความรู้เรื่องการตรวจวัดอากาศ

ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- โครงการขยายผลการฟื้นฟูดินเสื่อมคุณภาพ ปรับปรุงดินด้วยอินทรียวัตถุ และส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัด ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ

นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานเรียนรู้การผลิตน้ำหมักชีวภาพ

สนับสนุนปุ๋ยหมัก โรงเรียนรอบพื้นที่ศูนย์ฯ

- ปุ๋ยสั่งตัด และการปลูกหญ้าแฝก ให้แก่ เกษตรกรและหน่วยงานราชการ จำนวน 44 ราย และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 11 โรงเรียน ดูแลรักษาแปลงสาธิตและปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่และจัดทำระบบน้ำแปลงแฝกทรงงาน รวมทั้งการผลิตและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก จำนวน 4,000 ตัน เพื่อสนับสนุนภารกิจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ หน่วยงานต่าง ๆ ศูนย์เรียนรู้ และโรงเรียนรอบพื้นที่

- โครงการส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนการผลิตรายครัวเรือน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อพัฒนาและยกระดับเกษตรกรต้นแบบ จำนวน 15 ราย และอบรมส่งเสริมเกษตรกรและพัฒนาให้เป็นแปลงต้นแบบโดยถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 รุ่น ๆ ละ 25 ราย และส่งเสริมการทำเกษตรกรรมและปศุสัตว์ โดยลงพื้นที่แปลงของเกษตรกรใน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลไร่ใหม่พัฒนา ตำบลห้วยทรายเหนือ ตำบลสามพระยา และตำบล

ชะอำ รวมทั้งแนะนำให้ความรู้การทำเกษตรเพิ่มเติม และสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่ศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาฯ ทั้ง 8 แห่ง นอกจากนี้ได้มีการตั้งนายสายันต์ ภักดีเจริญ หมู่ที่ 8 บ้านโครงการพัฒนา ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม จำนวน 1 แห่ง

จัดทำแปลงเรียนรู้การทำการเกษตรอย่างยั่งยืน

อบรมให้ความรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้

- ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมและปศุสัตว์ โดยลงพื้นที่ในแปลงของเกษตรกรใน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลไร่ใหม่พัฒนา ตำบลห้วยทรายเหนือ ตำบลสามพระยา และตำบลชะอำ

ลงพื้นที่แปลงเกษตรของเกษตรกร

- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์สาธิตการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ แพะ เป็ดเทศ ไก่เขียวห้วยทราย ไก่ไข่ และก่อสร้างโรงเรือนไก่ไข่แบบปล่อย ขนาด 6x9 เมตร 1 หลัง ผลิตลูกไก่และเป็ด จำนวน 2,251 ตัว สามารถขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรแบบให้เกษตรกรมีส่วนร่วม และการพัฒนาอาชีพเกษตรกร โดยสนับสนุนพันธุ์สัตว์ปีกพร้อมอาหารสัตว์แก่เกษตรกร จำนวน 40 ราย รายละ 10 ตัว และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกในโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านไร่ใหม่พัฒนา สนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมือง จำนวน 30 ตัว และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมือง จำนวน 20 ตัว พันธุ์ไก่ไข่ จำนวน 21 ตัว ทั้งนี้ได้มีการติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

สนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมืองในโรงเรียน และพันธุ์สัตว์ปีกแก่เกษตรกร พร้อมอาหารสัตว์

- โครงการส่งเสริมด้านประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อบรมให้ความรู้ด้านวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและสนับสนุนปัจจัยการผลิต ให้แก่เกษตรกรที่มีความสนใจเลี้ยงปลาในบ่อดินหรือบ่อพลาสติก และมีการคัดเลือกโรงเรียนที่มีบ่อปลามีความพร้อมในการขุดบ่อเลี้ยงปลาหรือมีพื้นที่ที่เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก โดยเจ้าหน้าที่จะให้ความรู้ด้านวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่ครูและนักเรียน สนับสนุนปัจจัยการผลิต พร้อมจัดตั้งคณะกรรมการประมงโรงเรียน เพื่อดูแลการเลี้ยงสัตว์น้ำภายในโรงเรียน นอกจากนี้ ได้มีการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อปล่อยในแหล่งน้ำสาธารณะจำนวน 4 แห่ง 900,000 ตัว และแจกจ่ายให้เกษตรกรและส่วนราชการ จำนวน 600,000 ตัว ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ได้มีการลงพื้นที่ให้คำแนะนำและติดตามผลการดำเนินงานของเกษตรกร และโรงเรียน จำนวน 10 ครั้ง

สนับสนุนพันธุ์ปลาพร้อมอาหาร ให้แก่เกษตรกร และโรงเรียน

- โครงการส่งเสริมงานเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ สาธิตการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบนา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนลูกกบนาแก่หน่วยงานราชการ จำนวน 332 ตัว และมีการปล่อยกบนาคืนกลับสู่ธรรมชาติ
- โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พื้นที่ 5 ไร่) สาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย แปลงนา การปลูกพืชผักในกระบะ (บนโต๊ะ) และการปลูกพืชผักบนพื้นราบ การปลูกพืชไร่หมุนเวียน การ

ปลูกไม้ผลผสมผสาน การปลูกไม้ดอกเสริมรายได้ (ดอกดาวเรือง) การเลี้ยงไก่ไข่แบบกึ่งปล่อย และสาธิตการเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์ เพื่อเป็นตัวอย่างในการวางแผนการผลิต ซึ่งพืชผักที่ปลูกต้องปลูกตามความต้องการในท้องตลาด ปลูกสลับหมุนเวียนกันไปตามวงรอบของพืช ทำให้พืชผักที่ปลูกมีผลผลิตออกจำหน่ายอย่างต่อเนื่องทุกวัน และลดการสร้างสมของโรคพืชหรือแมลงศัตรูพืชชนิดต่าง ๆ

สาธิตรูปแบบการปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ

- โครงการปลูกสร้างเสริมป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ดำเนินการเพาะชำกล้าไม้ จำนวน 60,000 กล้า เพื่อปลูกสร้างเสริมป่าบริเวณเขาน้อยด้านทิศเหนือ และบริเวณเขาทองด้านทิศตะวันออก พื้นที่จำนวน 300 ไร่ และแจกจ่ายกล้าไม้ให้กับเกษตรกร หน่วยงานราชการ วัด และโรงเรียน จำนวน 10,410 ต้น

เพาะชำกล้าไม้

ปลูกสร้างเสริมป่า

- โครงการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และอนุรักษ์สัตว์ป่า ดำเนินการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าโดยเฉพาะเนื้อทราย เพื่อปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ และดูแลพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ให้ดำรงสายพันธุ์อยู่ รวมถึงการดูแลสัตว์ป่าของกลาง ปัจจุบันมีสัตว์ป่าอยู่ประมาณ 700 - 800 ตัว เช่น เนื้อทราย กวาง ละองละมั่ง ชะนี ไก่ฟ้า ลิง นกปรอด และช้าง ปรับปรุงซ่อมแซมกรงสัตว์ โรงให้อาหารสัตว์ จัดซื้ออาหาร ยาและเวชภัณฑ์ สำหรับสัตว์ป่า เพื่อดูแลสุขภาพของสัตว์ป่า รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า การอนุรักษ์สัตว์ป่า ให้แก่ นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป

การเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และอนุรักษ์สัตว์ป่า

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช แบ่งเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่
  (1) กิจกรรมปกปักพันธุกรรมพืช ดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูลแปลงเป้าหมาย จำนวน 4 แปลงใหญ่ พบว่า มีสภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง มีพันธุ์ไม้ จำนวน 57 ชนิด เช่น รัง อ้อยช้าง ประดู่ ช้างน้าว สมอตีนเป็ด ความหนาแน่น 115 ต้นต่อไร่ ความสูงเฉลี่ย 6.72 เมตร จัดทำแนวกันไฟรอบพื้นที่ปกปัก ระยะทาง 32 กิโลเมตร และดูแลเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและศึกษาพันธุ์ไม้เขาบ่อขิง ระยะทาง 600 เมตร
  (2) กิจกรรมบำรุงรักษาแปลงปลูกรักษาพันธุกรรมพืช เขาเสวยกะปิ เนื้อที่ 97 ไร่ ดำเนินการปลูกซ่อมและซ่อมแซมเส้นทางศึกษาธรรมชาติและพันธุ์ไม้ ระยะทาง 700 เมตร

(3) กิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ และสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนแก่นักเรียน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 80 คน และจัดนิทรรศการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ (อพ.สธ.) ครั้งที่ 11 หัวข้อ "ประโยชน์แท้ แก่มหาชน" เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

- โครงการสวนพฤกษศาสตร์พรรณไม้ม่วงเฉลิมพระเกียรติฯ ดำเนินการขยายพันธุ์ไม้ประดับและไม้ยืนต้นโดยวิธีการตอนกิ่ง เช่น แย้มปีนัง ม่วงส่าหรี พวงคราม คนทีสอ พลองกินลูก ศรีตรัง องุ่น และทำซุ้มปลูกพรรณไม้เลื้อยสีม่วง เพื่อใช้ปลูกซ่อมและเสริมภายในแปลง รวมทั้งบำรุงดูแลรักษาเพื่อให้มีความสวยงามสมบูรณ์
- โครงการรวบรวมพันธุ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัด 77 จังหวัด ดำเนินการขยายพันธุ์โดยวิธีการตอนกิ่งพันธุ์ไม้ภายในแปลง เช่น ขานาง กันเกรา ทองหลางลาย อบเชย เทพทาโร เคี่ยม มะกรูด รวงผึ้ง และมะเดื่อชุมพร เพื่อนำมาปลูกซ่อมและเสริมภายในแปลง รวมทั้งบำรุงดูแลรักษาเพื่อให้มีความสวยงามสมบูรณ์
- โครงการศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายสินค้าของเกษตรกร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดำเนินการช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยส่งเสริมการผลิตและรับซื้อผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรรอบศูนย์ฯ กลุ่มหัตถกรรมจากจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่น ๆ และหน่วยงานร่วม จำนวน 3 หน่วยงาน เพื่อนำมาวางจำหน่ายภายในศูนย์แสดงสินค้า ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 1,880 คน ก่อให้เกิดรายได้จากการจำหน่ายสินค้ากว่า 8,000,000 บาท รวมทั้งได้มีการปรับปรุงอาคารศูนย์แสดงสินค้าฯ ติดตั้งระบบเครื่องเสียง จัดซื้อชั้นวางสินค้าและอุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าใช้บริการ

- โครงการแปลงสาธิตทางการเกษตรทั้งไม้ผลและไม้ดอกไม้ประดับ สาธิตการปลูกไม้พืชพันธุ์ดี ได้แก่ ฝรั่งไส้แดง มะละกอแขกดำ มะละกอแขกนวล อ้อยคั้นน้ำ แตงโม และผลิตต้นพันธุ์พืชพันธุ์ดี มีการวางแผนการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยการปลูกเป็นวงรอบเพื่อให้สามารถเก็บผลผลิตได้ทุกเดือน สามารถเก็บผลผลิตในแปลงงานและกิ่งพันธุ์ต้นพันธุ์ขาย ณ อาคารศูนย์แสดงสินค้าฯ ในราคาถูก
- โครงการเสริมสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ฝึกอบรมจัดทำแชมพูประคำดีควาย น้ำมันเหลือง น้ำมันเขียว และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการประกอบอาหารและฝึกทำอาหาร เพื่อให้เกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และนักเรียนได้มีความรู้สามารถนำไปประกอบอาชีพเป็นของตนเองได้

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

- โครงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ดำเนินการจัดทำคลิปวิดีโอ เอกสารเผยแพร่ จัดแสดงนิทรรศการนอกสถานที่ ประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุ “ชุมชนคนห้วยทราย” และเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านทางเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ รวมถึงจัดทำป้ายสื่อความหมายในแปลงงานสาธิตต่าง ๆ

บทที่ 3
ผลการประเมิน

3.1 วิธีการและขอบเขตการประเมิน

ในการศึกษาเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีวิธีการและขอบเขตการศึกษา ดังนี้

(1) ขอบเขตของการประเมิน

พื้นที่ดำเนินการศึกษาประกอบด้วยพื้นที่ในความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยมีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ รวม 29 หมู่บ้าน ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

(2.1) การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลบริบทชุมชนทั่วไป ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่ผ่านมา เพื่อทราบข้อมูลเป็นแนวทางประกอบการประเมินต่อไป

(2.2) การศึกษาภาคสนาม (Field Work Study) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง โดยการใช้แบบสอบถามจัดส่งให้ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ เพื่อทราบถึงการได้รับประโยชน์จากโครงการฯ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 ตัวอย่าง

(2.3) สร้างแบบสอบถามการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน

(2.4) วางแผนการจัดเก็บข้อมูล ประสานงานกับหน่วยงานส่วนราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว

(2.5) ประชุมชี้แจ้งการจัดเก็บข้อมูล และมอบหมายภารกิจดำเนินการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

(2.6) ประชุมกลุ่มย่อย ผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมาย ตลอดจนประชุมเจ้าหน้าที่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เพื่อทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์ฯ

(3) การประมวลผล

ขั้นตอนในการประมวลผล เริ่มจากการนำข้อมูลภาคสนามมาทำการบรรณาธิกรณ์ข้อมูล (Edit) จัดทำคู่มือลงรหัส (Coding) และลงรหัสข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ จากนั้นเป็นขั้นตอนของการประมวลผล ก่อนที่จะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

(3.1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วัดการแจกแจงความถี่ของข้อมูล โดยนำเสนอในรูปตาราง

(3.2) ค่าตัวกลางเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อนำข้อมูลที่แสดงจำนวน มาพิจารณาค่าเฉลี่ย

(3.3) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) เพื่อนำมาวัดค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดในช่วงของข้อมูลที่แสดงจำนวน

หลังจากการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ได้นำค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูล มานำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และนำข้อมูลมาแปลความหมายให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยการอธิบายและพรรณนาประกอบกับฐานข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเอกสารงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการวิเคราะห์ระดับความเห็นได้ใช้เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็นตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	แปลความว่า มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	แปลความว่า มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	แปลความว่า ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	แปลความว่า น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	แปลความว่า น้อยที่สุด

ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.8 ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณโดยการใช้สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

3.2 ผลการประเมิน

(1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.0 เท่ากัน มีอายุเฉลี่ย 40 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 45.0 มีอายุต่ำกว่า 40 ปี รองลงมาร้อยละ 18.0 มีอายุ 51 – 60 ปี ร้อยละ 10.0 มีอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 8.0 มีอายุ 61 – 70 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 5.0 มีอายุ 71 ปี ขึ้นไป และมีผู้ไม่ตอบร้อยละ 14.0

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบันเฉลี่ย 4 คน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 48.0 มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4 – 6 คน รองลงมาร้อยละ 34.0 มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 1 – 3 คน และน้อยที่สุดร้อยละ 4.0 มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 7 คนขึ้นไป ทั้งนี้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดจำนวน 1 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด จำนวน 8 คน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 21 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 50.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 20 ปี รองลงมาร้อยละ 24.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 21 – 40 ปี ร้อยละ 10.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 41 – 60 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 2.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 61 ปีขึ้นไป และมีผู้ไม่ตอบร้อยละ 2 ทั้งนี้ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยที่สุดคือ 1 ปี และอาศัยอยู่ในพื้นที่มากที่สุด 70 ปี

สถานภาพในครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 เป็นสมาชิกในครอบครัว รองลงมาร้อยละ 37.0 เป็นหัวหน้าครอบครัว และน้อยที่สุดร้อยละ 7.0 เป็นผู้อาศัย และมีผู้ไม่ตอบร้อยละ 4.0 ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.0 คือระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า รองลงมาร้อยละ 36.0 คือ ระดับมัธยมศึกษา และน้อยที่สุดร้อยละ 19.0 คือระดับประถมศึกษา และมีผู้ไม่ตอบร้อยละ 4 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	50	50.0
หญิง	50	50.0
รวม	**100**	**100**
อายุ		
ต่ำกว่า 40 ปี	45	45.0
41 – 50 ปี	10	10.0
51 – 60 ปี	18	18.0
61 – 70 ปี	8	8.0
71 ปีขึ้นไป	5	5.0
ไม่ตอบ	14	14.0
อายุเฉลี่ย 40 ปี		
รวม	**100**	**100**
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยด้วยกัน		
1 – 3 คน	34	34.0
4 – 6 คน	48	48.0
7 คนขึ้นไป	4	4.0
ไม่ตอบ	14	14.0
จำนวนน้อยที่สุด 1 คน จำนวนมากที่สุด 8 คน		

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน		
รวม	**100**	**100**
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		
น้อยกว่า 20 ปี	50	50.0
21 – 40 ปี	24	24.0
41 – 60 ปี	10	10.0
61 ปีขึ้นไป	2	2.0
ไม่ตอบ	14	14.0
น้อยที่สุด 1 ปี		
มากที่สุด 70 ปี		
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 21 ปี		
รวม	**100**	**100**
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครอบครัว	37	37.0
สมาชิกในครอบครัว	52	52.0
ผู้อาศัย	7	7.0
ไม่ตอบ	4	4.0
รวม	**100**	**100**
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	19	19.0
ระดับมัธยมศึกษา	36	36.0
ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	41	41.0
ไม่ตอบ	4	4.0
รวม	**100**	**100**

ด้านการประกอบอาชีพ ในส่วนของอาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 30.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาร้อยละ 29.0 เท่ากันคือ ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรและอื่น ๆ (ถัดมาร้อยละ 6.0 ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 4.0 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 2.0 ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจ สำหรับอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เป็นนักเรียน นักศึกษา พนักงานรายเดือน ลูกจ้าง และค้าขาย) รับราชการร้อยละ 6.0 เลี้ยงสัตว์ร้อยละ 4.0 เจ้าของธุรกิจร้อยละ 2.0 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้าง	30	30.0
เกษตร	29	29.0
รับราชการ	6	6.0
เลี้ยงสัตว์	4	4.0
เจ้าของธุรกิจ	2	2.0
อื่น ๆ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา พนักงานรายเดือน ลูกจ้าง และค้าขาย เป็นต้น	29	29.0
รวม	**100**	**100**

ในส่วนของอาชีพรอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.3 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร รองลงมาร้อยละ 13.8 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ถัดมาร้อยละ 12.8 ประกอบอาชีพรับจ้าง และมีร้อยละ 0.9 เท่ากันที่ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจและรับราชการ สำหรับการประกอบอาชีพรองอื่น ๆ ได้แก่ ค้าขาย ขายสินค้าออนไลน์ ทำแชมพู ทำร้านอาหาร และร้านนวด มีผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 17.4 โดยผู้ที่ไม่มีอาชีพรองคิดเป็นร้อยละ 23.9 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อาชีพรอง

อาชีพรอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพรอง		
เกษตร	33	30.3
ไม่มีอาชีพรอง	26	23.9
เลี้ยงสัตว์	15	13.8
รับจ้าง	14	12.8
เจ้าของธุรกิจ	1	0.9
รับราชการ	1	0.9
อื่น ๆ ได้แก่ ค้าขาย ขายสินค้าออนไลน์ ทำแชมพู ทำร้านอาหาร และร้านนวด เป็นต้น	19	17.4

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านสถานะบ้านพักอาศัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 79.0 อาศัยอยู่ในบ้านพักของตนเองหรือของสมาชิกในครอบครัว รองลงมาร้อยละ 15.0 อาศัยอยู่ในสถานที่อื่น ๆ ได้แก่ หอพักและบ้านพักสวัสดิการ และลำดับสุดท้ายร้อยละ 6.0 อาศัยโดยการเช่าผู้อื่น รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถานะบ้านพักอาศัย

สถานะบ้านพักอาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว	79	79.0
เช่าผู้อื่น	6	6.0
อื่นๆ ได้แก่ หอพัก และบ้านพักสวัสดิการ เป็นต้น	15	15.0
รวม	**100**	**100**

ด้านสถานะที่ดินทำกิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 68.7 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เฉลี่ยจำนวน 20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 16.9 มีที่ดินทำกินอื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุข้อมูลเฉลี่ยจำนวน 4 ไร่ และร้อยละ 1.2 มีที่ดินทำกินโดยเช่าผู้อื่นเฉลี่ยจำนวน 5 ไร่ นอกจากนี้ผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 13.3 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและสถานะที่ดินทำกิน

ประเภทที่ดินทำกิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวนที่ดินเฉลี่ย (ไร่)
ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว	57	68.7	20
เช่าผู้อื่น	1	1.2	5
อื่น ๆ	14	16.9	4
ไม่มีที่ดินทำกิน	11	13.3	-

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 51.0 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ ร้อยละ 42.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม และผู้ที่ไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 7.0 ในส่วนของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มทำสวนชะอำ กลุ่มผลิตไส้เดือนและมูลไส้เดือน กลุ่มเลี้ยงแพะ เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอมและกระท่อมก้านแดงชุมพร เกษตรกรหมู่ 8 แชมพูประคำดีควาย วิสาหกิจชุมชนเกษตรแปลงใหญ่ทุเรียนป่าละอู และกลุ่มไอศกรีมนมสด คิดเป็นร้อยละ 13.0 และผู้ที่ไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 6.0

นอกจากนี้ร้อยละ 22.2 เป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจและกลุ่มผู้ใช้น้ำ ร้อยละ 21.0 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 13.6 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 11.1 เป็นสมาชิกกลุ่มจัดการป่าไม้ ร้อยละ 7.4 เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี และร้อยละ 2.5 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มอาสาพัฒนา และกลุ่มเซรามิค รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็น	51	51.0
เป็น	42	42.0
ไม่ตอบ	7	7.0
รวม	**100**	**100**
กลุ่มอาชีพ		
ไม่เป็น	81	81.0
เป็น	13	13.0
ไม่ตอบ	6	6.0
กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มทำสวนชะอำ กลุ่มผลิตไส้เดือนและมูลไส้เดือน กลุ่มเลี้ยงแพะ เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอมและกระท่อมก้านแดงชุมพร เกษตรกรหมู่ 8 แชมพูประคำดีควาย วิสาหกิจชุมชนเกษตรแปลงใหญ่ทุเรียนป่าละอู และกลุ่มไอศกรีมนมสด		
รวม	**100**	**100**
ชื่อกลุ่มที่เป็นสมาชิก ได้แก่		
กลุ่มฌาปนกิจ	18	22.2
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	18	22.2
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	17	21.0
กลุ่มออมทรัพย์	11	13.6
กลุ่มจัดการป่าไม้	9	11.1
กลุ่มสตรี	6	7.4
กลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มอาสาพัฒนา และกลุ่มเซรามิค	2	2.5

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านการมีตำแหน่งในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 89.0 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ร้อยละ 9.0 มีตำแหน่งในชุมชน และร้อยละ 2.0 ไม่ตอบในข้อดังกล่าว โดยตำแหน่งส่วนใหญ่ร้อยละ 45.5 คือตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน ประธานกลุ่มเลี้ยงแพะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมา ร้อยละ 27.3 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ถัดมาร้อยละ 18.2 เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพ และสุดท้าย ร้อยละ 9.1 เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การมีตำแหน่งในชุมชน

การมีตำแหน่งในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	89	89.0
มี	9	9.0
ไม่ตอบ	2	2.0
รวม	**100**	**100**
ชื่อตำแหน่ง ได้แก่		
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	3	27.3
หัวหน้ากลุ่มอาชีพ	2	18.2
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	1	9.1
อื่น ๆ ได้แก่ ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน ประธานกลุ่มเลี้ยงแพะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	5	45.5

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมเฉลี่ย 118,404.76 บาทต่อปี โดยมีรายได้ต่ำสุด 5,000 บาทต่อปี และมีรายได้สูงสุด 300,000 บาทต่อปี ในส่วนของรายจ่ายรวมเฉลี่ยคือ 87,000.00 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายต่ำสุด 3,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด 270,000 บาทต่อปี อนึ่ง รายได้รวมหลังหักรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมาพบว่า รายได้รวมเฉลี่ย คือ 31,404.76 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายต่ำสุด 2,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายสูงสุด 30,000 บาทต่อปี รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา

รายการ	รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	ต่ำสุด (บาท/ปี)	สูงสุด (บาท/ปี)
รายได้	118,404.76	5,000	300,000
รายจ่าย	87,000.00	3,000	270,000

(2) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

จากการศึกษาข้อมูลการรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ซึ่งประกอบด้วย คำถาม 4 ข้อ ได้แก่ (1) การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ (2) การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านต่าง ๆ (3) รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และ (4) ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

(2.1) การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.0 เคยติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ถัดมาร้อยละ 8.0 เท่ากันไม่เคยติดต่อหรือรับบริการ และไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว นอกจากนี้ จำนวนครั้งของการติดต่อหรือรับบริการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 32.0 จำนวน 2 – 5 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 30.0 มากกว่า 10 ครั้ง ถัดมาร้อยละ 11.0 จำนวน 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 7.0 จำนวน 1 ครั้ง ทั้งนี้ ผู้ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 20.0 รายละเอียดดังตารางที่ 9 และภาพที่ 1

ตารางที่ 9 การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	84	84.0
ไม่เคย	8	8.0
ไม่ตอบ	8	8.0
รวม	**100**	**100**

การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนครั้งการติดต่อหรือรับบริการ		
1 ครั้ง	7	7.0
2 – 5 ครั้ง	32	32.0
6 – 10 ครั้ง	11	11.0
มากกว่า 10 ครั้ง	30	30.0
ไม่ตอบ	20	20.0
รวม	**100**	**100**

<u>ภาพที่ 1 จำนวนครั้งการติดต่อหรือรับบริการ</u>

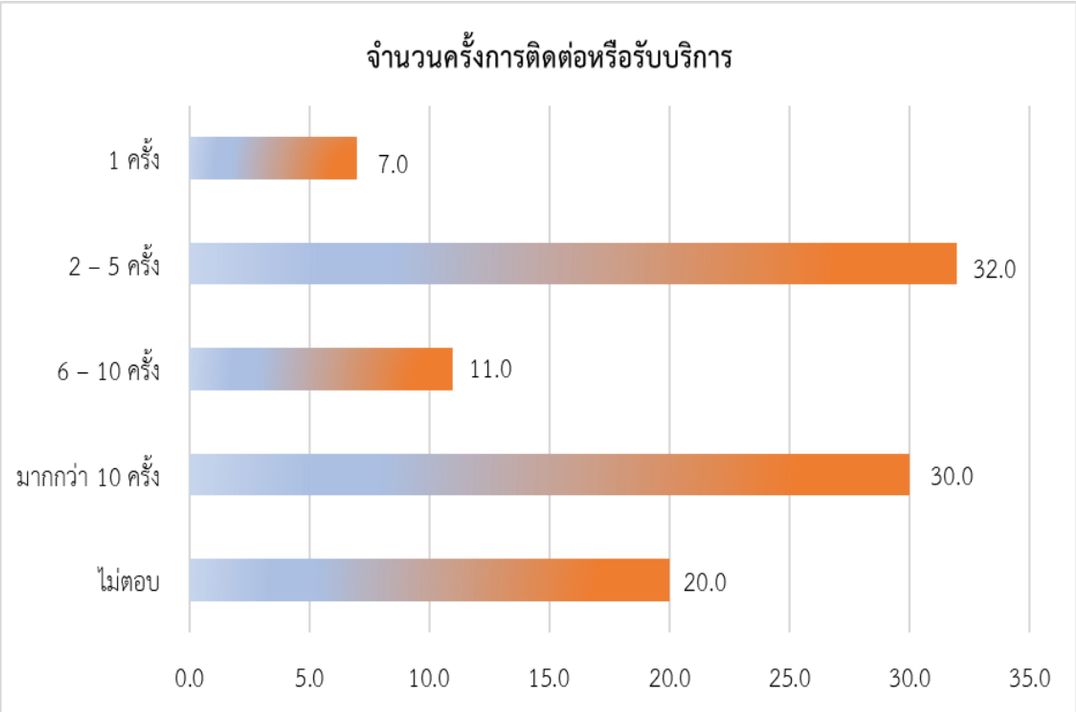

(2.2) การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านต่าง ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 21.8 ได้รับการบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านการเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน รองลงมาร้อยละ 18.9 ได้รับบริการในด้านการอบรม ถัดมา ร้อยละ 14.9 ได้รับบริการในด้านการรับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ ร้อยละ 13.8 ได้รับบริการในด้านการรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้ ร้อยละ 13.1 ได้รับบริการในด้านการรับปัจจัยการผลิต ร้อยละ 11.6 เป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ ร้อยละ 1.8 ได้รับบริการในด้านอื่น ๆ เช่น การซื้อต้นไม้และการเป็นนักศึกษาสหกิจ และร้อยละ 4.0 ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 10 และภาพที่ 2

ตารางที่ 10 การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านต่าง ๆ

ด้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน	60	21.8
การอบรม	52	18.9
การรับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ	41	14.9
การรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้	38	13.8
การรับปัจจัยการผลิต	36	13.1
การเป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ	32	11.6
ไม่ตอบ	11	4.0
อื่น ๆ เช่น การซื้อต้นไม้และการเป็นนักศึกษาสหกิจ	5	1.8

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ภาพที่ 2 การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านต่าง ๆ

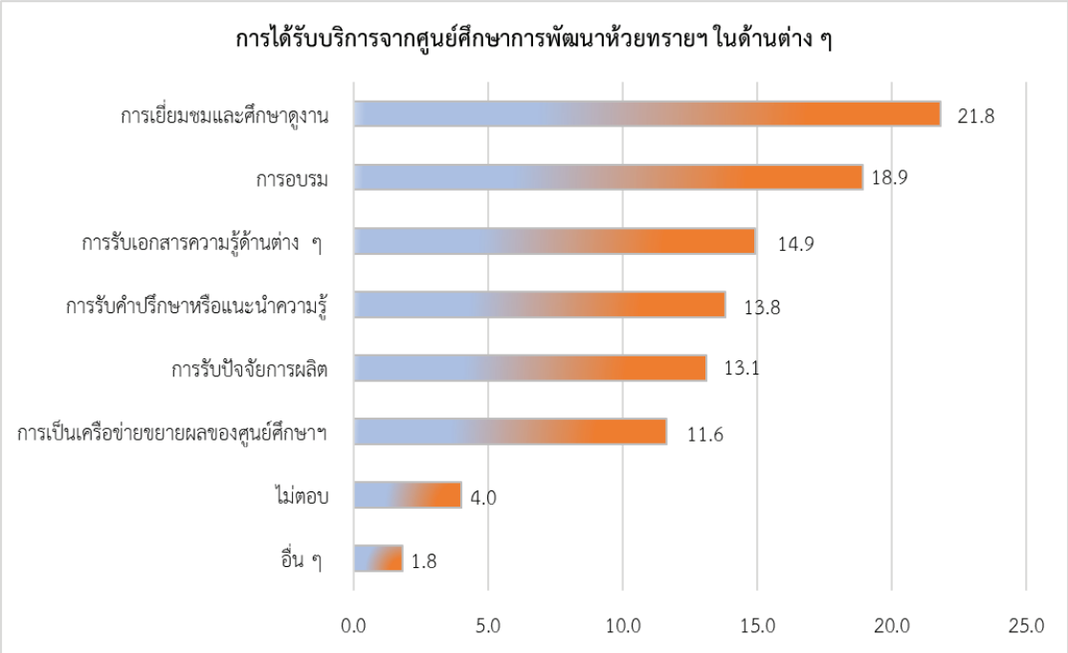

(2.3) รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.5 ติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ รองลงมาร้อยละ 29.9 เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง ร้อยละ 19.0 โทรศัพท์ติดต่อ ร้อยละ 5.7 ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์ ร้อยละ 0.6 ติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่นซึ่งไม่ระบุ และไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 6.3 รายละเอียดดังตารางที่ 11 และภาพที่ 3

ตารางที่ 11 รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

รูปแบบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ติดต่อผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ	67	38.5
เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง	52	29.9
โทรศัพท์ติดต่อ	33	19.0
ไม่ตอบ	11	6.3
ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์	10	5.7
อื่น ๆ	1	0.6

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ภาพที่ 3 รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

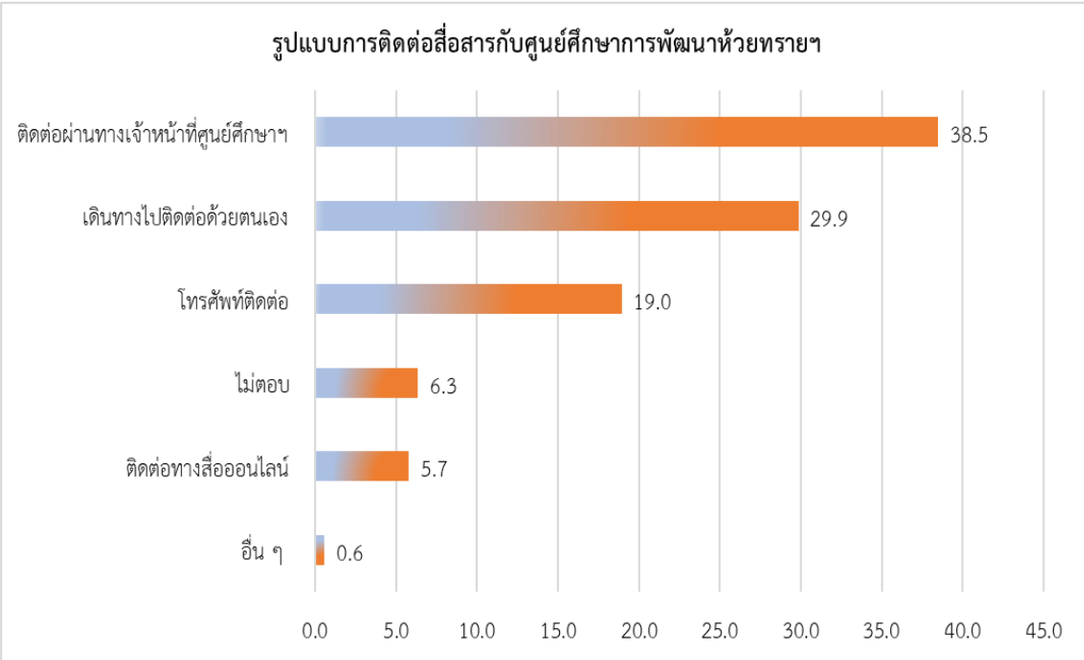

(2.4) ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.0 มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มากกว่า 5 กิโลเมตร แต่น้อยกว่า 10 กิโลเมตร รองลงมาร้อยละ 27.0 มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ศึกษาฯ น้อยกว่า 5 กิโลเมตร ถัดมามีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 10 กิโลเมตร แต่น้อยกว่า 30 กิโลเมตร และห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 30 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 16.0 เท่ากัน ทั้งนี้ ผู้ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 12.0 รายละเอียดดังตารางที่ 12 และภาพที่ 4

ตารางที่ 12 ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ระยะทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ น้อยกว่า 5 กิโลเมตร	27	27.0
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 5 กิโลเมตร แต่น้อยกว่า 10 กิโลเมตร	29	29.0
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 10 กิโลเมตร แต่น้อยกว่า 30 กิโลเมตร	16	16.0
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 30 กิโลเมตร	16	16.0
ไม่ตอบ	12	12.0
รวม	**100**	**100**

ภาพที่ 4 ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

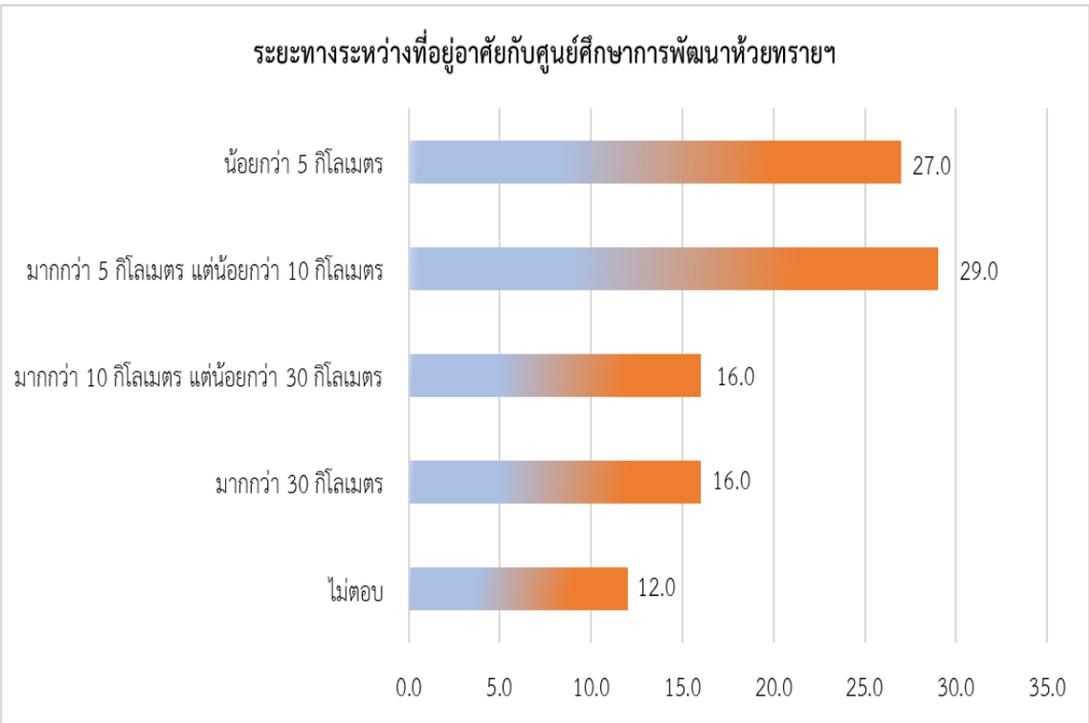

(3) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นการศึกษา 4 ข้อหลัก ได้แก่ (1) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก (2) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ (3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ (4) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(3.1) ภาพรวม

ในการศึกษาฯ พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ลำดับที่สอง การให้บริการและการอำนวยความสะดวกและการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.12 และลำดับสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.37 รายละเอียดดังตารางที่ 13 และภาพที่ 5

ตารางที่ 13 ภาพรวมประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก	4.12	มาก
2) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์	4.12	มาก
3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	3.37	ปานกลาง
4) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	4.18	มาก
รวม	**3.95**	**มาก**

<u>ภาพที่ 5 ภาพรวมประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ</u>

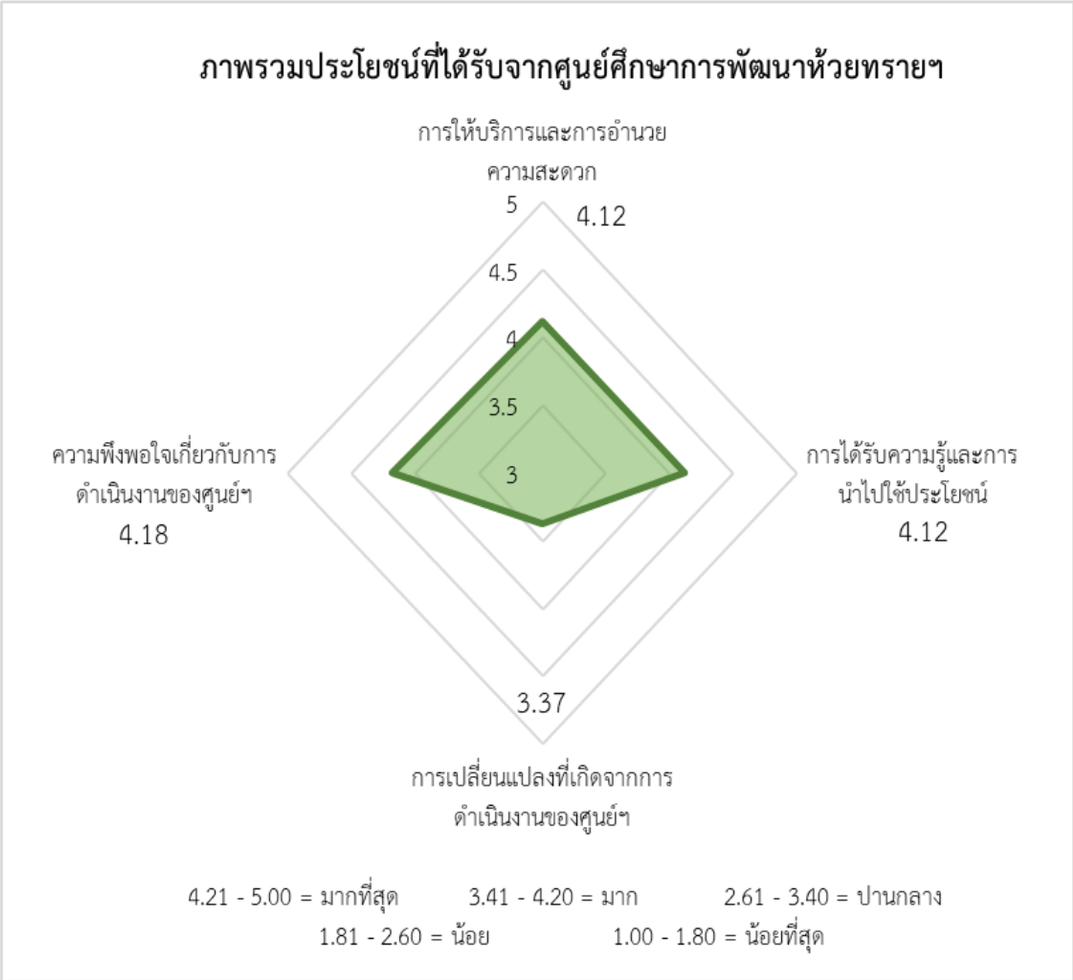

(3.2) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

ความคิดเห็นในด้านการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการถ่ายทอดความรู้แนวพระราชดำริ อำนวยความสะดวก และให้บริการ ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.21 ลำดับที่สอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลาย ครบวงจร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 ลำดับที่สามสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.09 และลำดับสุดท้าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.01 รายละเอียดดังตารางที่ 14 และภาพที่ 6

ตารางที่ 14 การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

การให้บริการและการอำนวยความสะดวก	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว	4.01	มาก
2) สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการ	4.09	มาก
3) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการถ่ายทอดความรู้แนวพระราชดำริ อำนวยความสะดวก และให้บริการได้อย่างเหมาะสม	4.21	มากที่สุด
4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลายครบวงจร	4.15	มาก
รวม	**4.12**	**มาก**

ภาพที่ 6 การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

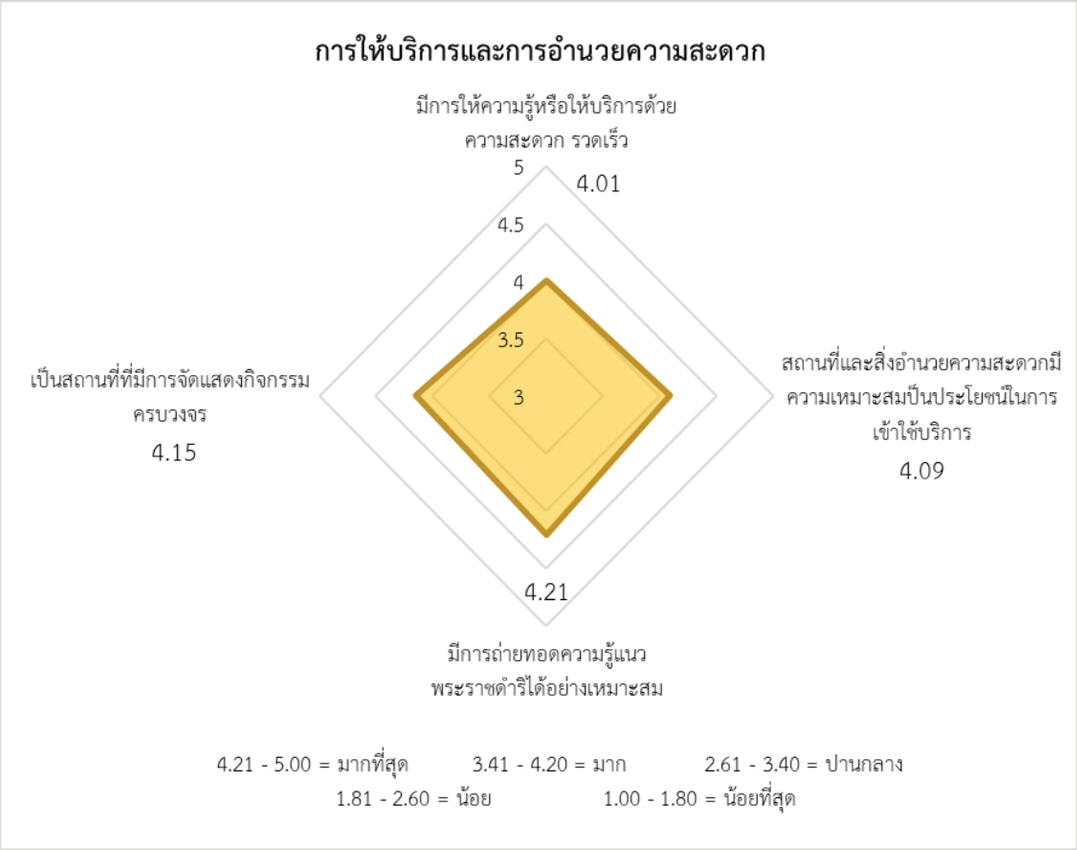

(3.3) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นในด้านการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ลำดับแรก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่แสดงสาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 ลำดับที่สอง การได้รับความรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 ลำดับที่สาม มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.12 และลำดับสุดท้าย การสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 รายละเอียดดังตารางที่ 15 และภาพที่ 7

ตารางที่ 15 การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) ได้รับความรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ	4.17	มาก
2) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน	4.26	มากที่สุด
3) มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต	4.12	มาก
4) สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ	3.93	มาก
รวม	**4.12**	**มาก**

<u>ภาพที่ 7 การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์</u>

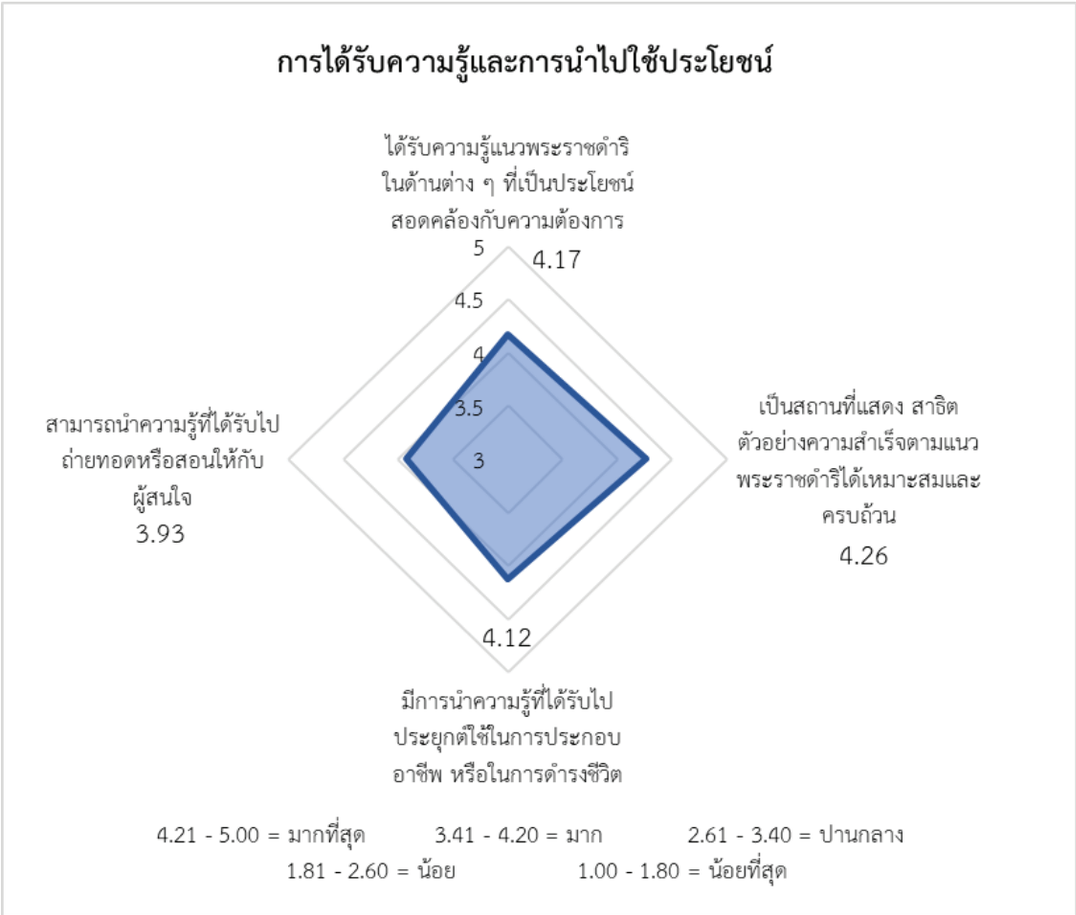

(3.4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.37 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเองหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 ลำดับที่สอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปทางที่ดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.39 ลำดับที่สาม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.36 และลำดับสุดท้าย ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของตนเองหรือ

ครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.08 รายละเอียดดังตารางที่ 16 และภาพที่ 8

ตารางที่ 16 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของท่านหรือครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.63	มาก
2) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของท่านหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.08	ปานกลาง
3) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.39	ปานกลาง
4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.36	ปานกลาง
รวม	**3.37**	**ปานกลาง**

<u>ภาพที่ 8 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ</u>

(3.5) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.18 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.28 ลำดับที่สอง การได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ลำดับที่สาม การได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 และลำดับสุดท้าย การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 รายละเอียดดังตารางที่ 17 และภาพที่ 9

ตารางที่ 17 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) การได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	4.15	มาก
2) การได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ	4.20	มาก
3) การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนของท่าน	4.07	มาก
4) การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ	4.28	มากที่สุด
รวม	**4.18**	**มาก**

ภาพที่ 9 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

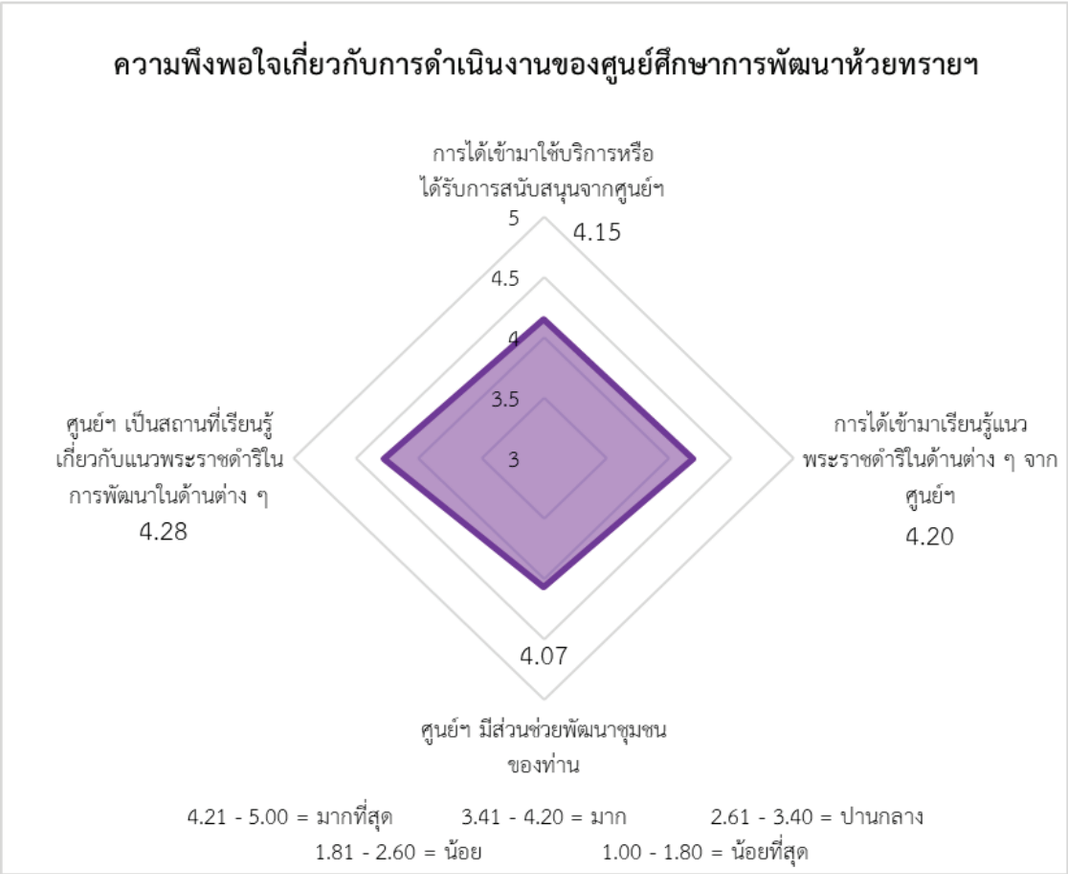

จากการศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 9.0 มีข้อเสนอแนะ โดยร้อยละ 3.0 ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ รักษาการบริการที่ดีและดูแลสถานที่ให้มีความสะอาดแบบนี้ต่อไป ร้อยละ 1.0 ให้ข้อเสนอแนะว่า ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดำเนินการตามแนวพระราชดำริต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อเกษตรกรและประชาชน ในช่วงการระบาดของโควิด- 19 ตั้งแต่ปี 2562 – 2565 ศูนย์ศึกษาฯ โดยชุดขยายผลฯ ไม่มีการเข้าถึงเกษตรกรและไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ขอให้มีการติดตั้งป้ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ หรือเชิญชวนประชาสัมพันธ์ ให้ชัดเจนก่อนถึงทางเข้า ต้องการให้มีบริการอย่างทั่วถึง และบริเวณร้านจำหน่ายต้นไม้ควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามากยิ่งขึ้น ขอให้มีการรวมกลุ่มให้มั่นคงมากยิ่งขึ้น และเจ้าหน้าที่ใจดีและเป็นกันเองมาก รายละเอียดดังตารางที่ 18

<u>ตารางที่ 18 ข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงานโครงการฯ</u>

ข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงานโครงการฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีข้อเสนอแนะ	91	91.0
มีข้อเสนอแนะ	9	9.0
ได้แก่ :-		
1. ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯดำเนินการตามแนวพระราชดำริต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อเกษตรกรและประชาชน	1	1.0
2. ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2562 – 2565 ศูนย์ศึกษาฯ โดยชุดขยายผลฯ ไม่มีการเข้าถึงเกษตรกรและไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ	1	1.0
3. "ศูนย์ฯ ห้วยทราย" เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ให้ผลประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างมาก สิ่งที่อยากแนะนำ "ป้ายศูนย์หรือเชิญชวนประชาสัมพันธ์ อยากให้มีเห็นชัดเจนก่อนถึงทางเข้าศูนย์ฯ	1	1.0
4. เจ้าหน้าที่ใจดีและเป็นกันเองมาก	1	1.0

ข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงานโครงการฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อยากให้การบริการทั่วถึงมากขึ้น ยิ่งในส่วนของร้านต้นไม้อยากขอเสนอให้คำปรึกษาลูกค้ามากขึ้น จะทำให้ลูกค้าเลือกซื้อต้นไม้มากขึ้น	1	1.0
6. อยากให้มีการบริการที่ดีและสถานที่มีความสะอาดแบบนี้ต่อไป	3	3.0
7. อยากให้มีการรวมกลุ่มให้มั่นคงมากขึ้นไปเรื่อย ๆ	1	1.0

บทที่ 4
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

(1) สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยมีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา 2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ และ 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร มีผลการดำเนินงานอย่างครบถ้วน

นอกจากนี้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้ดำเนินงานตามแนวทางและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เป็นแหล่งผสมผสานวิชาการและการปฏิบัติ เป็นแหล่งความรู้ของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และขยายผลองค์ความรู้ รวมถึงเป็นสถานที่ถ่ายทอดวิชาการและการนำเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เหมาะสมตามภูมิสังคมให้แก่เกษตรกร และประชาชนที่สนใจ เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้เห็นได้จากจำนวนการศึกษาทดลองวิจัย ตั้งแต่ปี 2560 - 2565 มีจำนวนทั้งสิ้น 87 เรื่อง ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน จำนวน 495,796 คน และผู้เข้ารับการอบรม จำนวนทั้งสิ้น 11,205 คน มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จที่ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ฯ ทั้งสิ้น 8 แห่ง และศูนย์ฯ เหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นตัวอย่างความสำเร็จให้เกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ ที่ห่างออกไปได้เข้ามาศึกษาและดูงานได้ และทำให้การขยายผลการส่งเสริมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปได้เรื่อย ๆ ต่อไป

(2) สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจในการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้รับประโยชน์จากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 100 ชุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.0 เท่ากัน และมีอายุเฉลี่ย 40 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 45.0 มีอายุต่ำกว่า 40 ปี รองลงมาร้อยละ 18.0 มีอายุ 51 – 60 ปี ร้อยละ 10.0 มีอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 8.0 มีอายุ 61 – 70 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 5 มีอายุ 71 ปีขึ้นไป

สำหรับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบันเฉลี่ย 4 คน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 48.0 มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4 – 6 คน รองลงมาร้อยละ 34.0 มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 1 – 3 คน และร้อยละ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 7 คนขึ้นไป ทั้งนี้ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดจำนวน 1 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดจำนวน 8 คน

ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 21 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 50.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 20 ปี รองลงมาร้อยละ 24.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 21 – 40 ปี ร้อยละ 10.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 41 – 60 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 2 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 61 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยที่สุดคือ 1 ปี ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากที่สุดคือ 70 ปี สำหรับสถานภาพในครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 เป็นสมาชิกในครอบครัว รองลงมาร้อยละ 37.0 เป็นหัวหน้าครอบครัว และน้อยที่สุดร้อยละ 7.0 เป็นผู้อาศัย ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ร้อยละ 41.0 คือระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า รองลงมาร้อยละ 36.0 คือระดับมัธยมศึกษา และน้อยที่สุดร้อยละ 19.0 คือระดับประถมศึกษา

การประกอบอาชีพ

ด้านการประกอบอาชีพ ในส่วนของอาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 30.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาร้อยละ 29.0 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร ถัดมาร้อยละ 6.0 ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 4.0 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 2.0 ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจ สำหรับอาชีพหลักอื่น ๆ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา พนักงานรายเดือน ลูกจ้าง และค้าขาย มีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 29.0 ในส่วนของอาชีพรอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 30.3 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร รองลงมาร้อยละ 13.8 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ถัดมาร้อยละ 12.8 ประกอบอาชีพรับจ้าง และมีร้อยละ 0.9 เท่ากันที่ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจและรับราชการ โดยผู้ที่ไม่มีอาชีพรองคิดเป็นร้อยละ 23.9 สำหรับการประกอบอาชีพรองอื่น ๆ ได้แก่ ค้าขาย ขายสินค้าออนไลน์ ทำแชมพู ทำร้านอาหาร และร้านนวด มีผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 17.4

สถานะบ้านพักอาศัย

ด้านสถานะบ้านพักอาศัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 79.0 อาศัยอยู่ในบ้านพักของตนเองหรือของสมาชิกในครอบครัว รองลงมาร้อยละ 15.0 อาศัยอยู่ในสถานที่อื่น ๆ ได้แก่ หอพักและบ้านพักสวัสดิการ และลำดับสุดท้ายร้อยละ 6.0 อาศัยโดยการเช่าผู้อื่น

สถานะที่ดินทำกิน

ด้านสถานะที่ดินทำกิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 68.7 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เฉลี่ยจำนวน 20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 16.9 มีที่ดินทำกินอื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุข้อมูล เฉลี่ยจำนวน 4 ไร่ และร้อยละ 1.2 มีที่ดินทำกินโดยเช่าผู้อื่น เฉลี่ยจำนวน 5 ไร่ สำหรับผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 13.3

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 51.0 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ มีร้อยละ 42.0 ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม และมีผู้ที่ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 7.0 โดยในส่วนของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มทำสวนชะอำ กลุ่มผลิตไส้เดือนและมูลไส้เดือน กลุ่มเลี้ยงแพะ เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอมและกระท่อมก้านแดงชุมพร เกษตรกรหมู่ 8 แชมพูประคำดีควาย วิสาหกิจชุมชนเกษตรแปลงใหญ่ทุเรียนป่าละอู และกลุ่มไอศกรีมนมสด คิดเป็นร้อยละ 13.0 และมีผู้ที่ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 6.0 สำหรับชื่อกลุ่มที่เป็นสมาชิก มีร้อยละ 22.2 เท่ากันที่เป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ส่วนร้อยละ 21.0 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 13.6 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 11.1 เป็นสมาชิกกลุ่มจัดการป่าไม้ ร้อยละ 7.4 เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี และร้อยละ 2.5 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มอาสาพัฒนา และกลุ่มเซรามิค

การมีตำแหน่งในชุมชน

ด้านการมีตำแหน่งในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 89.0 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ส่วนร้อยละ 9.0 มีตำแหน่งในชุมชน และร้อยละ 2.0 ไม่ตอบในข้อดังกล่าว โดยตำแหน่งส่วนใหญ่ร้อยละ 45.5 คือตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน, ประธานกลุ่มเลี้ยงแพะ, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมา ร้อยละ 27.3 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ถัดมาร้อยละ 18.2 เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพ และสุดท้ายร้อยละ 9.1 เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ

รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

ด้านรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมเฉลี่ย 118,404.76 บาทต่อปี โดยมีรายได้ต่ำที่สุด 5,000 บาทต่อปี และมีรายได้สูงสุด 300,000 บาทต่อปี ในส่วนของรายจ่ายรวมเฉลี่ยคือ 87,000.00 บาทต่อปี

โดยมีรายจ่ายต่ำที่สุด 3,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด 270,000 บาทต่อปี อนึ่ง รายได้รวมหลังหักรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา พบว่ารายได้รวมเฉลี่ยคือ 31,404.76 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายต่ำที่สุด 2,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายสูงสุด 30,000 บาทต่อปี

(3) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

จากการศึกษาข้อมูลการรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

(3.1) การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 84.0 เคยติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มาแล้ว ถัดมามีร้อยละ 8.0 เท่ากันที่ไม่เคยติดต่อหรือรับบริการจากทางศูนย์ฯ และไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว โดยในส่วนของจำนวนครั้งในการติดต่อหรือรับบริการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 32.0 เคยติดต่อหรือรับบริการจำนวน 2 – 5 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 30.0 เคยติดต่อรับบริการมากกว่า 10 ครั้ง ถัดมา ร้อยละ 11.0 จำนวน 6 – 10 ครั้ง และร้อยละ 7.0 จำนวน 1 ครั้ง ทั้งนี้ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 20.0

(3.2) การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านต่าง ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 21.8 ได้รับการบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในด้านการเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน รองลงมาร้อยละ 18.9 ได้รับบริการในด้านการอบรม ถัดมา ร้อยละ 14.9 ได้รับบริการในด้านการรับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ ร้อยละ 13.8 ได้รับบริการในด้านการรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้ ร้อยละ 13.1 ได้รับบริการในด้านการรับปัจจัยการผลิต ร้อยละ 11.6 เป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ร้อยละ 1.8 ได้รับบริการในด้านอื่น ๆ เช่น การซื้อต้นไม้และการเป็นนักศึกษาสหกิจ ตามลำดับ โดยมีร้อยละ 4.0 ที่ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว

(3.3) รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 38.5 มีการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ รองลงมาร้อยละ 29.9 เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง ถัดมาร้อยละ 19.0 มีการโทรศัพท์ติดต่อมายังศูนย์ฯ ร้อยละ 5.7 ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์ ส่วนร้อยละ 0.6 ติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ระบุ โดยมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 6.3

(3.4) ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 29.0 มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มากกว่า 5 กิโลเมตรแต่น้อยกว่า 10 กิโลเมตร รองลงมาร้อยละ 27.0 มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ฯ น้อยกว่า 5 กิโลเมตร ถัดมาร้อยละ 16.0 เท่ากัน มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ฯ มากกว่า 10 กิโลเมตรแต่น้อยกว่า 30 กิโลเมตร และมากกว่า 30 กิโลเมตร ทั้งนี้ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 12.0

(4) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

(4.1) ภาพรวม

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95 โดยลำดับแรกมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ลำดับที่สองเห็นว่ามีการให้บริการและการอำนวยความสะดวกและได้รับความรู้นำกลับไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.12 และลำดับสุดท้าย มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.37

(4.2) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

ความคิดเห็นในด้านการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 โดยลำดับแรก ประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการถ่ายทอดความรู้ตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งมีการอำนวยความสะดวกและให้บริการได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.21 ลำดับที่สอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลายครบวงจร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 ลำดับที่สาม เห็นว่าสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 และลำดับสุดท้าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.01

(4.3) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นในด้านการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 โดยลำดับแรก ประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 ลำดับที่สอง การได้รับความรู้ตามแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 ลำดับที่สาม มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 และลำดับสุดท้าย เห็นว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทรายฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93

(4.4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.37 โดยลำดับแรก ประชาชนเห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเองหรือครัวเรือนให้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 ลำดับที่สอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปในทางที่ดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.39 ลำดับที่สาม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.36 และลำดับสุดท้าย เห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของตนเองหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.08 ตามลำดับ

(4.5) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

สำหรับความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 โดยลำดับแรก ประชาชนมีความพอใจการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.28

ลำดับที่สอง มีความพอใจที่ได้เข้ามาเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ลำดับที่สาม พอใจที่ได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 และลำดับสุดท้าย เห็นว่าการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนนั้นประชาชนมีความพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.07

4.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะของประชาชน

จากการสำรวจข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีผู้ให้ข้อเสนอแนะร้อยละ 9.0 โดยร้อยละ 3.0 มีข้อเสนอแนะให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ รักษาการบริการที่ดีและดูแลสถานที่ให้มีความสะอาดแบบนี้ต่อไป ส่วนร้อยละ 1.0 ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ดำเนินการตามแนวพระราชดำริต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อเกษตรกรและประชาชนจะได้มีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ตั้งแต่ปี 2562 – 2565 เห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยชุดขยายผลฯ ไม่มีการเข้าถึงเกษตรกรและไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ขอให้มีการติดตั้งป้ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ หรือเชิญชวนประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนก่อนถึงทางเข้า, ต้องการให้มีบริการอย่างทั่วถึงและบริเวณร้านจำหน่ายต้นไม้ควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามากยิ่งขึ้น, ขอให้มีการรวมกลุ่มให้มั่นคงมากยิ่งขึ้น และท้ายสุดเห็นว่าเจ้าหน้าที่ใจดีและมีความเป็นกันเองกับประชาชน

(2) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีข้อเสนอแนะดังนี้

(2.1) ควรให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการฯ/และกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง

(2.2) แผนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในระยะต่อไป ควรเพิ่มแนวทางช่วยเหลือราษฎรโดยเน้นด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยเพิ่มรายได้ให้ราษฎร หลังจากทำการเกษตร อาทิเช่น ส่งเสริมอาชีพ การรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ตลาดต้องการ

(2.3) ควรจะมีข้อมูลผลสัมฤทธิ์ในเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับผลผลิตต่าง ๆ ของราษฎร เช่น ปลูกข้าวได้กี่ถังต่อไร่ต่อปี / ราษฎรในพื้นที่นิยมปลูกพืชอะไร

(2.4) ควรมีการรวบรวมผลการศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งงานขยายผลองค์ความรู้ที่มีจำนวนมาก และมีเรื่องไหนบ้างที่ราษฎรสนใจและได้นำไปใช้ประโยชน์

(2.5) ควรมีการรวบรวมและติดตามข้อมูลการเข้ามาศึกษาดูงานของเกษตรกรในศูนย์ฯ เกษตรกรสามารถนำกลับไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง และมีการต่อยอดขยายผลได้อีกหรือไม่อย่างไร

.....

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559) **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** พ.ศ. 2560 –. 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559) **สรุปรายงานการประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี 2555 - 2559.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2542) **ประวัติศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระร**าชดำริ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559) **ชีวิตที่เริ่มต้นจากศูนย์** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2561) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2562) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2563) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2564) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2565) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

ภาคผนวก

แบบสอบถามผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
(สำหรับประชาชน/เกษตรกร/ผู้มาใช้บริการ)
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

แบบสอบถามนี้สำนักงานคณะกรรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริในด้านต่าง ๆ และการดำเนินงานตามแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดย กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร.

วันที่ตอบแบบสอบถาม .....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1) ชื่อ-สกุล .....เบอร์ติดต่อ .....
   เพศ ○ ชาย ○ หญิง อายุ.....ปี
2) บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อบ้าน ..... ตำบล .....
   อำเภอ ..... จังหวัด .....
3) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยด้วยกันในปัจจุบัน ..... คน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ..... ปี
4) สถานภาพในครัวเรือน
   - ○ หัวหน้าครอบครัว
   - ○ สมาชิกในครอบครัว
   - ○ ผู้อาศัย

5) ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบ
   - ○ ประถมศึกษา
   - ○ ระดับมัธยมศึกษา
   - ○ ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า
   - ○ ไม่ได้เข้าโรงเรียน

6) อาชีพหลัก
   - ○ เกษตร
   - ○ เลี้ยงสัตว์
   - ○ เจ้าของธุรกิจ
   - ○ รับจ้าง
   - ○ รับราชการ
   - ○ ประมง
   - ○ อื่น ๆ (ระบุ) .....

7) อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
   - ○ เกษตร
   - ○ เลี้ยงสัตว์
   - ○ เจ้าของธุรกิจ
   - ○ รับจ้าง

- ○ รับราชการ
- ○ ประมง
- ○ อื่น ๆ (ระบุ) .....
- ○ ไม่มี

8) สถานะบ้านพักอาศัย

- ○ ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว
- ○ เช่าผู้อื่น
- ○ อื่น ๆ (ระบุ) .....

9) จำนวนและสถานะที่ดินทำกิน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ○ ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว จำนวน ..... ไร่
- ○ เช่าผู้อื่น จำนวน ..... ไร่
- ○ อื่น ๆ ระบุ จำนวน ..... ไร่
- ○ ไม่มี

10) ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนหรือไม่

○ ไม่เป็น ○ เป็น

กรณีที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ○ กลุ่มอาชีพ โปรดระบุ .....
- ○ กลุ่มออมทรัพย์
- ○ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
- ○ กลุ่มฌาปนกิจ
- ○ กลุ่มสตรี
- ○ กลุ่มผู้ใช้น้ำ
- ○ กลุ่มจัดการป่าไม้/อนุรักษ์ป่าไม้/ไฟป่า ฯลฯ
- ○ กลุ่มอื่น ๆ โปรดระบุชื่อกลุ่ม .....

11) ท่านมีตำแหน่งในชุมชนหรือไม่

○ ไม่มี ○ มี

กรณีที่มีตำแหน่ง ท่านมีตำแหน่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ○ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
- ○ หัวหน้ากลุ่มอาชีพ
- ○ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ
- ○ หัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์
- ○ หัวหน้ากลุ่มจัดการทรัพยากร
- ○ อื่น ๆ ระบุ.....

12) รายได้ของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ประมาณปีละ ..... บาท

13) รายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ประมาณปีละ ..... บาท

ส่วนที่ 2 การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1) ท่านได้เข้ามาติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือไม่

- ○ เคย
- ○ ไม่เคย กรณีไม่เคยข้ามไปตอบส่วนที่ 4

กรณีที่เคย มีจำนวนครั้งในการติดต่อหรือรับบริการ

- ○ จำนวน 1 ครั้ง
- ○ จำนวน 2-5 ครั้ง
- ○ จำนวน 6-10 ครั้ง
- ○ มากกว่า 10 ครั้ง

2) ท่านได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ○ เยี่ยมชม ศึกษาดูงาน
- ○ เข้ารับการอบรม
- ○ รับปัจจัยการผลิต
- ○ ได้รับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้
- ○ ได้รับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ
- ○ เป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ
- ○ อื่น ๆ ระบุ.....

3) ท่านติดต่อ สื่อสาร กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ○ เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง
- ○ ติดต่อผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ
- ○ โทรศัพท์ติดต่อ
- ○ ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์อื่นๆ
- ○ อื่น ๆ ระบุ.....

4) ที่อยู่อาศัยของท่านอยู่ห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ท่านเข้ามาใช้บริการ เท่าใด

- ○ ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ น้อยกว่า 5 กม.
- ○ ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 5 กม แต่น้อยกว่า 10 กม.
- ○ ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 10 กม แต่น้อยกว่า 30 กม.
- ○ ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 30 กม

ส่วนที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

3.1 การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

1) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

2) สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการ มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

3) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการถ่ายทอดความรู้แนวพระราชดำริ อำนวยความสะดวก และให้บริการ ได้อย่างเหมาะสม มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลาย ครบวงจร มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

3.2 การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

1) ท่านได้รับความรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

2) ท่านคิดว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิต ตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

3) ท่านมีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต ได้มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

4) ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ ได้มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

3.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของท่านหรือครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

- ○ ไม่เปลี่ยนแปลง
- ○ เปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย
- ○ เปลี่ยนแปลงปานกลาง
- ○ เปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก
- ○ เปลี่ยนแปลงมาก

2) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของท่านหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

- ○ ไม่เปลี่ยนแปลง
- ○ ลดลงค่อนข้างน้อย
- ○ ลดลงปานกลาง
- ○ ลดลงค่อนข้างมาก
- ○ ลดลงมาก

3) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

- ○ ไม่เปลี่ยนแปลง
- ○ เปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย
- ○ เปลี่ยนแปลงปานกลาง
- ○ เปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก
- ○ เปลี่ยนแปลงมาก

4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

- ○ ไม่เปลี่ยนแปลง
- ○ เปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย
- ○ เปลี่ยนแปลงปานกลาง
- ○ เปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก
- ○ เปลี่ยนแปลงมาก

3.4 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1) ความพึงพอใจจากการได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีมากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

2) ความพึงพอใจจากการได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีมากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

3) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนของท่านมีมากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

4) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

- ○ น้อย
- ○ ค่อนข้างน้อย
- ○ ปานกลาง
- ○ ค่อนข้างมาก
- ○ มาก

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

<u>ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถาม</u>

คำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ที่ ๗ /๒๕๖๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี และ นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี เป็นประธานกรรมการ และรองประธานกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๙ (๕) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ด้าน รวม ๔ คณะ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑ องค์ประกอบ

๑.	นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี	ประธานกรรมการ
๒.	พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี	รองประธานกรรมการ
๓.	นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี	รองประธานกรรมการ
๔.	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
๕.	เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	กรรมการ
๖.	ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
๗.	อธิบดีกรมการข้าว	กรรมการ
๘.	อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
๙.	อธิบดีกรมประมง	กรรมการ
๑๐.	อธิบดีกรมปศุสัตว์	กรรมการ

/๑๑. อธิบดีกรม...

๑๑.	อธิบดีกรมป่าไม้	กรรมการ
๑๒.	อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๑๓.	อธิบดีกรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
๑๔.	อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร	กรรมการ
๑๕.	อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
๑๖.	อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	กรรมการ
๑๗.	อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	กรรมการ
๑๘.	อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
๑๙.	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	กรรมการ
๒๐.	อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	กรรมการ
๒๑.	ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี	กรรมการ
๒๒.	ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา	กรรมการ
๒๓.	ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
๒๔.	ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส	กรรมการ
๒๕.	ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี	กรรมการ
๒๖.	ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร	กรรมการ
๒๗.	ผู้ว่าการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๒๘.	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๒๙.	ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	กรรมการ
๓๐.	นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ที่ปรึกษากรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๓๑.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและเลขานุการ
๓๒.	ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและช่วยเลขานุการ
๓๓.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/๑.๒ อำนาจหน้าที่...

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. อำนวยการ ควบคุม กำกับดูแล ให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวนโยบายที่ได้กำหนดไว้

๓. ติดตามผลการดำเนินงาน ให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานให้บรรลุผล

๔. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานกรรมการใช้อำนาจหน้าที่แทนคณะกรรมการฯ นี้ และรายงานให้คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทราบในโอกาสแรก

๕. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๖. ปฏิบัติงานอื่นใดที่คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

๒. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านจัดทำแนวทางบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๑ องค์ประกอบ

๑.	พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	รองอธิบดีกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๔.	รองอธิบดีกรมประมง	อนุกรรมการ
๕.	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๖.	รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๗.	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	อนุกรรมการ
๙.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	อนุกรรมการ
๑๐.	ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๑.	ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๒.	ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๔.	ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
๑๕.	ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๖.	ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ

/๑๗. ผู้แทนกรม...

๑๗.	ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๑๘.	ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๙.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑. จัดทำแนวทางด้านโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. พิจารณาเสนอแนะแนวทางด้านบริหารจัดการงบประมาณ

๓. แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

๓. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๑ องค์ประกอบ

๑.	นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	นายเกษม จันทร์แก้ว	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง	อนุกรรมการ
๕.	นายพิสุทธิ์ วิจารสรณ์	อนุกรรมการ
๖.	นายยุคล ลิ้มแหลมทอง	อนุกรรมการ

/๗. คุณหญิง...

๗.	คุณหญิงประไพศรี พิทักษ์ไพรวัน	อนุกรรมการ
๘.	นายบุญวงศ์ ไทยอุตส่าห์	อนุกรรมการ
๙.	นายชัยวัฒน์ ปรีชาวิทย์	อนุกรรมการ
๑๐.	นายวีระชัย ณ นคร	อนุกรรมการ
๑๑.	นายสิริ เอกมหาราช	อนุกรรมการ
๑๒.	นางฉันทนา สุวรรณธาดา	อนุกรรมการ
๑๓.	นายธวัชชัย ณ นคร	อนุกรรมการ
๑๔.	นายวสันต์ บุญเกิด	อนุกรรมการ
๑๕.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๖.	ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๒ อำนาจหน้าที่

๑. กำหนดกรอบนโยบายการดำเนินงานด้านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นไปตามพระราชดำริ

๒. พิจารณาให้ความเห็นชอบและสนับสนุนแผนการดำเนินงานศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นประจำปีหรือตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

๓. ควบคุม กำกับดูแล และประสานการดำเนินงานศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นไปตามกรอบนโยบายที่กำหนดไว้

๔. ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ติดตามประเมินผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๕. แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคล เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานในด้านวิชาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามความจำเป็น

๖. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านวิชาการ ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

/๔. คณะอนุกรรมการ...

๔. คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔.๑ องค์ประกอบ

๑.	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	รองอธิบดีกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๔.	รองอธิบดีกรมประมง	อนุกรรมการ
๕.	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๖.	รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	อนุกรรมการ
๗.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
๙.	ผู้แทนกรมปศุสัตว์	อนุกรรมการ
๑๐.	ผู้แทนกรมป่าไม้	อนุกรรมการ
๑๑.	ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๒.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	อนุกรรมการ
๑๔.	ผู้แทนกรมการข้าว	อนุกรรมการ
๑๕.	ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๑๖.	ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน	อนุกรรมการ
๑๗.	ผู้แทนกรมที่ดิน	อนุกรรมการ
๑๘.	ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	อนุกรรมการ
๒๐.	ผู้แทนสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๒๑.	ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
๒๒.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๓.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๔.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๕.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ

/๒๖. ผู้อำนวยการ...

๒๖.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๗.	ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ
๒๘.	ที่ปรึกษาด้านการประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และเลขานุการ
๒๙.	ผู้อำนวยการกองศึกษาและขยายผลการพัฒนาตาม แนวพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๓๐.	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๔.๒ อำนาจหน้าที่

๑. ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำแผนของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. กำหนดแนวทางการขยายผลการพัฒนา กำกับ และติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓. ในกรณีที่เป็นความจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานกรรมการใช้อำนาจหน้าที่แทนคณะกรรมการฯ และรายงานให้คณะกรรมการฯ ทราบในโอกาสแรก

๔. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันเกี่ยวเนื่องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 66 กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายปวัตร์ นวะมะรัตน	เลขาธิการ กปร.
2. นายหทัย วสุนันต์	รองเลขาธิการ กปร.

ผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนและประสานการดำเนินงานในพื้นที่

1. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. เจ้าหน้าที่กองประสานงานโครงการพื้นที่ 1 สำนักงาน กปร.
3. เจ้าหน้าที่กองประสานงานโครงการพื้นที่ 5 สำนักงาน กปร.
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ร่วมดำเนินการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล

1. นางศิริลักษณ์ ทัสนารมย์	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล
2. นายวัชระ หัศภาค	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 1
3. นางสาวกาญจนา กำเนิดพันธ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานพื้นที่ 11
4. นางสาวจุไรรัตน์ อินทร์โต	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตาม
5. นางสาวณัฐดา ศุภสินธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประเมินผล
6. นายวาณิชย์ พฤติพงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
7. นางณัฐกิตติ์ วินิชสำเภาทิพย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
8. นางสาวแสงเพ็ญ คุณภัทรสกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
9. นางสาวทัศพร กาญจนเรขา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
10. นายปราชญ์ เศรษฐพานิช	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
11. นางสาวประทีป ศรีคำ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
12. นายวีรพงษ์ กำแพงทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
13. นางสาวโสภา ไทยส่วย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
14. นางสาวญาณิศา ณ มหาไชย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
15. นางสาวเบญจพร บุญคำภา	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

www.rdpb.go.th
RDPBProject
สำนักงาน กปร.
Rdpb.eva@gmail.com
๐๒-๔๔๗๘๕๐๐ ต่อ ๒๒๙
๐๒-๔๔๗๘๕๖๒